Žiulis Vernas

KARPATŲ PILIS

ANBO

Jules Verne

Žiulis Vernas

KARPATŲ PILIS

ROMANAS

ANBO
KAUNAS 1998

Verne, Jules

Karpatų pilis: romanas / Žiulis Vernas; [vertė Vytautas Venclovas]; leid. panaudotos dailininko Leono Beneto iliustr. - Kaunas ANBO, 1998.- 223 p.: iliustr., portr.
Kn. taip pat: Žiulis Vernas (1828 - 1905) / parengė Aloyzas Kutkus, p. 5-13.
ISBN 9986-507-07-3

Skaitytoją pasiekia tikrai įdomus ir nuotykių kupinas romanas: autorius, propaguodamas XIX a. pabaigoje nuolat tobulinamą fonografą – šiuolaikinių grotuvų pirmtaką, – vaizduoja nuošalią Karpatų kalnų pilį, kur ir rutuliojasi visas veiksmas, – joje vyksta paslaptingi įvykiai, sujaudinę aplinkinius kaimiečius.

Be gausybės nuotykių, Ž. Vernas dar sykį demonstruoja tikėjimą kūrybine žmogaus mintimi.

Lietuvių kalba romanas leidžiamas pirmą kartą.

UDK 840-3

Leidinyje panaudotos dailininkų, Žiulio Verno amžininkų, – Emilio Brajaro, Leono Beneto, Anri Mejero, Anri de Monto, Alfonso de Niovilio, Eduardo Riu, Žoržo Ru, Žiulio Fera iliustracijos.

© Original – maketas, ANBO, 1998

Žiulis Vernas
(1828 – 1905)

Siekis pažvelgti į ateitį, remiantis realiais laimėjimais ir įsivaizduojamomis mokslo ir technikos plėtotės perspektyvomis – nuostabi mokslinės fantastikos ypatybė. Geriausios mokslinės fantastikos knygos pavergia jaunimą ne tik savo įdomiu siužetu, bet pirmiausia kuriamosios veiklos romantika, mokslinių tyrinėjimų poetizavimu, pažadina žinių troškimą, smalsumą, tyrinėjimų troškulį.

Visos šios savybės būdingos įžymaus prancūzų rašytojo, mokslinės fantastinės literatūros pradininko ir klasiko Žiulio Verno romanams. Jo knygos, padariusios teigiamą poveikį keletui jaunųjų skaitytojų kartų, ir mūsų dienomis patraukia savo beribiu tikėjimu žmogaus proto jėga, demokratiniu kryptingumu ir optimizmu.

Mokslinių užmojų patosas, žmogaus kova dėl visatos įsavinimo lemia ir idėjines Žiulio Verno – mokslinės svajonės poeto – kūrybos ypatybes. Mokslas, jo istorija, jo šiuolaikinė būklė – tai „Nepaprastųjų kelionių" pagrindinė tema. „Nepaprastosios kelionės" – vienintelė daugiatomė epopėja, kurioje poetinė fantazija remiasi realiais mokslo laimėjimais. Geriausieji Žiulio Verno romanai todėl ir išlaikė laiko bandymus, kad jo drąsi fantazija niekuomet neišsigimsta į beprasmę fantastiką ir neatitrūksta nuo gyvenimiškojo pagrindo.

Žiulis Vernas literatūrinę veiklą pradėjo 1849 metais. Jo ankstyvieji kūriniai – vodeviliai, buitinės komedijos, komiškų opusų libretai – literatūroje nepaliko kokių nors ryškesnių pėdsakų. Kur kas įdomesni buvo jaunojo autoriaus apsakymai,

kuriuose jis vykusiai panaudojo to meto naujausius duomenis apie aeronautiką („Kelionė oro balionu"), arktinių ekspedicijų ataskaitas („Žiemojimas ledynuose"), veikalus iš Lotynų Amerikos istorijos ir geografijos („Pirmieji Meksikos laivyno laivai", „Martinas Pasas") ir kt.

Pirmasis „Nepaprastųjų kelionių" serijos romanas – „Penkios savaitės oro balionu" (1863 m.) – plačiai išgarsino Žiulį Verną. Nuo to laiko daugiau kaip keturiasdešimt metų rašytojas kasmet išleisdavo vieną ar du naujus romanus, tuo pat metu neapleisdamas ir kitų žanrų (apysakų ir apsakymų, dramos kūrinių, geografijos veikalų). Per visą savo ilgą gyvenimą Žiulis Vernas parašė virš šimto tomų.

Žiulio Verno literatūrinę veiklą istoriškai parengė XVIII amžiaus pabaigos ir XIX amžiaus pirmosios pusės didieji technikos išradimai ir mokslo atradimai. Didžiuliai mokslo laimėjimai visose srityse, materializmo pergalė išaiškinant pačius sudėtingiausius organinės gyvybės reiškinius, daugybė technikos išradimų, – visa tai tapo pagrindu kūrybinei Žiulio Verno fantazijai ir įsikūnijo jo kūriniuose specifine mokslinės fantastikos forma.

Per keturis su virš dešimtmečius, kol buvo kuriama „Nepaprastųjų kelionių" serija, Žiulio Verno mintis nuėjo ilgą ir sudėtingą kelią kartu su to laikotarpio priešakiniu mokslu.

Jeigu pirmajame Žiulio Verno romane herojai drąsiai perskrenda per Afriką oro balionu, tai paskutinėje, išleistoje po autoriaus mirties, knygoje atsiranda lėktuvai su reaktyviniais varikliais, kuriuos varo suskystinto oro plėtimosi jėga, taip pat skraidantys sviediniai, valdomi radijo pagalba („Nepaprasti Barsako ekspedicijos nuotykiai").

Tuo metu, kai povandeniniai laivai dar buvo labai netobuli ir praktiškai nenaudojami, Žiulio Verno vaizduotė sukūrė elektrinį povandeninį laivą „Nautilius" – idealaus povandeninio laivo hipotetinį pirmtaką („Dvidešimt tūkstančių ljė po vandeniu").

Tuo metu, kai dar nebuvo pasibaigę ginčai, koks principas galutinai nugalės: oreivybė ar aviacija („lengvesnis už orą" ar „sunkesnis už orą"), nors jau egzistavo Pontono d'Amekuro

helikopterio modelis ir Oto Lilientalio sklandytuvas, – drąsus išradėjas Robūras, sukurtas Žiulio Verno fantazijos, apskrido aplink pasaulį savo gigantišku orlaiviu – helikopteriu „Albatrosas" („Robūras Užkariautojas"), o po aštuoniolikos metų, jau XX amžiaus pradžioje, tas pats Robūras sukuria universalią visureigę mašiną, kuri turi lėktuvo, automobilio, katerio ir povandeninio laivo savybes („Pasaulio valdovas").

Žiulio Verno herojai svajoja apie vidinės Žemės šilumos, Saulės energijos, vėjo ir jūros bangų mūšos praktinį panaudojimą, apie energijos atsargų sukaupimo galinguose akumuliatoriuose galimybes, kalba apie vieningą cheminių elementų prigimtį ir galimybę vienam elementui pavirsti kitu, išranda spalvotą fotografiją, garsinį kiną, televiziją, automatinę skaičiavimo mašiną, sintetinius maisto produktus, kompozicines medžiagas, naujas statybines medžiagas, rūbus iš stiklo pluošto ir daug kitų nuostabių daiktų, palengvinančių žmogaus darbą ir gyvenimą bei padedančių jam įsavinti ir pertvarkyti pasaulį.

Kai kurias mokslines-technines Žiulio Verno fantazijas įkvėpė amžinos žmonijos svajonės įvaldyti gamtos jėgas, įgalinsiančias iš esmės pagerinti žmogaus egzistavimo sąlygas. Pavyzdžiui, tokie romanai, kuriuose kalbama apie puikių miestų statybą, idealias sanitarines ir higienines sąlygas („Penki šimtai begumos milijonų"), apie dykumos drėkinimą („Jūros įsiveržimas"), apie esminį dirvos įdirbimo metodų pagerinimą („Plaukiojanti sala") ir t.t.

Pasirinkdamas vieną ar kitą romano temą, tam tikrą mokslo sritį, rašytojas savo vaizduotės galiomis bandė numatyti realius laimėjimus. Jis „prigalvodavo" ir „tobulindavo" tuos atradimus ir išradimus, kurie dar tebebuvo laboratorinio eksperimento stadijoje arba tik tolima perspektyva. Žiulio Verno mokslinė fantastika beveik visada pagrįsta realių, jau egzistuojančių XIX amžiaus antrosios pusės mokslininkų teoretikų ir inžinierių išradėjų hiperbolizuotais pasiekimais. Vaizduodamas geidžiamą kaip jau įkūnytą, jis sąmoningai atitrūkdavo nuo tų kliūčių ir sunkumų, su kuriais neišvengiamai turėtų susidurti jo herojai.

Rašytojas paprastai teisingai traktuodavo bendrąją koncepciją, bet neretai klydo, kai pereidavo prie detalių, konkrečių

aprašymų. Pavyzdžiui, aišku, kad aparatas, pastatytas aerostate „Viktorija" dujoms kaitinti, atimtų jo keliamąją galią („Penkios savaitės oro balionu"). Ar apie tai žinojo autorius? Be abejonės, žinojo, bet jam šiuo atveju buvo svarbiau propaguoti oro baliono, sugebančio apsieiti be balasto, konstrukcijos idėjos galimybę. Vėliau ši idėja buvo realizuota, bet kitu būdu.

Specialistai priekaištavo Žiuliui Vernui, kad „Nautiliaus" galimybė panirti į didžiulę gilumą be rizikos būti sutriuškintam milžiniško vandens stulpo svorio yra tokia pat fantastiška, kaip ir galvaninių elementų galimybė suteikti povandeniniam laivui didžiulį galingumą. Nejaugi Žiulis Vernas buvo toks neišmanėlis, kad šito nežinotų? Ne, universaliai išsilavinusį rašytoją negalima apkaltinti nemokšiškumu. Čia ir kitais atvejais jis sąmoningai naudojo neįmanomus dalykus. Jeigu nebūtų šitų perdėjimų, nebūtų ir geriausių Žiulio Verno romanų.

Sunku įtarti, kad rašytojas tikrai galėjo tikėti, jog įmanoma kelionė į „Žemės centrą", tarpplanetinis skridimas patrankos sviedinyje arba juo labiau ant gabalo žemės paviršiaus, išplėšto susidūrus su kometa. Neįmanomą kelionę į Žemės centrą autorius naudoja kaip savotišką literatūrinę priemonę, kad poetiškai atkurtų tolimos mūsų planetos praeities vaizdus. Romanuose „Iš Žemės į Mėnulį" ir „Aplink Mėnulį" rašytojas užsibrėžia tikslą naujai įkūnyti svajonę apie tarpplanetinius skrydžius. Romane „Hektoras Servadakas" Žiulis Vernas skaitytojams įdomia nuotykinio romano forma norėjo išdėstyti daugybę astronominių žinių ir tuo pačiu išsakyti savo socialines idėjas. Visuose šiuose kūriniuose didysis rašytojas puikiai sprendžia savo pagrindinį uždavinį – sukuria patrauklų fantastinį romaną, kuriame veiksmas susijęs su tam tikra mokslo problema arba hipoteze, garbina mokslą ir jo beribes galimybes, žadina gyvą, smalsią skaitytojo mintį, taip pat bendrais bruožais numato vieną ar kitą mokslo ar mokslinį-techninį uždavinį.

Panašių dalykų galima rasti ir kituose jo romanuose. Todėl neteisūs tie kritikai, kurie priekaištauja rašytojui už kai kuriuos netikslumus ir klaidas, užmiršdami, kad jis buvo pirmiausia romanistas, o ne mokslininkas tyrinėtojas ir rašė ne mokslinius

traktatus, o mokslinius fantastinius romanus. Reikia atkreipti dėmesį, kad daugelis Žiulio Verno klaidų, išskyrus tas, kurios padarytos sąmoningai, kad laisvai plėtotųs mokslinis fantastinis siužetas, atspindi jo laikų mokslo ir technikos žinių būklę, kurią mūsų dienų mokslas pranoko daug kartų. Pamokoma ne tik didžiojo fantasto minties drąsa, bet netgi jo atsitiktinės klaidos ir apsiskaičiavimai, kurie padeda suprasti, kaip toli nužengė pirmyn mokslas per keletą dešimtmečių, skiriančių mus nuo to laiko, kai leidėjas Etcelis (J.HETZEL) leido vis naujus „Nepaprastųjų kelionių" tomus, kurie buvo puošniai įrišti, su geriausiomis prancūzų dailininkų iliustracijomis.

Atominės energijos įsavinimas ir įsiskverbimas į kosmosą atitolino mus nuo Žiulio Verno labiau, negu jis pats buvo atitolęs, sakykime, nuo viduramžių scholastinio mokslo. Tačiau jo knygos lieka gyvas praeities palikimas. Paaiškinti nesunku: mat Žiulis Vernas pirmiausia – talentingas žodžio menininkas ir puikus pasakotojas. Klasikinius nuotykių pasakojimo būdus jis ištobulino iki aukščiausio laipsnio, pajungdamas įdomų, kupiną sužavinčių paslapčių ir netikėtumų siužetą mokslo populiarinimo tikslams. Visokiausios žinios iš įvairių pažinimo sričių organiškai įsilieja į patį siužetą, nė kiek nemažindamos jo vieningumo ir meniškumo vertės.

„Nepaprastųjų kelionių" serijos mokslinis fantastinis romanas – svarbiausias, bet toli gražu ne vienintelis ir ne vyraujantis romano tipas. Pats serijos pavadinimas rodo, kokią svarbią reikšmę Žiulio Verno kūryboje turi geografija. Jo herojai visada kelionėje, prieš skaitytoją visada atsiveria marga geografinė panorama. Kiekvienas kūrinys – ar tai romanas šiuolaikine ar istorine tema, ar mokslinis fantastinis, ar socialinis utopinis, ar netgi su detektyviniu siužetu – visada lieka geografiniu nuotykių romanu.

Turėdamas tikslą „Nepaprastosiose kelionėse" sukurti universalią Žemės rutulio apžvalgą, Žiulis Vernas sėkmingai susidorojo su šia nelengva užduotimi. Jo herojai pabuvojo visuose kontinentuose ir okeanuose, jie nusigavo į tokius kraštus, kurie tuo metu dar buvo geografiniuose žemėlapiuose žymimi baltomis dėmėmis. Jie keliavo žeme, oru, vandeniu, kopė į snieguotas

viršūnes, leidosi į vulkanų kraterius, šaudavo į kosminę erdvę. „Nepaprastųjų kelionių" veiksmo vieta – Žemės planeta, ir ne tik Žemė, bet ir Visata.

Žiulio Verno herojai įrašo ryškius puslapius į geografinių žygdarbių istoriją, papildydami savo tikrai egzistavusių pirmtakų darbus naujais faktais, stebėjimais ir išvadomis. Autorius įrašo savo išgalvotų herojų vardus į naujų žemių ir jūrų platybių tyrinėtojų garbės sąrašą.

Žiulis Vernas įtvirtino literatūroje naują mokslinio pažinimo romano tipą, kurį atitiko taip pat ir naujas herojus: smalsus tyrinėtojas, inžinierius, keliautojas, išradėjas, mokslininkas, pasirengęs pasiaukoti, atlikti bet kokį žygdarbį, kad pasiektų beveik neįmanomą tikslą. Jo troškimai pagrįsti ne siaurais egoistiniais apskaičiavimais, o nesavanaudiška ištikimybe mokslui, jo galios tikėjimu, meile žmonijai.

Teigiamas Žiulio Verno herojus dažnai yra ir mokslo novatorius, ir kovotojas už laisvę. Toks pirmiausia yra kapitonas Nemo, kuris savo nuostabų povandeninį laivą „Nautilius" paverčia grėsmingu keršto ginklu prieš kolonizatorius, pavergusius ir išniekinusius Indiją – jo tėvynę.

Dažnai Žiulis Vernas kartoja tipiškas charakteristikas ir atskiras siužetines situacijas. Daugelyje romanų figūruoja keistuolio mokslininko personažas. Tai pasiaukojęs mokslo fanatikas, neprisitaikęs praktiniame gyvenime ir dėl to dažnai patenkantis į juokingas ir keistas situacijas. Ir daktaras Kloubonis („Kapitono Hateraso kelionės ir nuotykiai"), ir Žakas Paganelis („Kapitono Granto vaikai"), ir pusbrolis Benediktas („Penkiolikos metų kapitonas"), ir Zefirenas Ksirdalis („Meteorą besivejant") bei daugelis kitų personažų ir panašūs, ir nepanašūs vienas į kitą. Visi šitie keistuoliai mokslininkai sėkmingai vaidina savotišką „vaikščiojančią enciklopediją", kaitaliodami samprotavimus mokslinėmis temomis šmaikščiais pajuokavimais ir komiškais išsišokimais.

Optimistinis humoras yra vienas iš patraukliausių Žiulio Verno kūrybinės manieros bruožų. Sveiko linksmumo, nevaržomo komizmo atmosferą paprastai jo romanuose sukuria tarnai,

kuriems suteikiamas ne tarnybinis, o pirmaeilis veiksmo plėtojimo vaidmuo (Paspartu, Konselis, Džo ir kt.). Santykiai tarp šeimininko ir tarno pagrįsti tarpusavio pagarba ir pasitikėjimu. Tarnas Žiulio Verno romanuose – paprastai ištikimas mokslininko arba keliautojo draugas ir nepakeičiamas pagalbininkas, taip pat suinteresuotas sėkme.

„Nepaprastųjų kelionių" pasaulis apgyvendintas daugybe įvairių profesijų, nacijų, įsitikinimų, skonių, įpročių žmonėmis. Veikiančiųjų asmenų minioje, šalia aukšto romantinio plano herojų, tokių kaip Nemo, Haterasas, Robūras, išsiskiria narsių, valingų moterų personažai, pasirengusių atlikti žygdarbį, pasiaukoti (romanų „Kailių krašte", „Misis Branikan", „Michailas Strogovas" ir kt. herojės). Drąsiais vyriškais charakteriais, išryškėjusiais kovojant su rūsčiais išbandymais, apdovanoti ir jaunieji herojai: Robertas Grantas, Dikas Sendas, Harbertas Braunas, Erikas Gersebomas ir kiti.

Žiulis Vernas rašė tuo metu, kai vyko negailestinga valstybių kova dėl rinkos, dėl įtakos sferų, kuomet liejosi kraujas kolonijiniuose karuose. Įsitikinęs respublikonas ir „keturiasdešimt aštuntųjų metų kartos" demokratas, rašytojas negalėjo nematyti savo laikotarpio aštrių socialinių problemų. Įdomi meninė išmonė jo romanuose susipina su realistiniais pavergtų kolonijinių tautų, vergų prekybos, negrų vergovės Amerikoje vaizdais. Daugelyje romanų Žiulis Vernas su pasipiktinimu aprašo kolonizatorių, darančių savo juodus darbus po misionieriškumo ir „kultūros skleidėjų" skraiste, žvėriškumus („Kapitono Granto vaikai", „Penkiolikos metų kapitonas", „Žangada", „Plaukiojanti sala" ir kt.).

„Nepaprastosios kelionės" kupinos pagarbos ir simpatijos jausmo viso pasaulio tautoms. Rašytojo priešiškumą nacionaliniam ir rasiniam ribotumui matome iš personažų pasirinkimo, nes kartu su europiečiais ir amerikiečiais čia yra ir kolonijų bei priklausomų šalių atstovai. Pakanka tiktai prisiminti tokius personažus kaip indėnas Talkavas („Kapitono Granto vaikai"), eskimė Kaliumach („Kailių krašte"), negras Herkulesas („Penkiolikos metų kapitonas"), medžiotojas bušmenas Mokumas („Trijų rusų ir trijų anglų nuotykiai Pietų Afrikoje") ir t.t.

Nacionalinio išsivadavimo tema lemia istorinių romanų ciklo pagrindinį turinį. Šios tematikos herojai yra aktyvūs pavergtų tautų kovotojai („Archipelagas ugnyje", „Šiaurė prieš Pietus", „Bevardė šeima", „Dunojaus locmanas" ir kt.).

Kai kuriuose romanuose Žiulis Vernas atiduoda duoklę svajonėms apie idealią visuomenę Sen Simono, Furjė ir Kabė dvasia („Penki šimtai begumos milijonų"), o „robinzoninio" ciklo romanuose („Paslaptingoji sala", „Dveji metai atostogų" ir kt.) rašytojas poetizuoja laisvų žmonių, gyvenančių vienišoje saloje, kūrybinę veiklą. Svajonių apie geresnę ateitį išsipildymo Žiulis Vernas tikėjosi daugiausia iš mokslo ir technikos pažangos. Jis paprastai savo herojų išradėją piešė supamą nesupratimo ir priešiškumo. Išdidus, vienišas atsiskyrėlis, apgaubtas romantiško paslaptingumo, jis padaro didžiulį atradimą arba sukuria puikią mašiną toli nuo žmonių, nuo bendruomenės, su kuria amžinai nesutaria (Nemo, Robūras ir kt.). Šis prieštaravimas dažnai baigiasi tragiškai: žūva arba pats herojus, arba jo išradimas.

Prancūzų-prūsų karas ir kiti to meto įvykiai gerokai prasklaidė iliuzinius Žiulio Verno vaizdinius apie išskirtinę galimybę pakeisti visuomenę mokslo ir technikos pagalba. Kaip ir anksčiau, apdainuodamas mokslą ir mokslo pažangą, jis dabar stengiasi parodyti, kad svarbus mokslas, bet ne mažiau svarbu, į kieno rankas jis pakliūna ir kokiems tikslams tarnauja. Tiktai mokslas, tarnaujantis kilniems tikslams, žmonijos labui, turi teisę egzistuoti. Piktadariai ir despotai, naudojantys mokslo galią savanaudiškiems tikslams ir savo valdžiai stiprinti, neišvengiamai pasmerkia save pražūčiai. Ši tema pasirodo daugelyje Žiulio Verno kūrinių, pradedant romanu „Penki šimtai begumos milijonų" ir baigiant „Nepaprastais Barsako ekspedicijos nuotykiais".

Nuo devintojo dešimtmečio vidurio Žiulio Verno kūryboje vis labiau stiprėja militarizmo, kolonijinių plėšimų, imperialistinių karų dėl įtakos sferų ir „neįsavintų teritorijų" užgrobimo smerkimas. Satyrinė rašytojo fantazija dažnai įsikūnija į permatomos alegorijos formą su toli siekiančiais apibendrinimais („Dugnu aukštyn", „Plaukiojanti sala"). Diktatoriaus „didybė" ir krachas – tokia paskutinio Žiulio Verno romano, išleisto po mirties, –

„Nepaprasti Barsako ekspedicijos nuotykiai" tema.

Žiulio Verno kūryba, nepaisant viso savitumo, buvo glaudžiai susijusi su prancūzų literatūros tradicijomis. Ypač artimi jam buvo XVIII amžiaus prancūzų švietėjai; iš jų pirmiausia perėmė gamtos mokslų propagandos patosą. Tam tikrą įtaką rašytojo kūrybos formavimuisi padarė vyresnieji amžininkai – Viktoras Hugo ir Aleksandras Diuma. Žiuliui Vernui visada buvo artimas Hugo demokratinis humanizmas, jo neapykanta visoms fizinio bei dvasinio žmogaus pavergimo formoms, jo meilė paprastiems sąžiningiems žmonėms. Žiulis Vernas gerbė V. Hugo kaip didžiausią to meto prancūzų rašytoją ir neretai minėjo jo vardą savo kūriniuose. A.Diuma nuotykiniai romanai padarė tam tikrą įtaką Žiulio Verno romanų siužetams. A.Diuma žavėjo jį savo gebėjimu kurti įdomią, kupiną gyvybės ir veiksmo fabulą.

Tačiau Žiulio Verno kūryboje literatūrinės įtakos niekuomet nevaidino lemiamo vaidmens. Mokydamasis iš savo pirmtakų, „Nepaprastųjų kelionių" autorius ėjo savo nepramintu keliu.

Parengė Aloyzas Kutkus

ŽIULIS VERNAS

KARPATŲ PILIS

ROMANAS

JULES VERNE

LE CHATEAU DES CARPATHES

Vertė

Vytautas VENCLOVAS

Pirmasis skyrius

Šis pasakojimas visai ne fantastika, o romantiška istorija, nors kai kam aprašytieji įvykiai ir gali pasirodyti neįtikėtini. Bet toks jau XIX amžius: tai, kas šiandien paslaptinga ir painu, rytoj mokslo laimėjimų dėka tampa paprasta ir aišku.

Tik gaila, kad mūsų gyvenime vis mažiau lieka vietos pasakoms, legendoms, padavimams. Taip yra ir Britanijoje, kur gyvena pikti nykštukai – kariganai (*Kariganas – anglų pasakų veikėjas, nykštukas, piktoji dvasia. – Čia ir toliau pastabos vertėjos*), ir Škotijoje – kaukų ir gnomų prieglaudoje, ir Norvegijoje – milžinų, elfų, miško dvasių bei valkirijų šalyje, ir netgi Transilvanijoje, kur didinga Karpatų kalnų grandinė, atrodo, gali išjudinti pačią nelakiausią vaizduotę. Beje, kai kurie senųjų padavimų atgarsiai šiuose kraštuose dar gyvi.

Nei Žozefas Žerando (*Žozefas Mari Žerando /1772–1842/ – Prancūzijos politinis veikėjas, publicistas bei filosofas, Žiulio Verno amžininkas*), nei Elizė Rekliu (*Žanas Žakas Elize Rekliu /1830–1905/ – Prancūzijos politinis veikėjas, artimas Žiulio Verno draugas*), aprašę retai gyvenamus Europos pakraščius, nė žodžiu neužsiminė apie nuostabią istoriją, tapusią mūsų romano pagrindu. Ar jie ją girdėjo? Galbūt. Bet, iš visko sprendžiant, didelės reikšmės jai neteikė, kas labai apmaudu, kadangi pirmasis būtų galėjęs ją perduoti su istoriko tikslumu ir griežtumu, tuo tarpu antrasis – su lyriko poetiškumu, būdingu jo kelionių pastaboms.

Šiaip ar taip, nė vienas iš jų to nepadarė, ir man nelieka nieko kito, kaip pačiam griebtis plunksnos.

Šių metų gegužės dvidešimt devintąją vienas piemuo ganė

bandą kalnų ganykloje netoli nuo Ratjezado viršūnės (*Ratjezado viršūnės aukštis yra 2496 m. virš jūros lygio; Paringo viršūnės aukštis – 2414 m)*, stūksančios virš žydinčio, derlingo slėnio, apsupto lieknų topolių. Ši plynaukštė perpučiama visų vėjų, bet ypač „skutama" (vietinių gyventojų išsireiškimu) šiaurės vakario.

Mūsų piemuo nė kiek nepanėšėjo į antikinės Arkadijos piemenį – nei rūbais, nei manieromis. Jo negalėjai supainioti su Dafniu (*Dafnis – graikų mitologijos herojus, jaunas Sicilijos piemuo, Hermio ir Nimfos sūnus)* ar Aminotu (*Aminotas – trijų Makedonijos karalių vardas)*, palaikyti Titiru (*Titiras – žinomas Londono puošeiva, linksmuolis bei mušeika XVII a)*, Lizidu (*Lizidas – graikų rašytojo Aristofano komedijos personažas)* arba Melibėjumi (*Melibėjas – piemuo, Romos poeto Vergilijaus „Piemenų dainų" personažas)*. O ir Silio upė, šniokštusi prie jo grubiais batais su mediniais padais apautų kojų, nebuvo panaši į graikų Linjoną, nors jos skaidrūs vandenys ir buvo verti skalauti meandras (*Meandra /pagal vingiuotos Meandros upės Mažojoje Azijoje pavadinimą, dabar – Didysis Menderesas/ – ornamentas, sudarytas iš laužtinės arba kreivos, įvijotos linijos)*, aprašytas romane „Astrėja" (*„Astrėja" – prancūzų rašytojo Onore d'Urfė / 1607–1628/ romanas – pastoralė apie Seladono ir Astrėjos meilę)*.

Frikas – taip vadino aviganį – nepriklausė likimo numylėtiniams: jis, kaip ir daugelis jo likimo brolių – piemenų, glaudėsi kartu su avimis bei paršeliais skurdžioje lūšnoje gimtojo Versto kaimo pakraštyje.

Sekdamas žinomu lotynišku posakiu „Immanum pecus immanior ipse" (*„Netgi stambūs raguočiai – tik raguočiai" /lot./)*, Frikas, atgynęs bandą į ganyklą, dažniausiai snūduriuodavo, gulėdamas ant žalios žolės su dūdele lūpose, ir tik kartkartėmis švilpimu pašaukdavo šunis, jeigu viena iš avių įsibraudavo į krūmus, na ir retsykiais pliaukšėjo botagu, sukeldamas kalnuose garsų aidą.

Buvo ketvirta valanda po vidurdienio. Saulė krypo vakarop, viršūnės rytuose skendo migloje. Įstriži, pro kalnų grandinę prasibrovę spinduliai patekdavo į tarpeklius lyg šviesa pro pusiau atvertas duris.

Kraštas, nusidriekęs tarp Klauzenburgo ir Kološvaro komitatų (*Komitatas – administracinis Transilvanijos vienetas)*, ne veltui buvo laikomas mažiausiai civilizacijos paliestu, visoje Transilvanijoje, priklausančioje Austrijos imperijai. Vengriškai ši nuostabi žemė vadinama „Erdeli" („Miškų šalis"). Driekdamasi per šešiasdešimt tūkstančių kvadratinių kilometrų, arba šešių milijonų hektarų plotą, kas lygu vienam Prancūzijos devintadaliui, ji ribojasi su Vengrija šiaurėje, su Valakija pietuose ir su Moldova vakaruose. Daug kas čia primena Šveicariją. Tiesa, Transilvanija, nepranokdama pastarosios gyventojų skaičiumi, plotu didesnė už ją pusantro karto. Jos derlinga plynaukšte, puikia ganykla, keistų kalnų įrėmintus plačius slėnius kerta vulkaninės kilmės Karpatų kalnagūbris, taip pat begalės kalnų upeliukų, maitinančių Tisos upę bei puikųjį Dunojų su jo įžymiaisiais Geležiniais vartais, esančiais už keleto mylių (*vengriška mylia lygi 7500 metrų)* piečiau ir tarytum užtveriančiais kelią Balkanų kalnų grandinei link Vengrijos bei Otomanų imperijos sienų.

Ši sena dakų šalis pirmajame krikščioniškosios eros amžiuje buvo užkariauta Trajano (*Markas Ulpijus Trajanas /53–117 m./ – Romos imperatorius iš Antonidų dinastijos. Garsėjo užkariavimais; jo valdymo metu Romos imperija pasiekė maksimalų dydį, - mat prie jos buvo prijungta dakų žemė /dabartinės Rumunijos teritorija/)*. Nepriklausomybė, įgyta prie Joano Zapolio (*Joanas Zapolis /1487–1540/ – nuo 1526 iki 1540 metų Vengrijos karalius)*, tęsėsi iki 1699 metų ir baigėsi Leopoldo I (*Leopoldas I /1640–1705/ – nuo 1658 iki 1705 metų Vengrijos karalius)*, prijungusio Transilvaniją prie Austrijos, valdymo laikais. Tačiau, kad ir kokia būtų politinė šalies padėtis, čia visada gyveno įvairios tautos. Valakai, rumunai, vengrai, čigonai, Moldavijos seklerai bei saksai ilgai gyveno atskiromis bendruomenėmis, neprarasdami savo tautinio identiteto. Tačiau laikas ir aplinkybės pasiekė savo: šios tautos galų gale asimiliavosi ir susiliejo į palaimingą transilvanišką broliją.

O kokiai gi tautybei priklausė piemuo Frikas? Galbūt seniesiems dakams? Sunku pasakyti ką nors konkretaus, žiūrint į jo neįprasto tipo veidą, pasišiaušusius plaukus, kerotą barzdą,

tankius keršus antakius ir žaliai mėlynas visą laiką ašarojančias akis. Jis jau peržengė šešiasdešimt penkerių metų ribą. Aukštas, liesas, proporcingo kūno sudėjimo, su parudavusiu nuo blogo oro apsiaustu ir kailine kepure, jis būtų galėjęs atkreipti dailininko dėmesį, ypač kai nejudėdamas lyg uola stovėdavo prie bedugnės krašto, atsirėmęs tik į lazdą su varno galva.

Bet štai saulės spinduliai švystelėjo pro vakarinę kalno spragą. Frikas apsivertė ant kito šono, kilstelėjo ir, pridėjęs prie akių ranką, pažvelgė į tolį.

Ant uolos, maždaug už mylios nuo ganyklos, matėsi stipri pilis – kaip tik Vulkano kalnagūbrio, stūksančio virš Orgalo plynaukštės, įlinkyje. Pilies kontūrai itin puikiai išryškėjo besileidžiančios saulės fone. Vis tiktai reikėjo turėti puikias akis, jei norėjai įžiūrėti senus bokštus bei sienas.

Piemuo ilgai stebeilijosi į tolumą ir staiga vikriai pašoko ant kojų:

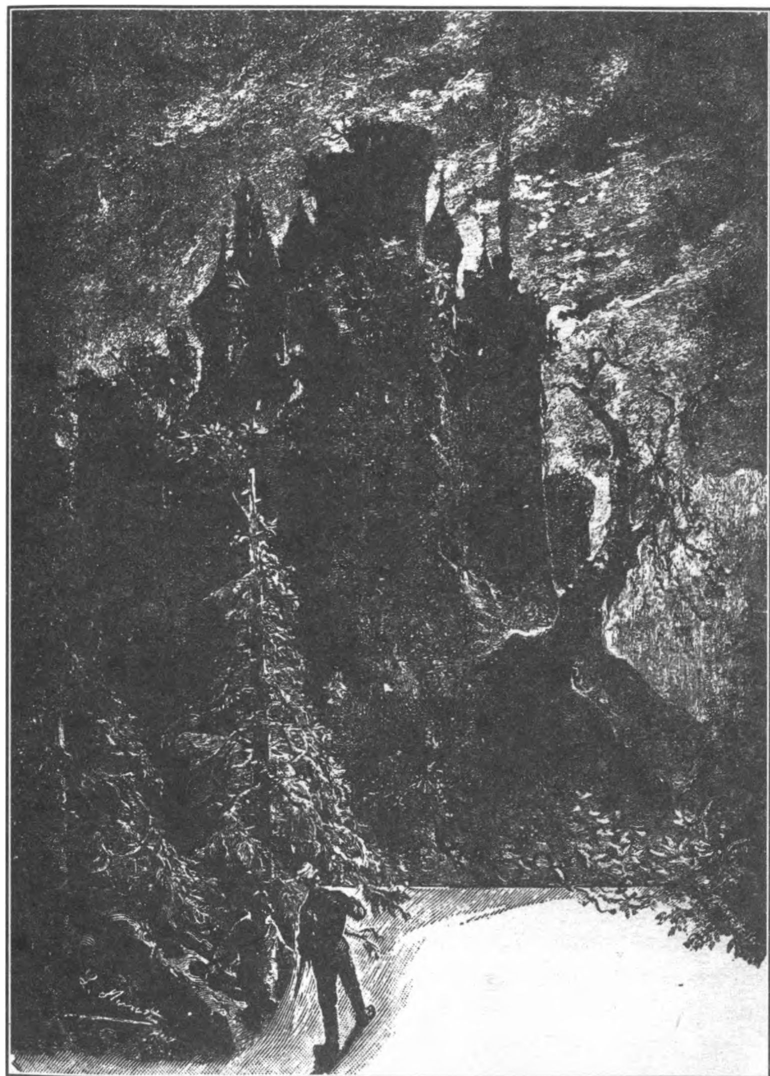
– Ei,bičiule!.. Nors tave ir pastatė amžiams, tačiau po trijų metų tu vis viena sugriūsi, kadangi bukas beturi tris šakas!

Milžiniškas bukas, augęs greta vieno iš bastionų, tarytum iškirptas iš kartono tamsavo dangaus fone.

– Taip, – pakartojo Frikas, – trys šakos... Dar vakar buvo keturios, bet ketvirtoji, matyt, nulūžo naktį... Dabar beliko trys, štai styro lyg šakės dantys...

Piemenys dažnai idealizuojami, laikomi svajotojais ir išminčiais. Kalbama, jog jie šnekasi su pačiu dangumi. O iš tikrųjų dauguma jų tamsūs ir storžieviai, anaiptol nepasižymintys protu ir iškalba. Liaudyje sklinda gandai, kad piemuo žino gydančių žolelių paslaptis, gali išburti likimą, nužiūrėti bloga akimi, gelbėti nuo ligų. Tereikia jam įmesti į kieno nors lauką užburtą akmenį, ir žemė nustos derėti, o jei kreivai ir dar, neduok Dieve, iš kairės pusės dėbtels į avį, vargšelė liks be ėriukų. Netgi pačiose civilizuočiausiose šalyse egzistuoja šitokie prietarai. Sutikęs kaimo piemenį, valstietis skuba nusiimti kepurę, taip išreikšdamas pagarbą visam „žynių luomui". Žmonės tiki, jog kitu atveju galima prisišaukti bėdą. Transilvanija šiuo atžvilgiu ne išimtis.

Frikas garsėjo kaip burtininkas, mokantis iškviesti ir valdyti nelabuosius – visokius ten vampyrus bei raganas. Panašiai, kaip

kitose šalyse vasario dvidešimt devintąją (*Vasario dvidešimt devintoji – diena, pridėta norint suderinti Julijaus kalendorių su saulės; prisideda kas ketvirtų metų, vadinamų keliamaisiais, vasaryje)* pasirodo Dvasia, kuri supasi ant vėjo malūnų sparnų, moka laukinių žvėrių kalbą ir kalbasi su žvaigždėmis, taip bekūniai Friko tarnai esą pasirodydavo per jaunatį, pačią tamsiausią naktį.

Frikas neprieštaravo ir neneigė šių prasimanymų ir netgi mokėjo iš jų išsunkti naudos, pardavinėdamas įvairius miltelius bei gydomuosius eleksyrus, kurių galia ir pats šventai tikėjo, nors ir nelaikė savęs galingu burtininku...

Versto kaimelyje niekas nesistebėjo Friko pranašyste apie greitai griūsiančią senąją pilį. Beje, apie viską iš eilės.

Surinkęs išsilaksčiusias avis, piemuo patraukė į kaimą. Šunys lėkė iš paskos, ragindami bandą. Duok jiems valią, ir šie aršūs mišrūnai su dideliu malonumu išpjautų pusę bandos. Bandoje grūdosi apie šimtas avinų: tuzinas – pirmamečių, kiti – trejų ir ketverių metų, jau su keturiais ar net šešiais dantimis.

Gyvuliai priklausė teisėjui Koltcui, kuris mokėjo už ganyklą ir labai vertino Friką kaip puikų aviganį; teisėją patenkino ir tai, kaip piemuo gydo avis, be vargo nugalėdamas bet kokią negalią – ar tai mikozę, ar raišumą, ar kaulų lūžius.

Stipriai susiglaudusi banda sekė paskui piemenį, skambindama varpeliais ir garsiai bliaudama.

Bet štai ganykla liko toli už nugaros, ir Frikas išėjo į platų taką, vingiavusį tarp aukštų rugių bei kukurūzų laukų. Kelias vedė link spygliuočių miško. Pagiryje jau buvo gana tamsu, o žemiau savo audringus vandenis varė Silio upė, pro milžiniškus akmenis vilkdama glotniai nupoliruotus rąstus bei šakas.

Gyvuliai susigrūdo pakrantėje ir ėmė godžiai gerti vandenį.

Kaimas stovėjo trijų šūvių atstumu. Aplinkui nesimatė nė gyvos dvasios. Saulei nusileidus, valstiečiai paprastai skuba išsiskirstyti po namus, taigi Frikas visos kelionės į kaimą metu neturėjo su kuo net persimesti žodeliu. Tačiau kai avys atsigėrė ir Frikas jau ruošėsi pasukti į lomą, upės kilpoje pasirodė kažkoks keliautojas.

– Ei, bičiuli! – pašaukė jis piemenį.

Nepažįstamasis pasirodė besąs keliaujantis prekeivis, kokių dažnai gali sutikti dideliuose ir mažuose miestuose bei kaimuose. Jie sklandžiai ir nemiksėdami kalba visomis kalbomis. Prekiautojas buvo Lenkijos žydas – aukštas, liesas, kumpanosis, smaila barzdele, stačia kakta bei gyvomis akimis.

Jo prekės – žiūronai, termometrai, barometrai ir sieniniai laikrodžiai – gulėjo išdėliotos prekydėžėse, pakabintose ant peties, ant juosmens ir netgi ant kaklo – tikra keliaujanti parduotuvė.

Matyt, prekeivis prisibijojo piemenų. Šiaip ar taip, jis mandagiai pasisveikino su Friku ir su nedideliu akcentu ėmė kalbėti rumuniškai.

– Kaip gyvenimas, drauguži? Slenka pamažėle?

– Slenka... Laikas slenka, gyvenimas irgi, – oriai atsakė Frikas.

– Oras puikus, vadinasi, viskas gerai. Tiesa?

– Tiesa. O rytoj ims lyti, ir iš karto pasidarys blogai.

– Lyti? – nustebo prekiautojas. – O ką, šiose vietose lyja iš giedro dangaus?

– Debesis vėjas atgins naktį, štai iš ten, nuo kalnų pusės.

– Kaip jūs tai sužinojote?

– Iš avių vilnos: ji labai sausa, o oda tarsi išrauginta.

– Taip... Blogai tam, kuris visą gyvenimą klajoja...

– Ir gerai tam, kuris šią naktį praleis po stogu.

– Reikia dar jį, tą stogą, turėti...

– Jūs turite vaikų? – pasidomėjo Frikas.

– Ne.

– O žmoną?

– Ir žmonos neturiu.

Frikas klausinėjo laikydamasis vietinių etiketo taisyklių.

– O jūs pats iš kokių vietų?

– Iš Germanštadto.

Germanštadtas – miestelis Transilvanijoje, kur Silis pasuka į Vengrijos pusę.

– Ir kur keliaujate?

– Į Kološvarą.

Norint nusigauti iki Kološvaro, reikia pakilti kalno šlaitu iš Marošo slėnio, po to dar aukščiau – į Bichoro kalnus, o jau ten iki pagrindinio komitato miesto keletas žingsnių – ne daugiau dvidešimt mylių.

Prekiautojai termometrais, barometrais, laikrodžiais bei panašiais daiktais visada kelia paprastiems žmonėms prietaringą baimę, kadangi pardavinėja laiką, saulę ir lietų lyg kokius krepšius, megztas kojines ar sukneles iš kartūno. Štai kodėl keliaujantis prekeivis iš karto sužadino piemens vaizduotę. Frikas tarsi užburtas spoksojo į prekes, daugelį iš kurių matė pirmą kartą.

– O kam reikalingas štai tas daiktas ant jūsų diržo? Panašus į numirėlio kaulą..

– Tas daiktas reikalingas bet kuriam žmogui.

– Bet kuriam? – gudriai mirktelėjęs, paklausė Frikas. – Netgi piemeniui?

– Netgi piemeniui, – patvirtino žydas, kresteldamas termometrą. – Pažvelgęs į jį, jūs galite sužinoti, šilta lauke ar šalta.

– O aš ir taip žinau: jeigu man karšta su apsiaustu, vadinasi, lauke šilta, o jei sustirau į ožio ragą, vadinasi, šalta...

Iš tiesų šių žinių visai pakako piemeniui, kuriam nereikia tokios didžios išminties.

– O kas čia per niekniekis su adata? – Frikas parodė į barometrą.

– Tai ne niekniekis, o prietaisas, pranašaujantis rytdienos orą: lis ar švies saulė.

– Na, tai jo piemuo ir už dyką neimtų. Tik metu akį, ar debesys plaukia iš už kalnų, ar kabo aukštai danguje, ir iš karto aišku, koks oras bus visą kitą parą. Matote, migla šliaužia pažeme? Tai štai: rytoj lis, paminėsite mano žodį.

Ir tikrai, piemuo Frikas, didelis gamtos žinovas, puikiai apsiėjo be barometro.

– Išeina, kad ir klausti neverta, ar jums reikia sieninio laikrodžio?

– Kam jis man? Mano laikrodis eina neužvestas. Jei saulė kabo virš Rodiuko kalno viršūnės, vadinasi, dabar vidurdienis. O jei šviesa krenta virš Egelto tarpeklio, vadinasi, laikas ginti

bandą namo. Tai net avinai supranta, šunys irgi. Taigi jūsų niekučiai mums nereikalingi.

– Jei visi pirkėjai būtų piemenys, aš seniai būčiau nusigyvenęs. Tai taip nieko ir nepirksite?

– Nieko.

Žinoma, vargu ar prekeivis galėjo didžiuotis savo prekėmis: barometrų parodymai ne visada atitikdavo tikrovę, laikrodžiai ėjo netiksliai... Piemuo nieko nesirengė pirkti ir jau norėjo atsisveikinti, kai jo dėmesį staiga atkreipė dar vienas daiktas, kabėjęs ant prekeivio peties.

– O kas čia? Ne pistoletas?

– Ne, – atsakė tasai, – žiūronas.

Tai iš tikrųjų buvo pats paprasčiausias žiūronas, didinantis penkis ar šešis kartus.

Frikas paėmė žiūroną ir ėmėsi iš visų pusių apžiūrinėti.

– Žiūronas, sakote?..

– Taip, beveik visai naujas. Su juo jūs galėsite toli matyti.

– Aš ir taip toli matau. Esant geram orui galiu įžiūrėti kiekvieną kyšulį ir kiekvieną medį Vulkano šlaite.

– Nejaugi?

– Ir vis rasos dėka, – aš juk miegu atvirame ore. Nuo rasos regėjimas darosi geresnis.

– Niekada apie tai negirdėjau. Bet aš vis tiek pamatysiu toliau už jus, jei pažvelgsiu per žiūroną.

– Įdomu...

– Jeigu netikite, pažiūrėkite pats.

– Aš?..

– Na taip!

Piemuo nepatikliai pašnairavo į žydą.

– O kiek tai kainuos?

– Nė kiek, jeigu, žinoma, nesumanysite pirkti.

Pagaliau Frikas ryžosi pažvelgti per žiūroną. Prekeivis nustatė ryškumą ir pridėjo okuliarą prie dešiniosios piemens akies.

Nukreipęs į Vulkano kalno keterą, Frikas iš lėto nukreipė objektyvą link Plezos viršūnės, o po to – link Versto kaimelio.

– Iš tiesų... – sumurmėjo jis. – Kur kas geriau nei plika

akimi... Matau pagrindinę gatvę... žmonės vaikšto... Net galiu juos atpažinti! Štai mūsų girininkas Nikas Dekas grįžta iš eiguvos su kuprine ant nugaros ir su šautuvu ant peties...

– Aš gi jums sakiau! – nusitvėrė prekeivis.

– Tikrai, Nikas! O kas gi ten per mergina išeina iš mano šeimininko namo? Raudonas sijonas, juodas korsažas, aš ją tiesiog kaip jus matau!

– Pažinote?

– Žinoma! Tai gražuolė Miriota. Na, laikykitės, vyručiai, dabar jūs pas mane kaip ant delno, matau visas jūsų šunybes!

– Na, ką dabar pasakysite?

– Nuostabu!

Niekada anksčiau Frikui neteko žiūrėti į gimtąjį kaimą per žiūroną, ir dabar jis jautė malonumą vien į jį žiūrėdamas, nors tai buvo vienas iš skurdžiausių Klauzenburgo komitato kaimelių.

– Jūsų kaimas pernelyg arti, dabar pažvelkite į tai, kas toliau, – pasiūlė prekijas.

– Taip pat nemokamai?

– Žinoma.

– Gerai, pažiūrėsime į Silio vengriškąjį krantą. Štai Livadzelio varpinė su aplaužytu kryžiumi. O žemiau, tarp eglaičių, Petrošanio varpinė su gaideliu iš baltos skardos, – štai kaip snapą pražiojęs, lyg vištas šaukdamas! O štai ir bokštas styro iš už medžių! Petrilos bokštas... Jei pažiūrėsiu dar, ar nepareikalausite iš manęs užmokesčio?

Frikas nukreipė objektyvą į Orgalo plynaukštę ir ėmė įdėmiai apžiūrinėti giriomis padengtus tamsius Plezos šlaitus, tolimą pilies siluetą – viską, kas pateko į regėjimo lauką.

– Žiūrėkite! – staiga sušuko jis. – Ketvirta šaka mėtosi ant žemės! Ir niekas nekels jos, kad įmestų į laužą Joninių naktį! Kvailių pas mus nėra: juk tas, kuris tai padarys, pražudys ir gyvenimą, ir sielą... Tik vienas medžiotojas iki vidurnakčio paims šaką ir įmes ją į pragaro ugnį. Ir tai bus pats pikčius!

Pikčiumi šiose vietose vadina nelabąjį.

Žydas jau rengėsi pasiteirauti, ką reiškia žodis „pikčius", nes žmonėms, niekada nesilankiusiems Versto kaimelio apylinkėse,

jis nežinomas, kai staiga persigandęs Frikas sušuko:

– O kas ten per migla aplink bokštą? Ne, ne migla, panašiau į dūmus... Negali būti! Jau daugelį metų krosnys pilyje nekurenamos!

– Bet juk jūs matote savo akimis!

– Negali būti! Tikriausiai stiklas aprasojo.

Frikas patrynė stiklą rankose ir vėl nukreipė į pilį. Abejonių būti negalėjo – stulpu virtę dūmai kilo į dangų ir tirpo nejudriame ore.

Frikas tylėjo, sukaupęs visą dėmesį į pilį, kurios kontūrai tirpo šešėlyje, gaubusiame Orgalo plynaukštę.

Pagaliau piemuo nuleido žiūroną ir siektelėjo kapšelio, kabėjusio prie juosmens.

– Kiek kainuoja tas jūsų žaisliukas?

– Pusantro florino (*Florinas – lygus 3 frankams 60 santimų*)!

Pardavėjas būtų atidavęs žiūroną ir už floriną, jei piemeniui būtų toptelėję į galvą pasiderėti, bet tasai tik nustebęs lingavo galvą ir tylėdamas traukė pinigus.

– Jūs sau perkate?

– Ne, šeimininkui. Jis duos už jį du florinus.

– Sudie, bičiuli.

– Gero kelio.

Frikas sušvilpęs pasikvietė šunis ir nuginė bandą į Verstą.

Žydas nesuprasdamas gūžtelėjo pečiais. Kažkoks pamišėlis! Jei būtų žinojęs anksčiau, būtų galėjęs paprašyti ir daugiau.

Rūpestingai sutvarkęs prekes savo krepšiuose, prekeivis, keliavęs į Kološvarą, nusileido prie Silio kranto ir kažkur pradingo. Kur? Tai nesvarbu, nes su juo daugiau nebesusitiksime.

Antrasis skyrius

Kai iš tolo žvelgi į netvarkingai suverstas akmenų krūvas – daugkartinių žemės virpėjimų per ilgas geologines epochas rezultatus – ir palygini juos su akmenimis senųjų statinių sienose, tai ir pirmieji, ir antrieji po laiko dulkėmis atrodo vienodai. Paprastas akmuo niekuo nesiskiria nuo apdoroto – nei forma, nei spalva.

Tokia ir pilis Karpatuose – senoviška galinga tvirtovė. Iš tolo jos griuvėsiai beveik susilieja su kalnynų atšakomis, todėl tvirtovės bokštas gali pasirodyti viso labo akmens kalnu, o kurtina (*Kurtina – tvirtovės sienos dalis tarp dviejų bastionų)* – keistos formos uola. Daugelis atvykėlių netgi galvoja, jog jokios pilies čia nėra ir niekada nebuvo, o viskas yra paprasčiausia legenda.

Norėdami įsitikinti, jog taip nėra, paprasčiausia nusisamdykite palydovą, pakilkite į kalnus. Tačiau palydovą čia surasti dar sunkiau, nei taką, vedantį į pilį: nė vienas apylinkės narsuolis už jokius pinigus nesiryš ten eiti.

Šį bei tą galėtume sužinoti, turėdami žiūroną, bet tikrą, o ne tą niekingą falsifikatą, kurį piemuo Frikas nupirko savo šeimininkui.

Už aštuonių ar devynių šimtų žingsnių nuo Vulkano kalno keteros, jo užpakalinėje dalyje, dunkso siena iš smiltainio, supanti nelygią, suaižėjusią 400–500 tuazų (*Tuazas – lygus 150 metrų)* aikštelę. Abiejose jos pusėse stūkso du kampiniai bastionai; prie to, kuris dešinėje, auga įžymusis bukas. Kairėje išliko sienos su ažūriniais kontraforsais bei koplytėlė ant vartų arkos, kur, pučiant vėjui, kartkartėmis įsisiūbuoja varpas, savo skambesiu gąsdinantis apylinkės gyventojus. Prie centrinės aikštelės, apsuptos dantyta

siena, glaudėsi bokštas su trimis grotuotų langų eilėmis bei pirmą aukštą juosiančia galerija. Vidury aikštelės styro ilgas metalinis špilis, papuoštas surūdijusiu feodaliniu herbu – vėtrunge, šiaurės vakarų vėjo gūsių pasuktu į pietryčius.

Ar už pusiau sugriuvusios sienos yra statinys, tinkamas gyventi, niekas nežinojo: pakeliamas tiltas ir slaptas išėjimas iš pilies buvo senų seniausiai sugriauti. Iš tikrųjų viduje pilis išsilaikė kur kas geriau, nei galėjo pasirodyti žvelgiant iš toli. Bloga šlovė bei įvairiausi prietarai apsaugojo ją ne blogiau nei baziliskai, haubicos, bombardos, kulevrinos, tonuaros bei kiti tolimųjų laikų artilerijos pabūklai.

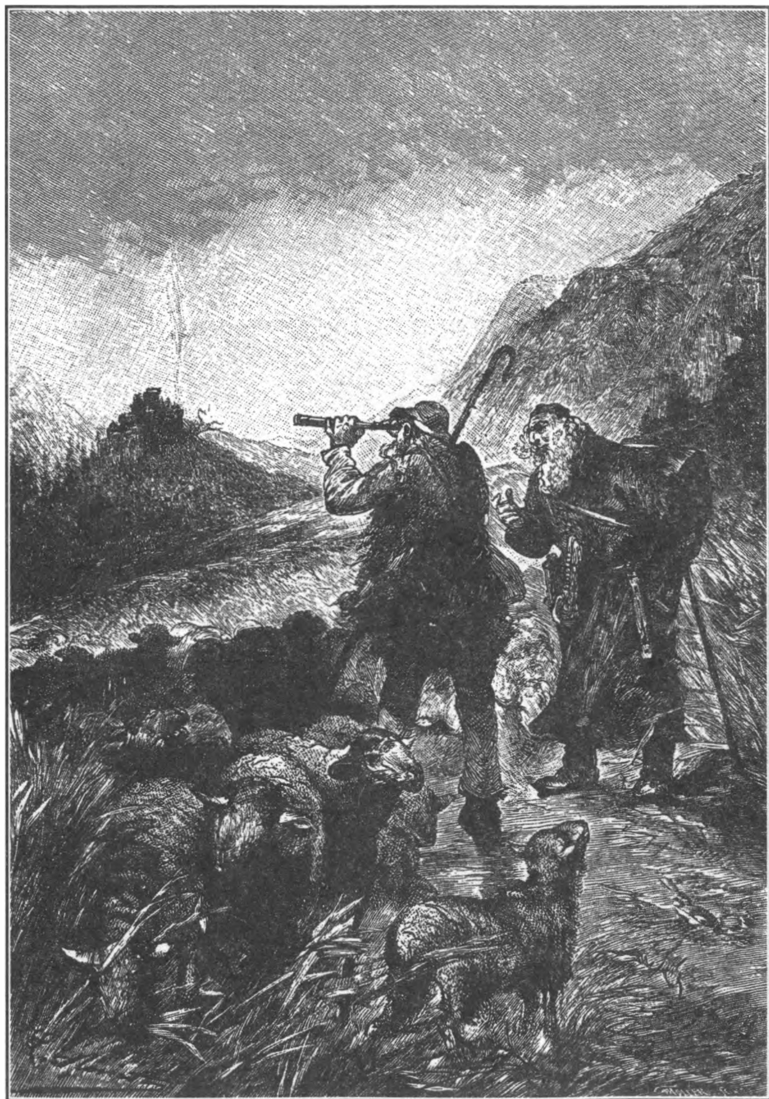
Ši pilis verta turistų ir senovės mėgėjų dėmesio. Dėl jos padėties ant pačios Orgalo plynaukštės krašto nuo viršutinės bokšto aikštelės atsiveria nuostabus vaizdas. Tolėliau – aukšta kalnų grandinė prie sienos su Valakija. Priešais fasadą – gilus tarpeklis, slepiantis vienintelį kelią, vedantį į pilį iš pasienio provincijų. Už abiejų Silių slėnio dunkso Livadzelio, Lonjai, Petrošanio bei Petrilo pilys, iš visų pusių aplipusios šio turtingo akmens anglies baseino šachtas. O už pilies stūkso kalnų grandinės, papėdėse apaugusios žaliu mišku; virš jų uolėtų viršūnių į dangų stiebiasi dar aukštesnės ir statesnės Retjėzado ir Paringo viršukalnės.

O toliau, už Hatčego slėnio ir Marošo upės, tirštoje migloje skęsta Centrinės Transilvanijos Alpių keteros kontūrai.

Šio gamtinio kraterio gilumoje kur ne kur blizgėjo tektoninės kilmės ežerai, vandenimis maitinantys abu Silius. Iš čia upės, perkirtusios kalnus, plukdo savo vandenis toliau. Dabar šioje įduboje prasidėjo anglies kasimas su jo pliusais ir minusais. Aukšti plytų kaminai pakaitomis su topoliais bei lieknomis eglėmis kyla iki pat padangės. Juodi dūmai, temdydami dangaus mėlį, bjauroja peizažą ir nuodija orą, dar visai neseniai prisodrintą žydinčių vaismedžių aromato.

Ir vis tiktai mūsų romano veiksmo metu, kai gimstanti pramonė vis tvirčiau spaudė kraštą savo geležine ranka, gamta dar neatsitraukė ir daug kur išsaugojo savo pirmykštį grožį.

Karpatų pilis buvo pastatyta XII ar XIII amžiuje. Tais senais

laikais, kai čia karaliavo vaivados, rūmai, vienuolynai, bažnyčios bei pilys būdavo statomi ir įtvirtinami kaip tvirtovės. Ir senjorai, ir valstiečiai ruošėsi gintis nuo gausybės priešų. Dėl to senoviniai pilies įtvirtinimai, jos bastionai ir bokštai statyti kaip gynybiniai įtvirtinimai, visada parengti mūšiui. Kokiam architektui šovė į galvą pastatyti pilį ant plynaukštės, tokiame dideliame aukštyje? Neaišku. Gal valakų legendose apdainuotam rumunui Manoliui, kuris įamžino savo vardą pastatęs Kiurtė d'Aržisą, įžymiąją Rudolfo Juodojo pilį.

Tačiau jei architekto vardas liko nežinomas, tai giminė, kuriai priklausė pilis, buvo itin garsi. Baronai fon Hortcai nuo neatmenamų laikų valdė šias žemes ir dalyvaudavo visuose karuose, niokojusiuose Transilvanijos kraštą, – kovojo prieš vengrus, saksus, moldavus, apie ką pasakojama liaudies dainose – baladėse-„doinose". Pilies savininkų devizas buvo žinoma valakų patarlė: „De re maorte" – „Atiduok viską, negailėdamas ir paties gyvenimo". Ir jie atidavė viską, liedami kraują, paveldėtą iš protėvių – senovės romėnų.

Šitiek pastangų, šitiek aukų – ir dėl ko? Kas liko iš tų karingų giminių? Jos prarado bet kokią politinę įtaką. Jas sunaikino, sutriuškino. Bet tauta – valakai ir transilvaniečiai nepalūžo: „Roman no pere!" – „Romanų tautos neįmanoma sunaikinti", ir dabar dar tiki, jog ateitis priklauso jiems.

Paskutinis šios narsios giminės atstovas Rudolfas fon Hortcas, gimęs Karpatų pilyje, dar būdamas jaunas suvokė, kad jo giminė gęsta. Sulaukęs dvidešimt dvejų metų jis liko vienas kaip pirštas. Visi giminaičiai vienas po kito traukėsi Anapilin tarytum nulūžusios šakos buko, su kuriuo liaudies prietarai siejo pilies likimą. Praradęs artimuosius bei draugus, baronas Rudolfas aiškiai pajuto, kad mirtis klaidžioja kažkur netoliese. Kokią prasmę galėjo suteikti savo vienišam gyvenimui? Kas tai buvo per žmogus, kokie jo įpročiai, skoniai, aistros? Niekas to nežinojo. Žinota tik, kad jis aistringai mėgo muziką, ypač žinomų meistrų dainavimą. Vieną dieną paliko nuskurdusią pilį kelių nusenusių tarnų priežiūrai ir dingo. Vėliau pasklido gandas, jog savo gana solidų turtą fon Hortcas leidžia lankydamasis dainavimo meno

centruose Vokietijoje, Prancūzijoje bei Italijoje, šitaip tenkindamas neišsemiamą ekscentriško diletanto, beveik maniako, fantaziją.

Tačiau gimtųjų vietų prisiminimai paliko jaunojo barono sieloje neišdildomą įspūdį. Savo begalinių klajonių metu jis niekaip negalėjo užmiršti Transilvanijos ir ne kartą grįždavo į tėvynę, kad dalyvautų eiliniame kruviname rumunų maište prieš Vengrijos priespaudą.

Bet štai senųjų dakų palikuonys buvo galutinai sutriuškinti, jų žemes pasidalijo nugalėtojai. Ir tada baronas Rudolfas nutarė palikti Karpatų pilį, kuri iki tol pavirto beveik vienais griuvėsiais. Senieji tarnai išmirė, giminės lizdas ištuštėjo. Sklido gandai, kad fon Hortcas, paakintas patriotizmo, prisijungė prie įžymiojo Šandoro Rožos (*Šandoras Roža /1813–1878/ – įžymusis vengrų plėšikas, kuris XIX amžiaus ketvirtajame dešimtmetyje plėšė dvarininkus ir padėjo vargšams. 1842 metų revoliucijos metu perėjo į Košuto – pagrindinio vengrų tautos kovos už nepriklausomybę – organizatoriaus pusę)*, plėšiko, kurį kova už nepriklausomybę pakėlė į tragiškų didvyrių rangą. Baigiantis karui, baronas paliko „bečio" būrį ir gerai padarė, nes senasis plėšikas tapo vagių gaujos vadeiva, buvo sučiuptas policijos ir įmestas į Samoš Uivaro kalėjimą.

Nuo to laiko vietiniai gyventojai tvirtino, jog baronas žuvo pasienyje susirėmime su muitininkais. Šiaip ar taip, pilyje jis daugiau nebepasirodė, ir visi sutiko, kad jo jau nebėra tarp gyvųjų. Tačiau liaudies paskalomis nedera visa širdimi tikėti.

Barono pilis, palikta gyventojų, tapo pilimi vaiduokliu. Laki apylinkės gyventojų vaizduotė apgyvendino joje nelabuosius. Visi tvirtino, jog ten pasirodo vaiduokliai bei vidurnakčio šmėklos. Tokios legendos neretai gimsta nuošaliose Europos provincijose, kur žmonės linkę į prietarus, o Transilvanija, be abejo, užima tarp jų pirmąją vietą.

Versto kaime niekas neabejojo antgamtinių jėgų egzistavimu. Tiek šventikas, vietinių vadinamas popu, tiek mokytojas – nepaisant to, kad vienas gano kaimiečių sielas, o kitas moko jų vaikus, – vienodai uoliai į savo globotinių galvas kalė įvairiausius

prietarus ir darė tai tuo atkakliau, kuo labiau šiomis pasakomis tikėjo patys. Abu ganytojai pateikdavo nepaneigiamus įrodymus, kad apylinkės laukuose klajoja vilkolakiai bei vampyrai, kuriuos čia vadina burtininkais, murmėdami paslaptingus užkeikimus ir gerdami žmonių kraują. Abu tvirtino, jog griuvėsiuose apsigyveno stafijos, kurios kenks, jei neras palikto maisto bei gėrimų. O dar yra fėjos, su kuriomis jokiu būdu negalima susitikinėti antradieniais bei penktadieniais – „negeromis" savaitės dienomis. Pabandykite, girdi, įsibrauti į miško tankmę, užburtą šilą, kur slepiasi baloriai – milžiniški drakonai, kurių galvos siekia debesis, didžiulės skraidančios gyvatės, kurios grobia karališko kraujo princeses, o kartais ir gražias kaimo merginas, ir patys viskuo įsitikinsite.

Štai toks fantastinių pabaisų sambūris ir sužadino liaudies vaizduotę. Žmonės tikėjo ir į serpi de kasa – naminę gyvatę, kuri gyvena kiekvienuose namuose ant krosnies. Norėdami pelnyti jos palankumą, ant krosnies turėdavo palikti šviežio pieno bei grietinėlės.

Jei liaudies fantazija apgyvendindavo tokiomis fantastinėmis būtybėmis beveik visas senas pilis, tai tinkamesnės vietos už Karpatų pilį tiesiog neįmanoma aptikti. Dunksanti ant sunkiai pasiekiamos plynaukštės, iš visų pusių apsupta praktiškai neįveikiamų kalnų, per kuriuos vingiuoja keletas žole užžėlusių takelių, – kas gi suabejos, jog kaip tik čia apsigyveno drakonai, fėjos, raganos, o galbūt ir kokie nors baronų fon Hortcų šeimos vaiduokliai. Vietiniai gyventojai tvirtino, kad tvirtovė užkeikta, ir pateikdavo daugybę argumentų. Beje, nusigauti iki pilies ir savo akimis pamatyti, kas ten vyksta, niekas nedrįsdavo. Atrodė, ja supo siaubo siena, pražūtingas liūnas, skleidžiantis nuodingą tvaiką. Netgi prieiti prie jos per ketvirtį mylios laikyta mirtina rizika – galima visiems laikams pražudyti sielą, kaip be perstojo savo pamokose tvirtino magistras Ermodas.

Žinoma, ilgai šitaip tęstis negalėjo, ir atėjo laikas, kai iš baronų fon Hortcų tvirtovės beliko apgailėtini griuvėsiai.

O dabar mes paporinsime vieną seną legendą.

Garbiausi Versto gyventojai tvirtino, jog pilies atsiradimas

susijęs su senu buku, kuris augo prie kampinio bastiono, į dešinę nuo pylimo.

Po Rudolfo fon Hortco dingimo kaimo gyventojai, o tarp pirmųjų – piemuo Frikas, pastebėjo, jog bukas kiekvienais metais praranda vieną savo šaką. Kai baronas paskutinįjį kartą pasirodė bokšto aikštelėje, jų buvo aštuoniolika, o dabar beliko vos trys. Kalbėta, kad kiekviena šaka – tai pilies gyvavimo metai, ir, kai nuluš paskutinė, Orgalo plynaukštėje iš senosios tvirtovės neliks nė ženklo.

Tokia buvo viena iš legendų, kurias dosniai kuria liaudies fantazija. Bukas iš tikrųjų kasmet netekdavo vienos šakos, bent jau taip tvirtino piemuo Frikas, kuris klajonių su banda Silio krantais metu įdėmiai stebėjo pilį. Visi tikėjo Friku – nuo paties paskutinio samdinio iki garbiausių kaimo žmonių, ir niekas nė karto net nesuabejojo, kad pilis iš tiesų stovės trejus metus, kadangi bukui, šių vietų globėjui ir saugotojui, beliko vos trys šakos.

Taigi mūsų piemuo skubėjo į kaimą, rengdamasis apreikšti didžią naujieną: papasakoti, ką pamatė per žiūroną.

Naujiena iš tiesų buvo svarbi. Dūmai virš bokšto! Tai, ko Frikas nebūtų pamatęs plika akimi, puikiai įžvelgė su žiūronu. Piemuo nė kiek neabejojo: iš bokšto kilo dūmai, kurie, pasiekę tam tikrą aukštį, tirpo debesyse. O juk pilyje nieko nebuvo... Senų seniausiai žmogaus koja nežengė į ją, be to, juk vartai uždaryti, o tiltas pakeltas... Jei ten kas ir pasirodė, tai, žinoma, vaiduokliai, – kas gi dar? Bet kuriam galui vaiduokliams prisireikė užsikurti ugnį? Kur jie ją uždegė? Ugniakure? Židinyje? Nesuprantama...

Frikas ginė bandą į aptvarą. Paklusdami jo komandai, šunys bėgo iš abiejų pusių, neleisdami avims nutolti nuo stataus tako, kur ant šalikelės jau sublizgo vakaro rasa.

Laukuose susivėlinę valstiečiai pagarbiai sveikino Friką, o tasai atsakydamas nerūpestingai linksėjo galva. Svarbu ne tik pasisveikinti su piemeniu – jis būtinai turi atsakyti, kitaip tave neišvengiamai apipuls bėdos. Bet kodėl Frikas taip keistai atrodo? Kodėl klajoja jo akys? Ko šitaip mataruoja rankomis? Gal pusę bandos jam išpjovė? Ir kas? Vilkai? Lokiai? Matyt, piemuo pasirodė kaime su blogomis naujienomis.

Teisėjas Koltcas pirmasis išgirdo Friko pranešimą. Piemuo dar iš tolo suriko:

– Šeimininke, pilyje kažkas uždegė ugnį!

– Ką čia paistai, Frikai?

– Kalbu tai, ką mačiau.

– Tu ką? Iš proto išsikraustei?

Ir iš tikrųjų – kas dar per ugnis? Kas galėjo degti šioje senų akmenų sangrūdoje? Tai tas pats, kaip patikėti, jog užsiliepsnojo Negojus – aukščiausia Karpatų viršukalnė. Neįtikėtina!

– Ką tu pasakei, Frikai! Pilis dega?

– Nedega, bet dūmai rūksta.

– Tikriausiai rūkas?..

– Ne, dūmai rūksta iš kamino! Ateikite, pats įsitikinsite!

Jie išėjo į pagrindinės kaimelio gatvės, kuri baigėsi terasa uolėtame iškyšulyje, vidurį. Iš ten pilis matėsi kaip ant delno.

Frikas ištiesė šeimininkui žiūroną. Teisėjas Koltcas, kaip ir piemuo, prietaisą matė pirmą kartą.

– Kas gi čia dabar? – paklausė jis.

– Žiūronas, kurį nupirkau jums, šeimininke, už du florinus, nors iš tikrųjų jis kainuoja ne mažiau keturių.

– Iš ko gi tu jį pirkai?

– Iš keliaujančio prekeivio.

– O ką su juo veikti?

– Priglausti prie akies ir nutaikyti į pilį.

Nukreipęs žiūroną į pilį ir neatplėšdamas akių, teisėjas ilgai į ją spoksojo.

Teisybė – iš kamino kilo patys tikriausi dūmai. Štai vėjo genamas pilkas stulpas nuplaukė link kalno viršūnės ir apsiautė ją.

– Dūmai! – šūktelėjo sukrėstas Koltcas.

Priėjo Miriota ir girininkas Nikas Dekas, ką tik grįžęs iš eiguvos.

– Kas čia per monai? – pasiteiravo jaunuolis, imdamas į ranką žiūroną.

– Su šiuo daiktu galima toli matyti.

– Juokaujate, Frikai?

– Nė kiek. Mažiau kaip prieš valandą mačiau, kaip jūs leidotės keliu į Verstą; jūs ėjote iš...

Frikas nebaigė frazės, kai Miriota plykstelėjo raudoniu ir nuleido akis. Nors kas čia ypatingo? Argi dorai merginai draudžiama išeiti pasitikti jaunikio?

Sužadėtiniai ėmė paeiliui žiūrėti pro žiūroną. O tuo metu juos apsupo kaimynai, koks šešetas žmonių, ir taip pat ėmė žvelgti į pilies pusę.

– Dūmai! Dūmai pilyje! – sušuko vienas.

– Gal bokštan trenkė žaibas? – spėjo kitas.

– Argi buvo audra? – paklausė teisėjas.

– Prieš savaitę buvo, – priminė piemuo.

Jeigu šiems šauniems žmonėms dabar būtų pasakę, jog Retjezado viršūnėje atsivėrė krateris ir prasidėjo jo išsiveržimas, jie būtų kur kas mažiau nustebę.

Trečiasis skyrius

Versto kaimelis toks mažytis, kad daugelyje žemėlapių net nepažymėtas, o administraciniu-ūkiniu atžvilgiu jis dar menkesnis už kaimyninį, pavadintą Vulkanu ir prilipusį prie Plezos atšakų, ant kurių abu kaimai ir buvo visai gražiai įsikūrę.

Pradėjus eksploatuoti akmens anglių šachtas, gyvenimas labai pagyvėjo per keletą mylių vienas nuo kito išmėtytuose nedideliuose Petrošanio, Livadzelio ir panašiuose miesteliuose. Tačiau nei Vulkanas, nei Verstas negavo nė mažiausios naudos dėl industrinio centro artumo; kokie šiuodu kaimeliai buvo prieš penkiasdešimt metų, tokie liks ir dar pusę šimtmečio. Štai, pavyzdžiui, Elizė Rekliu mano, jog daugiau kaip pusę Vulkano gyventojų sudaro „sienų neliečiamumą saugojantys muitininkai, žandarai, mokesčių inspektoriai, felčeriai bei karantino tarnybos sanitarai". Atmeskite žandarus ir mokesčių inspektorius, pakeiskite juos žemdirbiais bei artojais ir gausite Versto gyventojus – keturis ar penkis šimtus žmonių.

Tiesą sakant, kaimą sudaro viena plati gatvė, pilna duobių bei duburių, taigi kilti ir leistis ja – nelengvas uždavinys. Ši gatvė yra natūrali siena tarp Valakijos ir Transilvanijos. Ja praeina karvių, avių bei kiaulių bandos, pražygiuoja prekiautojai mėsa, šviežiais vaisiais ir grūdais. Nedaugelis keliautojų ryžtasi eiti pėstute šiuo keliu, užuot važiavę traukiniu iš Kološvaro per Marošo slėnį.

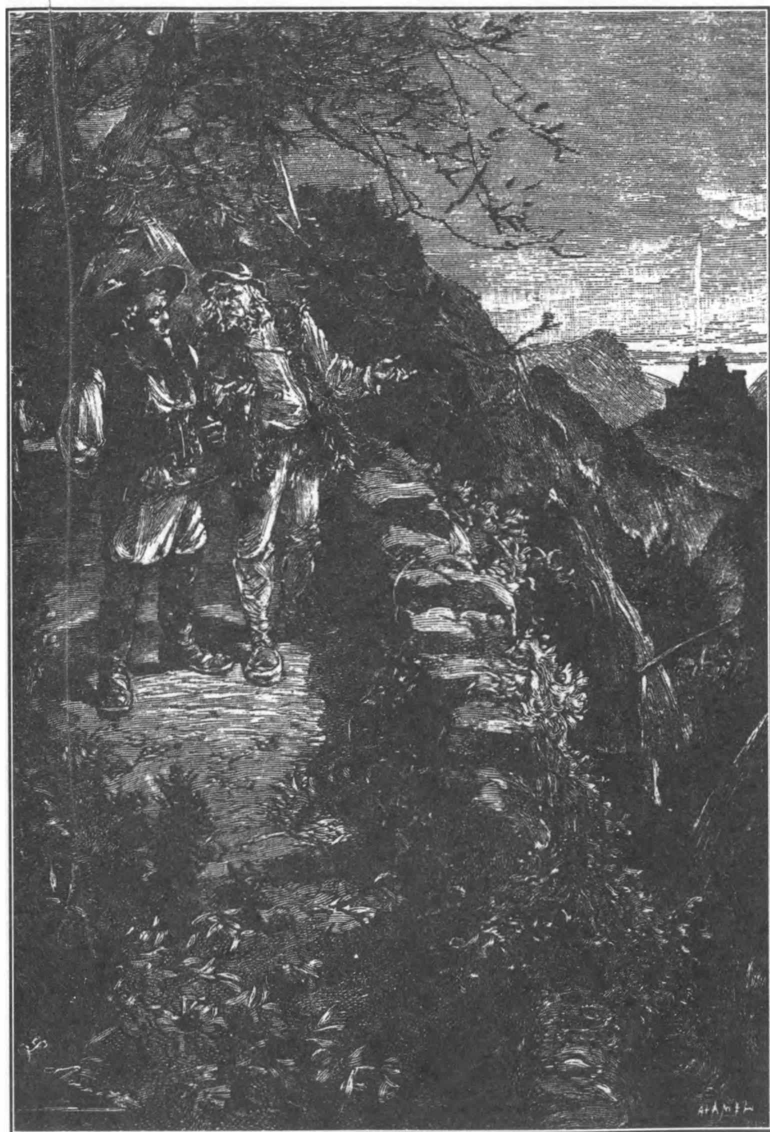
Dirva slėnyje, apsuptame Bichoro, Retjezado ir Paringo kalnagūbrių, garsėja derlingumu, o gelmės – turtais: čia ir kasyklos, kurios kasmet duoda 20000 tonų Tordos akmens druskos, ir ištisos priekalnės netoli Parado, besitęsiančios

septynetą kilometrų, susidariusios iš valgomosios druskos; čia ir Tordžko šachtos, kur kasamas švinas, galenitas, gyvsidabris, geležis (geležies rūda čia imta kasti dar X amžiuje); ir Vaida Chuniado šachtos, tiekiančios mineralus aukštos kokybės plienui lydyti, o Livadzelyje bei Petrošanyje aptiktas tikrai neišsemiamas lobis – anglies klodai čia įvertinti 250 milijonų tonų. Ir pagaliau, netoli nuo Ofenbanijos miesto bei pilies, Topanfalvo rajone kasamas auksas. Beveik visi tenykščiai gyventojai naminiuose malūnėliuose mala Vereš Patako smėlį (taip vadinamas „Transilvanijos Paktolas"), kasmet eksportuodami brangiojo metalo už du milijonus frankų.

Atrodytų, toks palaimingas kraštas, tokia dosni gamta! O žmonėms nuo to gyventi ne geriau, – industrinis progresas jiems neduoda jokios naudos. Ir jei Toržko, Petrošanio, Lonjai miestuose pasirodė šiuolaikinės industrinės įmonės,o mažesniuose miesteliuose bei kaimuose atsirado virvių vijyklos, imta gaminti geležies dirbinius, pastatyti sandėliai, parduotuvės bei darbininkų kvartalai su akmeniniais namais, papuošti balkonais ir verandomis, tai Vulkano bei Versto kaimeliuose apie tai niekas net nesvajoja.

Apie šešias dešimtis abiejose vienintelės gatvės pusėse stūkso išsibarsčiusių iš molio drėbtų namelių su apyžlibiais mansardų langeliais ir figūriniais stogais; aptriušę, pakrypę, dengti šiaudais sandėliai bei tvartai; šuliniai, iš kurių vandenį semia su svirtimi bei kubilu; du ar trys tvenkiniai su lietaus vandeniu, kuris upeliais sruvena per akmenis, – štai toks kalnuose pasiklydęs Versto kaimas. Visą šį skurdą vis tik puošia vešli augmenija bei gėlės, kurios čia visur: darželiuose po langais, ant apipintų laukinėmis vynuogėmis namų sienų ir durų. Tankioje žolėje senoviniu auksu žiba sausi praeitų metų stiebai; aukšti topoliai, guobos, bukai, eglės, klevai kyla už namų dunksančių kalnų šlaitais. O dar aukščiau – balnakalnis ir aukštos viršukalnės mėlynuojančios migloje, susiliejančioje su dangaus mėliu.

Verste, kaip ir visoje Transilvanijoje, nevartojama nei vokiečių, nei vengrų kalba – visi, įskaitant čigonus, gyvenančius daugumoje komitato kaimų, kalba tik rumuniškai. Čigonai

paprastai perima tos šalies kalbą bei religiją, kurioje gyvena. Štai ir Verste ištisas jų klanas su „vaivada" priešakyje apsigyveno senose, keturkampiais stogais trobelėse, tarp kurių lakstė tuntai paišinų vaikigalių. Sėslūs čigonai savo įpročiais bei papročiais gerokai skiriasi nuo klajoklių, kurie keliauja po Europą. Jie, kaip ir visi vietiniai gyventojai, yra pravoslavai. Versto kaimo sielų ganytojas popas gyvena gretimame Vulkano kaimelyje, iki kurio nuo čia apie pusmylį.

Civilizacija kaip vanduo arba oras patenka į mažiausią plyšį ir žaibiškai keičia žmonių gyvenimą. Tačiau pietinės Karpatų dalies, apie kurią kalbame, atrodo, dar nepasiekė net menkiausias permainų dvelktelėjimas. Matyt, ne veltui Elizė Rekliu rašė apie Vulkaną: „Tai – civilizacijos pakraštys Valakijos Silio slėnyje". Taigi ar verta stebėtis, kad Verstas – vienas iš pačių gūdžiausių Kološvaro komitato kaimų? Ką dar galima pasakyti apie kaimelį, kuriame kiekvienas gyventojas gimsta, gyvena ir miršta, nė vienai dienai nepalikdamas gimtųjų vietų?

Verste buvo ir mokytojas, ir teisėjas. Tiesa, magistras Ermodas galėjo išmokyti savo mokinių tiktai to, ką žinojo pats, o žinojo jis ne kažin ką – su vargu skaityti ir šiek tiek skaičiuoti. O kai dėl kitų mokslų – istorijos, geografijos, literatūros, – tai mokytojas žinojo tiktai liaudies dainas bei legendas, užtat mokėjo jų gyvą galą. Ir dar jis buvo didelis liaudies prietarų ir vietinių papročių žinovas, taigi mokiniai vis tiktai galėjo kažką gauti per jo pamokas.

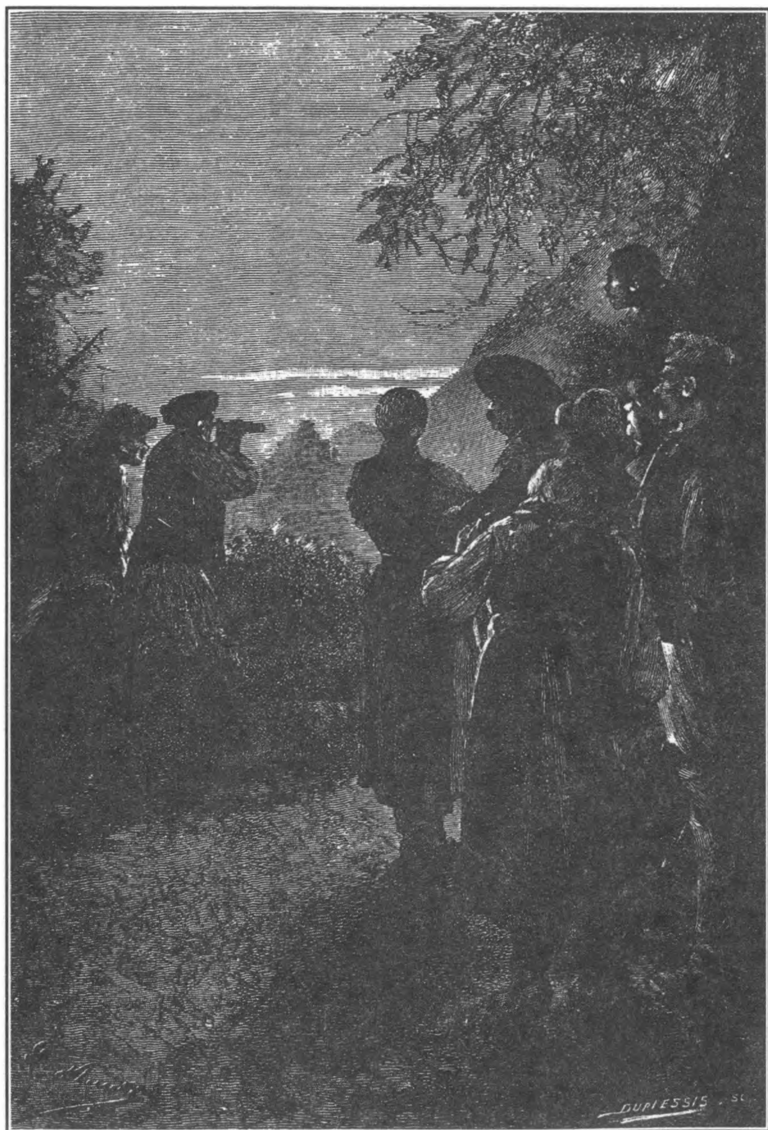
Na, o ką galime pasakyti apie teisėją Koltcą? Tai neaukštas penkiasdešimt penkerių–šešiasdešimties metų rumunas, pražilęs, tačiau su juodais ūsais, turintis dideles geras akis, tvirtai, kaip ir kiekvienas tikras kalnietis, suręstas, nešioja plačią veltinę skrybėlę, juostą su didele sagtimi, liemenę ir trumpas plačias kelnes, sukištas į aukštus odinius batus. Koltcas čia greičiau buvo seniūnas nei teisėjas ir, nors jam kartais tekdavo spręsti kaimynų ginčus, jis geidavo visų pirma vadovauti kaimo gyvenimui. Per teisėjo rankas pereidavo visos pirkimo-pardavimo sutartys, šis tas nubyrėdavo ir jam pačiam. Šis įstatymo vyras nevengė ir pasipinigauti iš keliautojų, turistų bei prekeivių, rinkdamas iš jų

kelio mokestį.

Dėl visų šių pajamų tvarkos ir teisybės sergėtojas susikrovė nemažą turtą, ir jei daugelis komitato valstiečių gyveno baisiame skurde ir jų žemes netrukus turėjo užvaldyti žydai lupikautojai, tai teisėjui dėl savo ateities nuogąstauti neteko. Jo turtas laisvas nuo ipotekos, tai yra neužstatytas, buvo vertinamas apvalia sumele, be to nebuvo niekam skolingas. Priešingai, daugelis kaimelio gyventojų – jo skolininkai, nors Koltcas stengėsi pernelyg nespausti ir taip jau nuskurdusių vargšų. Jis valdė puikias ganyklas, gerai įdirbtus laukus, kuriuose naudojo naujausius žemės ūkio tvarkymo metodus. Teisėjas mėgo vaikštinėti po savo valdomas ir teisėtai didžiavosi vynuogynais, kurie atnešdavo nemažas pajamas.

Žinoma, turtuolio namas – pats gražiausias kaime. Jis pastatytas terasos, užbaigiančios ilgą, kylantį į kalną kelią, pabaigoje. Akmeninį namą su įėjimu tarp trečiojo ir ketvirtojo lango supo sodas. Viskas skendo žalumoje, viskas apipinta gebenių; du aukšti bukai lyg palapinė dengė šiaudinį stogą; už namo – kalno šlaite – daržas bei sodas. Kambariai erdvūs, švarūs, atskirai valgomasis, atskirai miegamasis, visi baldai – stalai, lovos, suolai ir suoleliai – išpjaustinėti bei papuošti dailininko, lentynose puikuojasi ąsočiai ir dubenys, palubėje – išpjaustinėtos sijos, nuo kurių ant juostelių karo ąsočiai bei vazos; ant langų – ryškios užuolaidos, prie sienų – raštuotos, išdirbtais kailiais apklotos skrynios – jos naudojamos ir kaip lagaminai, ir kaip spintos. Ant baltintų sienų – rumunų patriotų, tarpe jų ir populiaraus XV amžiaus didvyrio vaivados Vaida Chuniado, portretai.

Šis prabangus namas, be abejo, pernelyg didelis vienam žmogui. Tačiau teisėjas Koltcas negyveno vienas. Nors jo žmona iškeliavo į aną pasaulį prieš gerus dešimt metų, jam dar liko duktė, nuostabioji Miriota, kėlusi susižavėjimą ir Verste, ir Vulkane. Gandas apie gražuolę apkeliavo visą apylinkę. Merginą be vargo galėjo pavadinti kokiu nors pagonišku vardu: Florika, Daina, Doricija, kurie itin mėgstami valakų šeimose. Bet ją pakrikštijo Miriota, tai yra „avele". Dvidešimtmetė rudaakė blondinė, be

DUPLESSIS . SC

žavaus veidelio, buvo dar ir liekna bei gracinga. Be to, ir apdaras jai labai tiko: raudona palaidinukė su išsiuvinėta apykakle, rankovėmis bei pečiais; sijonas, suveržtas diržu su sidabrine sagtimi, o viršuje – katrinca, savotiška dviguba prijuostė. Miriota avėjo geltonus odinius batelius, ant galvos ryšėjo trikampę skarelę; kaspinas, įpintas į kasą, buvo sutvirtintas metaliniu smeigtuku.

Ką ir kalbėti, graži mergina, be to, gana turtinga tokiame mažame kaimelyje, pasimetusiame Karpatų kalnų atšakose. Kita vertus, ji puiki šeimininkė ir gerai tvarkanti tėvo ūkį. Teisėjo duktė lankė magistro Ermodo pamokas, kur išmoko skaityti, rašyti ir skaičiuoti. Ir štai dabar ištisomis dienomis jai tekdavo dirbti ir vieną, ir kitą, ir trečią darbą. O kai dėl vietinių padavimų bei legendų – tai mokinė jų žinojo daugiau už savo mokytoją. Kokių tik istorijų ji galėjo papasakoti apie Leani Ke, Dievo Motinos Uolą, kur pasakų princesė pasislėpė nuo totorių; apie Drakono urvą Karališkojo Kalno slėnyje, apie Mergelės tvirtovę, kurią pastatė „fėjų laikais", apie Detunatą, Perkūno Smūgį – įžymųjį bazaltinį kalną, panašų į milžinišką akmeninį smuiką, kuriuo, kaip kalbama, audringomis naktimis groja velnias! Miriota žinojo ir legendą apie Retjezadą, kurio viršūnę nupjovė ragana; legendą apie Tordos perėją, kurią savo špaga prakirto šventasis Ladislavas. Mergina, žinoma, nuoširdžiai tikėjo visomis tomis pasakomis, bet dėl to neatrodė prastesnė.

Jaunuoliai tik ir sukosi apie gražuolę – vienintelę teisėjo Koltco, pagrindinio kaimo pareigūno, atžalą. Tačiau veltui jie stengėsi: Miriota jau seniai atidavė savo širdį Nikolui Dekui!

Nikolas, arba Nikas Dekas, dvidešimt penkerių metų vaikinas, tikras rumunas – aukštas, stiprus, išdidžiai pakelta galva, juodomis garbanomis, lendančiomis iš po baltos kepurės, tiesiu, atviru žvilgsniu bei lieknu stuomeniu, su elnio kojomis bei užtikrinta eisena – buvo girininkas, tai yra greičiau kariškis negu civilis. Dailus ir mandagus, jis turėjo nuosavų žemių Versto apylinkėse, todėl patiko Mariotos tėvui ne mažiau nei jai pačiai. Beje, merginos apie jos jausmus niekas ir neklausė, – vedybų klausimus šiuose kraštuose sprendžia ne jaunieji, o jų tėvai.

Iki Niko Deko ir Miriotos Koltc sutuoktuvių liko dvi savaitės. Visas kaimas ruošėsi šventei. Teisėjas anaiptol nebuvo šykštuolis, jis mokėjo ne tik kaupti pinigus, bet ir juos leisti. Po vestuvių Nikas rengėsi apsigyventi Koltco name, kurį pastarasis užrašė jauniesiems, tikėdamasis, jog greta vyro Miriota galų gale nustos bijoti durų ar baldų girgždesio ilgomis žiemos naktimis arba su siaubu laukti kokio nors vaiduoklio iš jos mėgiamų legendų ir pasakojimų pasirodymo.

Norėdami papildyti garbiausių kaimo gyventojų sąrašą, turime dar papasakoti apie mokytoją bei gydytoją.

Magistras Ermodas buvo akiniuotas penkiasdešimties metų storulis, niekados nepaleidžiantis iš burnos lenktos pypkės su porcelianine galvute. Reti susivėlę plaukai vos dengė jo plokščią viršugalvį, kairysis lygaus veido skruostas kartkartėmis imdavo trūkčioti. Pagrindinis šio mokslingojo vyro užsiėmimas buvo aštrinti savo globotiniams žąsų plunksnas – rašyti plieninėmis buvo griežtai uždrausta. Magistras su keistu įnirtimu, primerkęs akis dirbo peiliuku, o prieš baigdamas staigiu judesiu perpjaudavo plunksnos galą perpus. Negailėdamas jėgų, Ermodas siekė gražaus mokinių rašto, čia įžvelgdamas šventą ir, matyt, vienintelę mokytojo pareigą.

Dabar keletas žodžių apie gydytoją Pataką.

Skaitytojas tikriausiai paklaus, kaip paaiškinti: kaime yra daktaras, o gyventojai tiki į nelabąjį? Bet čia ne pro šalį paporinti, kaip šis vyriškis tapo daktaru.

Patakas, storas keturiasdešimt penkerių metų neūžauga, vertęsis gydytojo praktika Verste bei apylinkėse, pasižymėjo ypatingu aplombu (*Aplombas /pranc./ – per didelis, pabrėžtas pasitikėjimas savimi)*, viską griaunančiu iškalbingumu, todėl juo buvo pasitikima ne mažiau nei piemeniu Friku, o tai jau šį tą reiškia. Jis gydė vietinius valstiečius ir pardavinėjo jiems įvairiausius miltelius, kurie praktiškai neatnešdavo jokios naudos – pacientai dažniausiai pasveikdavo patys. Beje, Vulkano apylinkėse oras grynas ir užkrečiamų ligų čia nebūna, todėl žmonės retai sunegaluodavo, o jeigu kas ir numirdavo, tai juk miršta visur, ne vien tik šiame Dievo palaimintame kampelyje.

O kai dėl daktaro Patako – visi Pataką čia vadina daktaru, – tai jis neturėjo jokio išsilavinimo – nei medicininio, nei farmacinio, nei jokio kito! Kažkada jis dirbo sanitaru karantine, kur jo pareiga buvo stebėti keliautojus, kuriuos tam tikrą laiką išlaikydavo pasienyje, kad užkirstų kelią galimoms infekcijoms. Tokios patirties visiškai pakako nereikliems Versto kaimelio gyventojams. Derėtų pastebėti, jog Patakas, kaip ir visi gudruoliai, kurie ryžtasi gydyti į save panašius, apsimesdavo, jog niekina prietarus ir netiki jokiais stebuklais. Dar daugiau, jis kandžiai išjuokdavo tuos, kurie pasakodavo sugalvotas istorijas, ir jei kas nors sakydavo, jog nė vienas gyvas padaras neišdrįs prisiartinti prie pilies, storulis imdavo juoktis ir tuščiai girtis:

– O štai imsiu ir nueisiu į senąją tvirtovę – į svečius pas tuos, kurie ten slepiasi!

Bet kadangi niekas neabejojo jo žodžiais, bent jau atvirai, daktaras Patakas greitai užmiršdavo savo ketinimą, taigi Karpatų pilį ir toliau gaubė neperžvelgiamas paslapties šydas.

Ketvirtasis skyrius

Piemens atnešta žinia akimirksniu pasklido po kaimą. Teisėjas Koltcas, nepaleisdamas iš rankų brangiojo žiūrono, įžengė į namą kartu su Niku ir Miriota. Terasoje liko Frikas ir pora dešimčių vyrų, moterų bei vaikų. Netrukus atskubėjo ir tuntas susijaudinusių čigonų, kurie apsupo Friką iš visų pusių ir tiesiog apipylė klausimais. Piemuo atsakinėjo oriai, kaip ir dera nepaprastų įvykių liudininkui:

– Taip, iš pilies kamino virto dūmai, jie ir dabar rūksta ir rūks tol, kol visi akmenys pasiliks savo vietose.

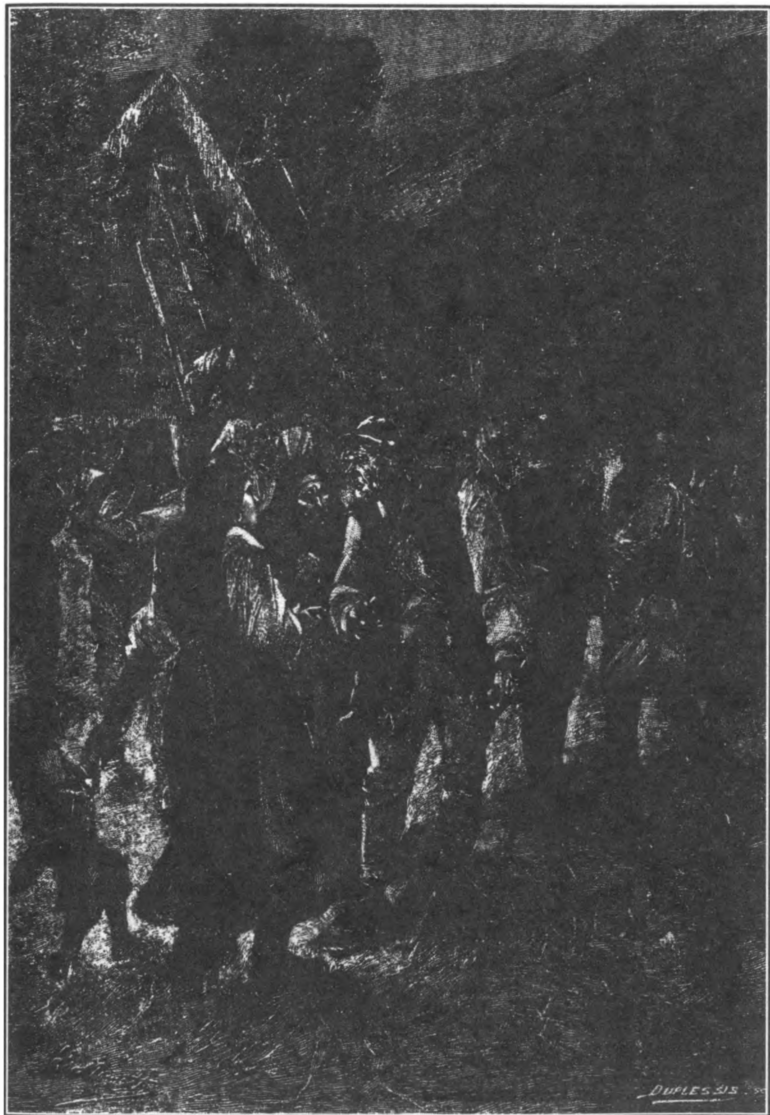
– Bet kas galėjo pilyje uždegti ugnį? – bailiai paklausė viena sena moteris.

– Pikčius, – atsakė Frikas, vadindamas velnią vietiniu vardu. – Jis užkuria ir gesina ugnį ten, kur užsinori.

Išgirdę šiuos žodžius, visi įsmeigė akis į tolį, bandydami ant kalno įžiūrėti tvirtovės bokštus. Galų gale daugelis įsitikino matą dūmus, nors iš tokio atstumo jų neįmanoma įžvelgti.

Friko pranešimas be galo visus sujaudino. Prie baimės, kurią kaimelio gyventojams kėlė tuščia Karpatų pilis, dabar, kai ten galbūt kažkas apsigyveno, prisidėjo pats tikriausias siaubas. Didysis Dieve!

Verste stovėjo karčema, kur dažnokai užsukdavo ir stikliuko mėgėjai, ir tie, kurie negėrė, bet mėgo po sunkios darbo dienos pakasyti liežuvį, – pastarieji, žinoma, sudarė mažumą. Ši linksma įstaiga priklausė žydui, vardu Jonas, šešiasdešimties metų vyrui, gana simpatiškos, nors aiškiai semitiškos išvaizdos žmogaus: juodaakis, nosis su kuprele, atsikišusios lūpos, peisai bei tradicinė barzdelė. Paslaugus ir draugingas, jis noriai skolindavo kaimie-

DUPLESSIS. sc

čiams nedideles sumas, nereikalaudamas jokio užstato ar procentų, nes neabejojo, kad skola bus grąžinta laiku. Duok Dieve, kad visi žydai, įsikūrę Transilvanijos žemėje, būtų tokie taikūs ir sukalbami, koks buvo šis smuklininkas iš Versto! Bet, deja, gerasis Jonas buvo reta išimtis. Paprastai jo tautiečiai, tokie patys smuklininkai, prekiaujantys vynu bei laukų gėrybėmis, nevengdavo ir lupikauti, ir tai darydavo taip uoliai, jog nejučiomis pradedi rūpintis rumunų valstiečių likimu. Prabėgs dar kiek laiko, ir visi laukai bei ganyklos iš vietinių gyventojų pereis atėjūnų nuosavybėn. Įkaitinių raštų dėka žydai pamažu tampa ir valstiečių laukų, ir derliaus savininkais. Gal Pažadėtoji Žemė dabar visai ne Judėjoje, o Transilvanijoje?

Smuklė „Karalius Matiašas" – taip parašyta iškaboje – įsikūrė terasos, į kurią rėmėsi pagrindinė Versto gatvė, pakraštyje, tiesiai priešais teisėjo namą. Tikru augmenijos kilimu uždengtas statinys buvo senas, pusiau medinis, pusiau akmeninis, pergyvenęs ne vieną remontą ir vis tiktai dar gana patrauklus. Šio vienaaukščio namo stiklinės durys vedė į terasą. Didelę jo dalį užėmė talpi salė su stalais bei suoleliais, su ąžuoliniu kirvarpų išgraužtu bufetu ir prekystaliu iš patamsėjusio medžio, už kurio stovėjo visada pasirengęs patarnauti lankytojams Jonas.

Šviesa iš lauko patekdavo pro du langus, dar du buvo iškirsti priešingoje sienoje, po pat stogu: vienas, apipintas vijokliais, šviesos beveik neskleidė, o žvelgiant pro antrąjį, atsiverdavo nuostabus slėnio, plytinčio tarp Vulkano kalnagūbrio atšakų, vaizdas. Tarpeklyje tviskėjo kalnų upė Njadas, teškendama per akmeningos Orgalo plynaukštės, ant kurios stūkso senoji pilis, uolas. Sudarydama kriokli, vandeningą ir triukšmingą netgi per didžiausius karščius, kalnų sraujymė įsiliedavo į Valakijos Silio vagą ir plukdė savo vandenis toliau.

Į dešinę nuo didžiosios salės buvo įrengti keli kambariai, kuriuose ilsėdavosi lankytojai, besirengiantys pereiti per sieną. Šie žmonės žinojo, kad už nedidelį užmokestį visada ras prieglobstį smuklėje „Karalius Matiašas", kur svetingas ir paslaugus šeimininkas ir kur visada yra gero vyno bei puikaus, pas geriausius vietinius pardavėjus pirkto tabako. Kai dėl paties

Jono, tai jis nakvodavo ankštoje mansardoje su juokingu mažu langeliu, išpjautu kvapniame šiaudiniame stoge.

Gegužės dvidešimt devintosios vakare, kai prasideda mūsų pasakojimas, vakare, smuklėje susirinko geriausios Versto galvos: teisėjas Koltcas, magistras Ermodas, girininkas Nikas Dekas ir dar tuzinas garbių žmonių. Žinoma, čia buvo ir piemuo Frikas, nė kiek ne mažiau įsidėmėtina asmenybė nei visi paminėtieji. Nebuvo tik daktaro Patako: jį iškvietė pas ligonį, kuris be gydytojo niekaip negalėjo iškeliauti į aną pasaulį. Daktaras žadėjo ateiti, kai tik bus laisvas.

Laukdami ekssanitaro, susirinkusieji svarstė svarbiausią dienos įvykį, neužmiršdami išgerti bei užkąsti. Jonas jiems patiekė kažką panašaus į kukurūzų pyragą, čia vadinamą mamalyga, – pusėtiną patiekalą, ypač jeigu jis pagamintas su šviežiu pienu. Prie mamalygos patiekiamas vietinės gamybos antpilas, kuris geriamas mažomis stiklinėlėmis, tačiau neįtikėtinais kiekiais... Garbusis susirinkimas atidavė duoklę ir degtinei po pusę sū už stiklinę, ir su ypatingu pasimėgavimu rakijai – stipriai slyvų degtinei, išrastai Karpatuose ir juos išgarsinusiai.

Derėtų pastebėti, kad smuklininkas Jonas – taip jau čia buvo priimta – aptarnavo tiktai lankytojus, sėdinčius prie stalų, visiškai teisingai manydamas, jog sėdintis svečias suvalgys ir išgers daugiau nei stovintis. Tą vakarą Jonui sekėsi neblogai: visos vietos buvo užimtos, jų netgi trūko. Šeimininkas su dideliu ąsočiu ėjo nuo stalo prie stalo ir vis pripildydavo stiklinėles, kurios žaibiškai ištuštėdavo.

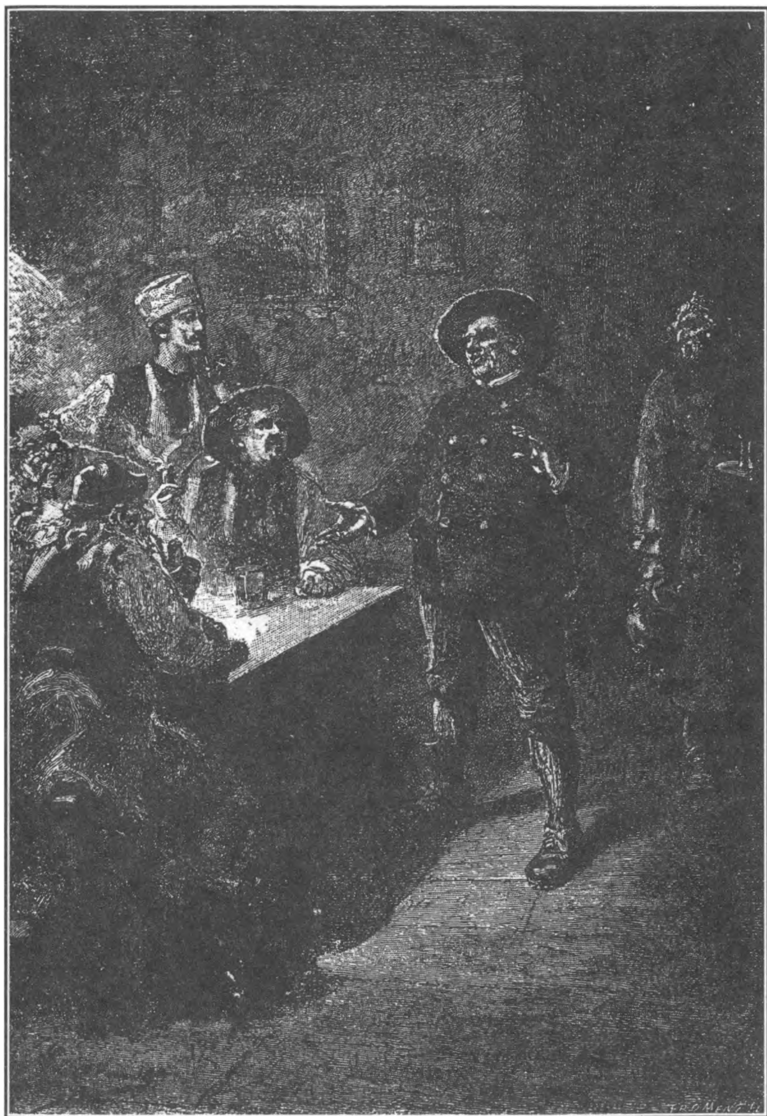
Išmušė pusę devintos. Susirinkusieji vis dar svarstė naujieną ir niekaip negalėjo nuspręsti, ką gi daryti. Visi sutiko dėl vieno dalyko: kad ir kas apsigyveno Karpatų pilyje, kaimui tai tas pats, kas parako statinė miesto vartuose.

– Padėtis labai rimta! – pareiškė teisėjas Koltcas.

– Labai rimta! – sutiko magistras, kaip visada leisdamas dūmus iš pypkės.

– Labai rimta! – choru pritarė likusieji.

– Galiu pasakyti tik viena: bjauri pilies reputacija atnešė blogą šlovę ir mūsų vietoms.

– Užsieniečiai ir šiaip retai atvyksta... – prislėgtu balsu ištarė teisėjas Koltcas.

– O dabar jie visai nustos čia lankytis, – atsiduso Jonas.

– Daugelis vietinių jau rengiasi išvykti, – pastebėjo vienas lankytojas.

– Aš pirmas, – įsiterpė į pokalbį pagyvenęs valstietis, – štai tik parduosiu vynuogynus ir išsiruošiu į kelionę.

– Argi dabar surasi pirkėją? – suabejojo smuklininkas.

Štai apie ką kalbėjosi garbūs kaimo gyventojai. Karpatų pilis kėlė jiems baimę, ir kiekvienas dabar mąstė, jog naujos aplinkybės gali pakenkti jo interesams. Neliks lankytojų – sumažės Jono pajamos. Neatvyks užsieniečiai – teisėjas Koltcas neteks mokesčių. Nebeatsiras norinčių įsigyti žemės Vulkano kalnagūbrio atšakose – ir verslininkystė visai apmirs.

Daugelio Versto gyventojų piniginės būdavo tuščios net tada, kai pilies šmėklos elgėsi palyginti ramiai. Kas gi bus dabar, kai nelabųjų jėgos ėmė šitaip realiai reikštis?

– Galbūt vertėtų... – neužtikrintai pradėjo piemuo Frikas.

– Ką? – pašoko teisėjas Koltcas.

– Gal nueiti apsižvalgyti, šeimininke?..

Visi susižvalgė ir nudelbė akis. Norinčių atsakyti neatsirado.

Pagaliau Jonas atsisuko į Koltcą.

– Jūsų piemuo, – tvirtai ištarė jis, – nurodė vienintelį įmanomą kelią.

– Eiti į pilį?..

– Žinoma, – linktelėjo smuklininkas. – Jeigu iš kamino rūksta dūmai, vadinasi, pilyje uždegė ugnį, o jei ją uždegė, tai kažkas juk turėjo tai padaryti... Kieno nors ranka...

– Kokia ten ranka! Letena, be to, dar gauruota! – palingavęs galva, suniurnėjo vienas iš valstiečių.

– Ar ne vis viena! – paprieštaravo smuklininkas. – Reikia išsiaiškinti. Juk dūmai virš pilies pasirodė pirmą kartą nuo to laiko, kai ją paliko baronas Rudolfas fon Hortcas...

– O gal dūmai ir anksčiau rūko, tiesiog niekas jų nepastebėjo, – pabandė spėti teisėjas Koltcas.

– Niekada su tuo nesutiksiu, – paprieštaravo magistras

Ermodas.

– O ką? Visai normalus spėjimas. Mes juk neturėjome žiūrono, – ištarė teisėjas.

Tikrai dalykiška pastaba. Netgi puikiai regintis piemuo Frikas anksčiau galėjo nepastebėti dūmų. Kad ir kaip ten būtų, neginčytinas vienas faktas: Karpatų pilyje pasirodė gyvi sutvėrimai. Gana nerami kaimynystė Versto bei Vulkano kaimų gyventojams.

Tačiau magistras nutarė plėtoti savo mintį:

– Jūs manote, kad ten apsigyveno žmonės?.. Leiskite su jumis nesutikti. Kam galėjo šauti į galvą pasislėpti pilyje? Kuriems galams?

– Tada kas gi ten? – balsu pagalvojo teisėjas.

– Šiaip ar taip, antgamtinės būtybės, – įsitikinęs pareiškė magistras Ermodas. – Tai gali būti dvasios, fėjos, nykštukai, o gal klastingos lemijos (*Lemija – mitologinė pabaisa moters liemeniu, pereinančiu į gyvatės uodegą. Sakoma, jog ji rydavo vaikus*), kurios pasiverčia nuostabiomis moterimis...

Kol jis kalbėjo, susirinkusieji neramiai žvalgėsi į duris, langus, židinį erdvioje smuklės salėje ir kiekvienas laukė, ar nepasirodys kuris nors iš tų fantomų, kuriuos paminėjo mokytojas.

– Ir vis tik, bičiuliai, – nutraukė tylą Jonas, – jeigu tai dvasios, kam joms kurti ugnį? Juk jos nieko neverda, nekepa...

– O apdavai? – paprieštaravo piemuo. – Kaip kitaip juos pagaminsi?

Nebuvo ko ir ginčytis: Karpatų pilyje apsigyveno visai ne žmonės, o kažkokios nežemiškos būtybės.

Iki šios valandėlės Nikas Dekas nedalyvavo pokalbyje, tik įdėmiai klausėsi. Sena tvirtovė su paslaptingomis sienomis, turtinga istorija ir architektūra jau daug metų labai domino jaunikaitį. Šis narsus jaunuolis, tikėjęs visais stebuklais, kuriais tikėjo ir Versto gyventojai, ne kartą rengėsi iki jos nusigauti.

Tačiau tam visomis išgalėmis priešinosi Miriota. Nikas nebuvo laisvas ir neturėjo teisės rizikuoti savo galva. Ir vis tiktai jo gražuolė nuotaka būgštavo, jog girininkas galų gale įvykdys savo užmačią. Ją ramino vien tai, kad Nikas nerodė esąs tvirtai nusprendęs nukeliauti į pilį, kitu atveju niekas nebūtų gebėjęs jo

sulaikyti. Miriota puikiai pažinojo Niką; jis buvo atkaklus ir ryžtingas žmogus, niekada neatsisakydavęs duoto žodžio. Pasakyta – padaryta. Jeigu mergina būtų žinojusi, apie ką dabar galvojo jos jaunikis, būtų baisiai išsigandusi.

Bet Nikas tylėjo; juk niekas nepalaikė piemens siūlymo. Eiti į pilį dabar, kai ten kažkas įsikūrė? Kas nori rizikuoti gyvybe... Kiekvienas, norėdamas atsisakyti, rado savo priežastį... Teisėjas jau nebe to amžiaus, kad galėtų keliauti stačiais kalnų takais... Mokytojui reikia mokyti vaikus. Jonas negali palikti savo užeigos, Frikas privalo prižiūrėti teisėjo avių bandą, o likusiems valstiečiams reikėjo ganyti savo galvijus ir dirbti laukuose.

Niekas nesiruošė aukotis, mintydami: „Tas, kuris iškeliaus į pilį, gali nebesugrįžti!"

Smuklės durys staiga atsidarė, ir visi persigandę sustingo. Bet tai buvo viso labo daktaras Patakas, kurį vargiai galėjai palaikyti lemija, pasak magistro Ermodo, galinčia sužavėti kiekvieną.

Ligonis, kaip ir pranašavo daktaras Patakas, numirė, kas darė garbę medicininėms gydytojo žinioms. Daktaras Patakas nedelsdamas pasuko į smuklę.

– Pagaliau! – šūktelėjo teisėjas Koltcas.

Daktaras Patakas greitosiomis, tarsi skubėdamas išdalyti vaistus, paspaudė rankas visiems susirinkusiems ir su pašaipa pasakė:

– O jūs, bičiuliai, vis šnekate apie tą „velnio" pilį? Kodėl gi ji jums rūpi? Rūksta dūmai ir tegul sau rūksta!.. Argi mūsų mokslingasis draugas Ermodas ištisomis dienomis nerūko pypkės? Pažvelkite į save – jūs tiesiog pabalote iš siaubo! Lankydamas ligonius, aš tik ir girdėjau kalbas apie tą tvirtovę. Sakote, jog vaiduokliai sukūrė ten ugnį? Galbūt jie peršalo? Matyt, sušalo vargšeliai akmeniniame bokšte... Kad tik nesugalvotų kepti duonos išeiviams iš ano pasaulio!

Daktaras paleido ištisą juokelių šia tema seriją, ir nors klausytojai net nenusišypsojo, jo iškalbai nebuvo galo.

Galų gale teisėjas paklausė:

– Daktare, jūs norite pasakyti, kad neteikiate jokios reikšmės įvykiui pilyje?

– Nė mažiausios.

– Atsimenu, jūs kalbėjote, jog esate pasiruošęs nueiti į pilį, jei kas nors suabejotų jūsų ryžtu?

– Aš? – senasis medikas aiškiai nesusižavėjo tuo, kad jam priminė seną pagyrą. – Na, kalbėjau ir pasirengęs pakartoti dar sykį.

– Ne, kartoti nereikia, reikia veikti.

– Veikti?

– Mes neabejojame, mes prašome, daktare.

– Na, žinote, toks prašymas...

– Jeigu jūs abejojate, – įsiterpė smuklininkas, – neimsime prašyti, mat mes paprasčiausiai netikime, jog jūs pasirengęs surizikuoti!

– Netikite?

– Ne!

– Na, Jonai, jūs pernelyg plačiai užsimojote! Mes visi žinome, jog daktaras Patakas žodžio žmogus: jei jau ką nors pažadėjo, tai įvykdys.

– Jūs ką?.. Iš tikrųjų norite, kad aš nusidanginčiau į Karpatų pilį?

Tamsiai raudonas daktaro veidas išbalo.

– Dabar nebeišsisuksite, – neatlyžo teisėjas.

– Prašau jūsų, bičiuliai, atsipeikėkite!

– Mes jau viską apgalvojome, – nenusileido Jonas.

– Kokia prasmė man ten ropštis, ir ką aš ten rasiu? Kokius nors nutrūktgalvius, kurie slepiasi griuvėsiuose ir niekam netrukdo...

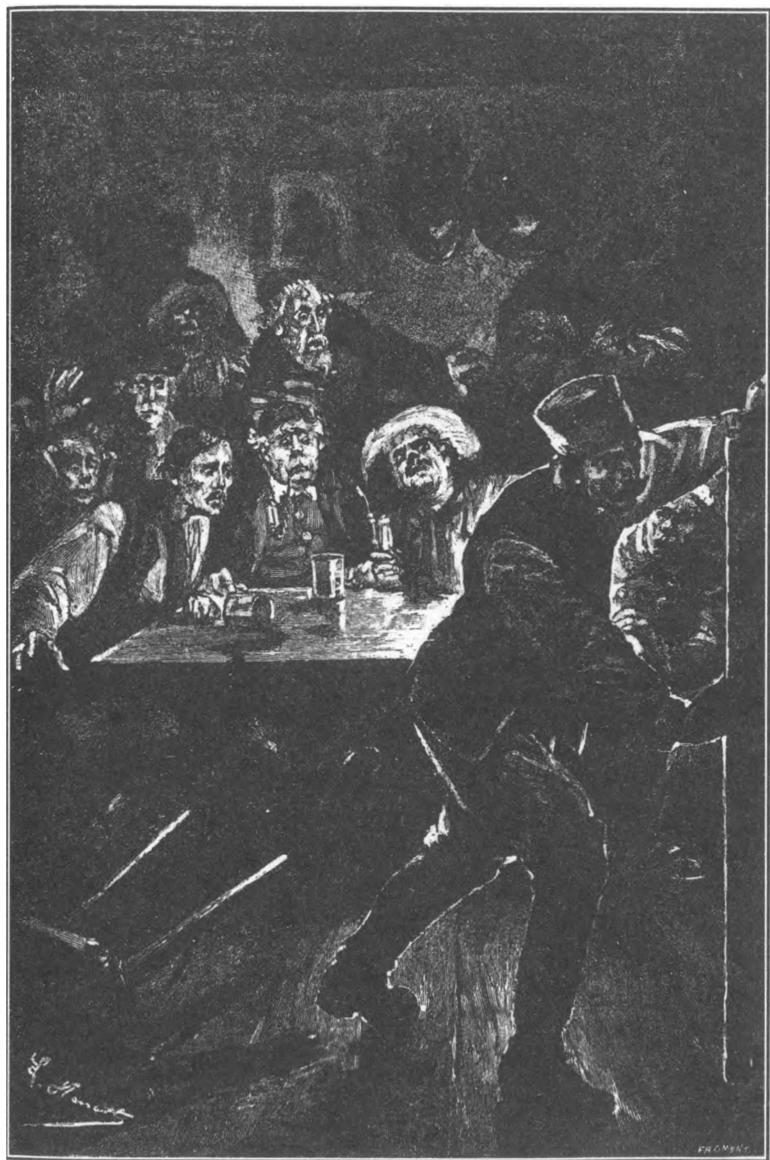
– Jei tai paprasti vaikinai, jums nėra ko bijoti. Gal jūs net sugebėsite jiems kuo nors padėti, – pasakė magistras Ermodas.

– Žinoma, jeigu jiems reikia mano pagalbos. Bet aš niekur nevaikštau be kvietimo ir nemokamai nevizituoju...

– Jums bus atsilyginta už vargą, – pažadėjo teisėjas Koltcas, – ir nedelsiant.

– Mes visi... kiek reikia, – vienas per kitą prakalbo susirinkusieji.

Nepaisant pagyrūniškų pareiškimų, gydytojas buvo ne mažesnis bailys negu visi kaimo gyventojai. Tačiau sveikai mąstančio

bei išmintingo žmogaus, netikinčio prietarais, reputacija, kurią jis pats susikūrė, dabar vertė jį išpildyti kaimiečių prašymą. Bet neapgalvotai „šturmuoti" pilį, net ir už visus pinigus, daktaras nepanoro. Jis ėmė įrodinėti „vizito pas vaiduoklius" beprasmiškumą, bet publika nesiklausė jokių argumentų.

– Daktare, jūs vis tiek niekuo nerizikuojate, – neatlyžo magistras Ermodas, – juk jūs netikite vaiduokliais...

– Netikiu...

– Vadinasi, pilyje apsigyveno ne šmėklos, o paprasti žmonės, taigi jūs su jais paprasčiausiai susipažinsite.

Magistro samprotavimai skambėjo tikrai logiškai.

– Na gerai, Ermodai, o jeigu jie sulaikys mane pilyje...

– Tikiuosi, jus gerai priims, – tarė Jonas.

– Bet jeigu aš išeisiu ilgam, o čia kas nors susirgs...

– Mes visi sveiki kaip ridikai, – nuramino jį teisėjas, – kaime nebeliko nė vieno negaluojančio po to, kai paskutinysis jūsų pacientas pasitraukė į geresnį pasaulį.

– Sakykite tiesiai: einate ar ne? – prirėmė daktarą prie sienos smuklininkas.

– Ne! Ir ne todėl, kad išsigandau, jūs gi žinote, jog aš prietarais netikiu. Paprasčiausia visa tai absurdiška ir juokinga... Pagalvokite, dūmai iš kamino! Dūmai – viso labo dūmai... Ne, aš ten neisiu...

– Tada eisiu aš! – sušuko Nikas Dekas.

– Tu? – nustebo Koltcas.

– Taip, tik tegul daktaras Patakas eina su manimi.

– Ar galvoji, ką šneki? – pasipiktino gydytojas. – Juk į pilį nėra jokio kelio... Malonus bus pasivaikščiojimas!

– Aš pasakiau, kad einu į pilį, vadinasi, einu!

– Bet aš to nesakiau! – mosuodamas rankomis, lyg kas nors jį būtų nutvėręs už apykaklės, suvapėjo daktaras.

– Ne, jūs sakėte! Jūs žadėjote... – tvirtino Jonas.

– Mes visi girdėjome, – pritarė likusieji.

Buvęs sanitaras nežinojo, kaip pasielgti. Ech, truktelėjo gi jį velnias už liežuvio girtis! Jeigu dabar atsisakys, iš jo juoksis visas kaimas, gatvėje badys pirštais. Daktaras nutarė mesti iššūkį

likimui.

– Na, jei jūs reikalaujate, aš eisiu su Niku, nors tai ir beprasmiška.

– Šaunuolis, šaunuolis, daktare Patakai! – sušuko visi.

– Kada gi mes išvykstame? – su apsimestiniu nerūpestingumu pasiteiravo gydytojas, norėdamas paslėpti baimę bei netikrumą.

– Rytoj iš ryto, – atsakė Nikas Dekas.

Salėje įsivyravo mirtina tyla. Jaudulys persidavė visiems. Vynas buvo išgertas, tačiau lankytojai, nepaisydami vėlaus laiko, nesiskirstė. Jonas jau galvojo vėl pilti į ąsočius degtinės bei rakijos.

Staiga nuskambėjo aiškus balsas:

– Nikolai Dekai, neik rytoj į pilį!.. Neik, o jei ne, atsitiks nelaimė!

Kas tai pasakė? Iš kur sklido tas niekada negirdėtas balsas? Šitaip byloti gali tik dvasia...

Susirinkusiuosius apėmė siaubas. Jie nedrįso net pažvelgti vienas į kitą, bijodami ištarti nors žodį...

Pagaliau pats narsiausias – žinoma, tai buvo girininkas – nutarė sužinoti, kas gi vis dėlto čia vyksta. Jis buvo įsitikinęs, jog žodžiai nuskambėjo čia, salėje, ir atvėrė skrynią... Nieko... Dirstelėjo į visus prie salės esančius kambarius... Nieko... Išėjęs iš smuklės, girininkas prislinko prie terasos krašto... Nieko...

Nieko nelaukdami, teisėjas Koltcas, magistras Ermodas, daktaras Patakas, Nikas Dekas, piemuo Frikas ir visi kiti paliko smuklę, o Jonas paskui juos tvirtai užrakino duris.

Nakčiai, tarytum laukdami piktųjų jėgų antpuolio, Versto gyventojai užsibarikadavo savo namuose...

Penktasis skyrius

Devintą valandą ryto Nikas Dekas ir daktaras Patakas išsiruošė į kelionę. Girininkas pasiūlė pakilti ant Vulkano keteros ir nusigauti iki pilies pačiu trumpiausiu keliu.

Po to, kai iš tvirtovės bokšto ėmė verstis dūmai, kai smuklėje „Karalius Matiašas" nuskambėjo paslaptingasis balsas, net ir stebėtis neverta, kad visas kaimas tiesiog pakvaišo. Čigonai ruošė kelionei savo palapines. Namuose visi kalbėjo, o tiksliau, šnabždėjosi, tik apie pilį. Ne, matyt, čia prikišo savo leteną nelabasis – kas gi dar būtų galėjęs grasinti jaunajam girininkui? Paslaptingąjį balsą savo ausimis girdėjo penkiolika gerbiamų žmonių – argi galima jais netikėti? Juk jų visų vienu metu negalėjo ištikti garsinė haliucinacija. Ne, abejonių būti negali: tai buvo perspėjimas Nikui Dekui. Jei jis neatsisakys savo ketinimų, būtinai nutiks bėda.

Bet Nikas ir nemanė atsisakyti, nors dabar jau niekas primygtinai nereikalavo „aplankyti" pilies. Žinoma, teisėjas Koltcas buvo suinteresuotas atskleisti pilies paslaptį, o ir kaimo gyventojai nekantravo sužinoti, kas vis dėlto ten dedasi. Tačiau daugelis kaimiečių bandė Deką atkalbėti. Ar girdėtas dalykas: vos ne vestuvių išvakarėse jaunasis išeina į rizikingą žygį, ir pati nuotaka, klūpėdama ant kelių, negali jo sulaikyti...

Nei draugų įkalbinėjimai, nei Miriotos ašaros neatšaldė karšto Deko pasiryžimo. Beje, tai nieko ir nenustebino: visi žinojo tvirtą jo charakterį, atkaklų tikslo siekimą, o tiksliau sakant – užsispyrimą.

Nikas paskelbė, jog eina į Karpatų pilį, nepaisydamas grasinimų, nuskambėjusių smuklėje.

Ir štai sutartu laiku girininkas paskutinį kartą apkabino Miriotą, o ji provoslavišku rumunų papročiu peržegnojo jį trimis pirštais – švenčiausios Trejybės garbei.

O ką gi daktaras Patakas? Viską, ką buvo galima pasakyti apie „šio sumanymo betiksliškumą", jis jau pasakė, visus atsikalbinėjimus, kuriuos galėjo sugalvoti, sugalvojo... Galų gale griebėsi paskutinio kozirio: girdi, paslaptingasis balsas uždraudė eiti į pilį, tai kam gi laužyti šį draudimą?

– Draudimas buvo skirtas tik man, – ramiai paprieštaravo Nikas Dekas.

– Bet jeigu tau kas nors nutiks, kaip aš iš ten vienas išsikepurnėsiu?

– Vis viena jūs žadėjote su manimi eiti, vadinasi, eisite.

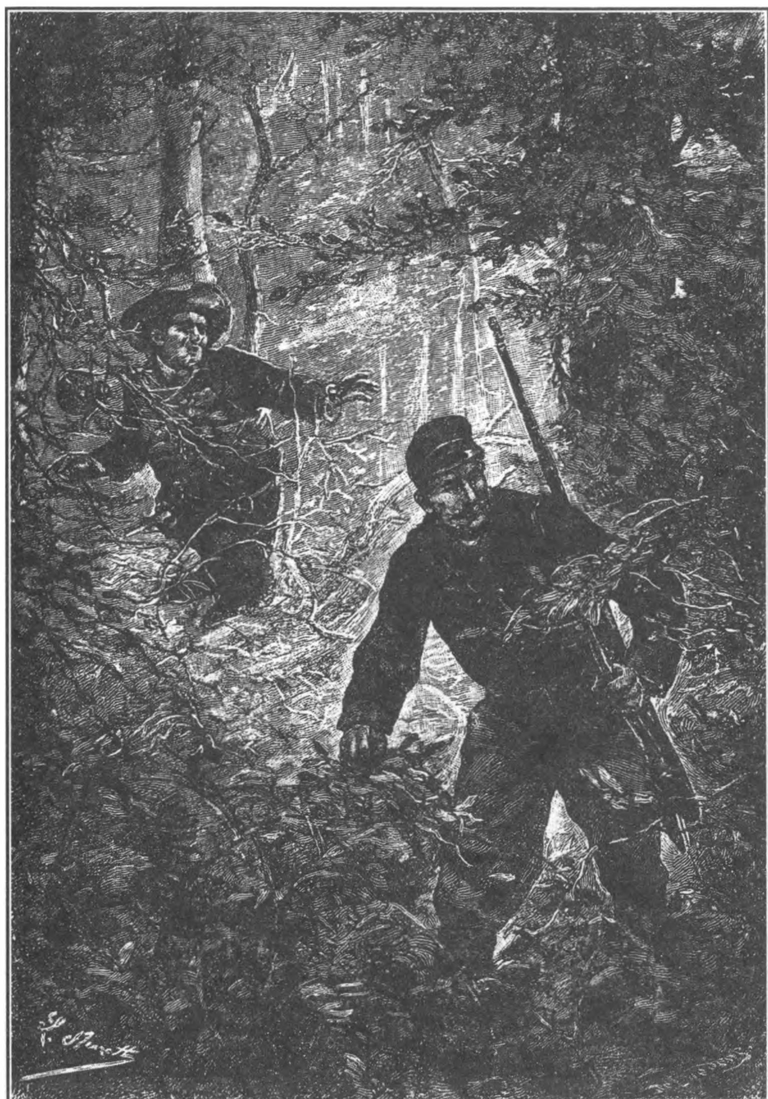
Suprasdami, kad Niko nepavyks sustabdyti, kaimiečiai atsisakė savo ketinimų. Na, vaikinas bus bent jau ne vienas šiame pavojingame kelyje. Pagaliau daktaras suprato, kad jam teks – noromis ar nenoromis – laikytis žodžio, kitaip akių iš gėdos nebus kur dėti. „Dabar žinosi, kaip girtis!" – mintyse pareiškė sau ir nutarė pasitaikius kelyje nors mažiausiai kliūčiai įkalbėti girininką grįžti atgal.

Taigi girininkas ir gydytojas išsiruošė į kelionę, o teisėjas, magistras, Frikas bei Jonas palydėjo juos iki kryžkelės.

Iš čia Koltcas dar kartą pažvelgė pro žiūroną, su kuriuo dabar nesiskyrė, ir dūmų virš pilies nepastebėjo. Dangus šį nuostabų pavasario rytą buvo skaistus, matomumas puikus. Gal įsitikinę, kad girininkas neišsigando jų grasinimų, paslaptingieji svečiai paliko pilį? Bet net jeigu ir taip, vis viena planą reikia įvykdyti iki galo.

Palydintieji paspaudė bičiuliams rankas, Nikas stumtelėjo daktarą pirmyn, ir abu vyrai dingo už posūkio.

Girininkas buvo rimtai pasiruošęs kelionei: tarnybinė kepurė su plačiu snapeliu, perjuosta striukė, medžioklinis peilis makštyje, plačios kelnės, aukšti batai, per petį apjuosta šovininė ir ant nugaros kabantis ilgavamzdis šautuvas. Nikas garsėjo kaip puikus šaulys. Pakeliui be vaiduoklių galėjo pasimaišyti ir patys paprasčiausi plėšikai bei kontrabandininkai, o gal net ir blogai

nusiteikęs lokys.

Patakas apsiginklavo senovišku titnaginiu pistoletu, kuris „prapildavo pro šalį" tris kartus iš penkių, ir iš Deko išprašytu kirveliu, – juk teks brautis per tankius eglynus, dengiančius Plezos atšakas. Užsidėjęs plačiabrilę kepurę, vilkėdamas nuo galvos iki kojų užsagstytą kelioninį apsiaustą, avėdamas geležinėm pasagėlėm kaustytus batus, daktaras jautėsi pasiruošęs visiems netikėtumams. Tam atvejui, jei kelionė užtruktų, keliautojai pripildė savo kuprines atsargų.

Išsukę iš pagrindinio kelio, jie žingsniavo palei Njado upę, visą laiką kildami dešiniuoju jos krantu, po to pasuko į vakarus, žygiuodami vingiuotu lyg serpantinas kalnų takeliu. Būtų buvę kur kas paprasčiau toliau eiti upės pakrante (būtų pavykę trečdaliu sutrumpinti kelionę), anksčiau tuo keliu visi ir naudojosi, bet vėliau upės vagą perkirto įtrūkiai bei duobės, ir dabar šiuo taku niekas nebegalėjo vaikščioti. Čia Dekui ir Patakui teko pasukti į kairę, į pilies pusę ir eiti tol, kol už nugaros neliko mišku užžėlusios žemutinės Plezos atšakos.

Pagaliau juodu pasiekė kalno šlaitą, kuriuo vieninteliu galėjo pasiekti pilį. Kai ten gyveno Rudolfas fon Hortcas, ryšys tarp Versto kaimo, Vulkano kalnagūbrio ir Valakijos Silio slėnio buvo palaikomas siaura miško proskyna. Tačiau per pastaruosius du dešimtmečius ji taip apaugo krūmokšniais bei nedideliais medeliais, kad niekas net nebūtų įtaręs, jog kažkada čia būta tako.

Keliautojai išsikapstė iš gilios ir sraunios Njado upės klonio, ir Nikas stabtelėjo, norėdamas nustatyti kryptį. Pilies iš čia nesimatė. Ją vėl išvysti galėjai tik įveikęs miškų juostą, terasomis išsidėsčiusią ant kalnų atšakų, tokių būdingų Karpatų kalnams. Pakeliui nei Nikas, nei daktaras nepastebėjo jokių ženklų, jokių įkartų, ir todėl vietą, kur dabar stovėjo, nustatė tik pagal saulę, kuri jau apšvietė tolimas kalnų grandines rytuose.

– Štai matai, girininke, matai, čia nėra netgi tako! – jaudinosi daktaras. – Jokio pėdsako...

– Bus tasai takas, – nesutrikęs atlenkė Nikas Dekas.

– Lengva pasakyti...

– Ir lengva padaryti, Patakai.

– Tai tu neapsigalvojai?

Girininkas tylėdamas įžengė į tankmę.

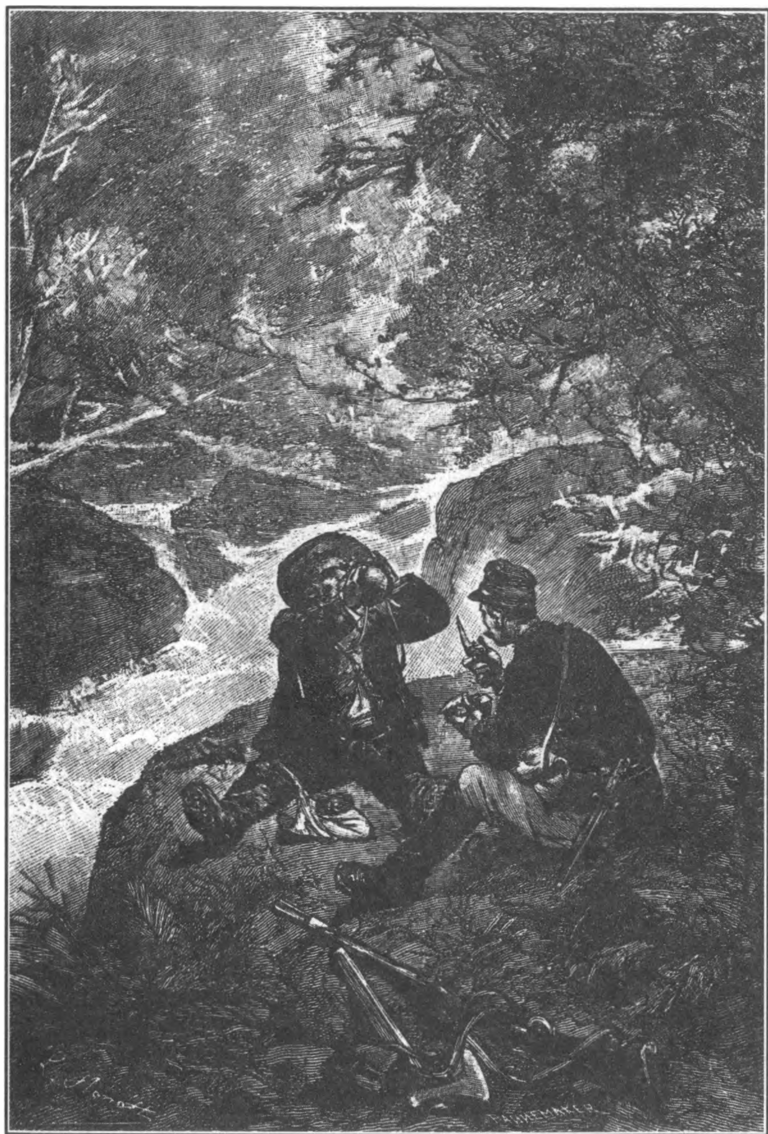
Daktaras norėjo išdidžiai pasukti atgal, tačiau, matydamas nepalenkiamą Niko žvilgsnį, nedrįso to padaryti.

Liko paskutinė viltis: gal Dekas pasiklys girios tankmėje, juk anksčiau čia nė karto nebuvo! Tačiau jaunuolis turėjo puikią, tiesiog žvėries nuojautą. Nikas lengvai orientavosi net pagal menkiausius požymius: pagal medžių šakų išsidėstymą, pagal jų kryptį, pagal vos matomus dirvos nelygumus, pagal žievės spalvą ir kerpių rūšis, taigi negalėjo pasiklysti netgi nepažįstamose vietose. Tai buvo Odinės Kojinės ar Čingačguko iš Kuperio romanų vertas varžovas.

Kelionė per mišką pasirodė nelengva. Guobos, bukai, galiūnai ąžuolai bei klevai, čia vadinami „netikraisiais platanais", augo kalnynų atšakose, o aukščiau, ant pačios kalnagūbrio keteros, rodėsi beržų, pušų bei eglių grupelės. Šie puikūs medžiai galingais kamienais, tvirtomis šakomis, kuriomis tekėjo šviežia sula, tankiais, vėjui papūtus šlamančiais vainikais, susiliejo į tikrą žalią jūrą, į kurios gilumą nepateko saulės spinduliai.

Keliautojai kopė kliūdami už apatinių šakų, klupdami ant šaknų, braudamiesi per geliančias dilgėles bei odą braižančius spyglius. Nikas nekreipė į tai jokio dėmesio: begalinių klajonių miškuose metu jis priprato ir prie mėlynių, ir prie įdrėskimų. Ir vis tiktai juodu slinko pernelyg lėtai, o juk pilį reikėjo pasiekti iki vidurdienio, jei norėjo viską apžiūrėti dienos šviesoje ir dar nesutemus grįžti į Verstą.

Girininkas kirvuku kapojo tankius krūmokšnius ir spygliuotų augalų sąžalynus, padarydamas bent menką takelį; po kojomis stūksojo akmenys bei sausuoliai; kojos klimpo drėgnuose pernykščiuose lapuose, nugulusiuose žemę. Kartkartėmis garsiai sprogdavo kokia nors ankštis, nuo ko daktaras pašokdavo lyg ant adatų ir išsigandęs dairydavosi aplinkui; o jei laukinės vynuogės stiebas sugriebdavo jam už drabužių, gydytojui atrodė, jog tai kažkieno naguotos letenos. Vargšeliui niekaip nesisekė nusiraminti. Tačiau dabar nebūtų išdrįsęs grįžti atgal vienas, todėl

iš visų jėgų stengėsi neatsilikti nuo girininko.

Kartkartėmis keliautojai išeidavo į saulėtas proskynas. Kartą Dekas ir Patakas išgąsdino juodųjų gandrų porelę, ir tie, mosuodami sparnais, nušokčiojo tolyn nuo žmonių. Buvo tikrai nelengva klampoti per miško aikšteles, užverstas audrų sulaužytais bei iš senatvės nulūžusiais medžiais. Atrodė, kad čia pasidarbavo medkirtė mirtis su savo kirviu.

Ant žemės gulintys supuvę, sutrešę, vabalų išgraužti medžių kamienai jau niekam nebetiko, netgi malkoms. Matyt, vienintelė jų paskirtis buvo daryti mišką nepraeinamą, ir jeigu jaunasis girininkas, vikrus ir stiprus vyras, dar šiaip ne taip kasėsi pirmyn, tai daktaras Patakas, kuris jau apsirūpino apvaliu pilvuku, dusdamas ir kicendamas šalia girininko, visą laiką kur nors prasmegdavo, ir tada Dekas ištiesdavo jam pagalbos ranką.

– Štai pamatysi, Nikai, aš būtinai išsisuksiu ranką arba koją, – niurzgėjo daktaras.

– Atsuksime atgal!

– Bet juk negalima savęs paties žaloti!

Tačiau Nikas nesustodavo, ir daktarui nebelikdavo nieko kito, kaip vėl jį vytis.

Ar juodu eina ten, kur reikia? Ar jiems pavyks priartėti prie pilies? Neaišku. Kelias, jeigu galėjai jį taip pavadinti, vedė į viršų, ir apie trečią valandą po pietų juodu išėjo į girios pakraštį.

Iki pat Orgalo plynaukštės čia tęsėsi miškas, tačiau medžiai augo ne taip ir tankiai – galėjai nekliudomas kilti šlaitu.

Tarp uolų vėl sublyksėjo Njado upė – ar tai ji pasuko į šiaurės vakarus, ar tai išlavinta girininko nuojauta išvedė juos į teisingą kelią.

Nikas negalėjo drausti gydytojui pailsėti, tuo labiau kad skrandis, kaip ir kojos, reikalavo savo. Atrišę prikimštas kuprines, keliautojai sriūbtelėjo po burnelę rakijos ir užgėrė ją švariu vandeniu iš greta tekančio upokšnio – reikėjo atgauti jėgas.

Eidamas daktaras neturėjo progos pasikalbėti su Niku – jaunuolis visą laiką nutraukdavo jį. Dabar, kai juodu įsitaisė ant kranto, jis panoro apdovanoti save už priverstinį tylėjimą. Kiek vienas buvo tylus, tiek kitas mėgo paplepėti, todėl klausimai buvo labai išsamūs, o atsakymai – itin lakoniški.

– Nikai, mums reikia pakalbėti, ir labai rimtai.

– Klausau.

– Manau, jog mudu sustojome čia, norėdami pailsėti?

– Tikrai taip.

– O dabar jau pats laikas sugrįžti į Verstą.

– Ne, eisime į pilį.

– Bet juk mes štai jau keliaujame šešias valandas, o teįveikėme vos pusę kelio.

– Vadinasi, negalime daugiau gaišti laiko.

– Kol nusigausime iki pilies, užslinks naktis. Aš tikiuosi, jog tamsoje tu neimsi rizikuoti, ir mums teks laukti iki aušros...

– Palauksime.

– Vadinasi, tu nenori atsisakyti šio beprotiško plano?

– Ne.

– Bet juk mudu šitaip pavargome! Aš svajoju nusigauti iki smuklės stalo bei normalios lovos, o tu, atrodo, nutarei nakvoti po atviru dangumi?

– Taip, jei kas nors sutrukdys patekti už pilies sienos.

– O jeigu niekas nesutrukdys?

– Pakilsime į tvirtovės bokštą ir ten miegosime.

– Į bokštą! Tu manai, aš sutiksiu praleisti naktį toje triskart prakeiktoje pilyje?

– Juk vienas neliksite lauke!

– Aš šią pat akimirką grįžtu į kaimą.

– Ne, daktare Patakai, jūs eisite su manimi.

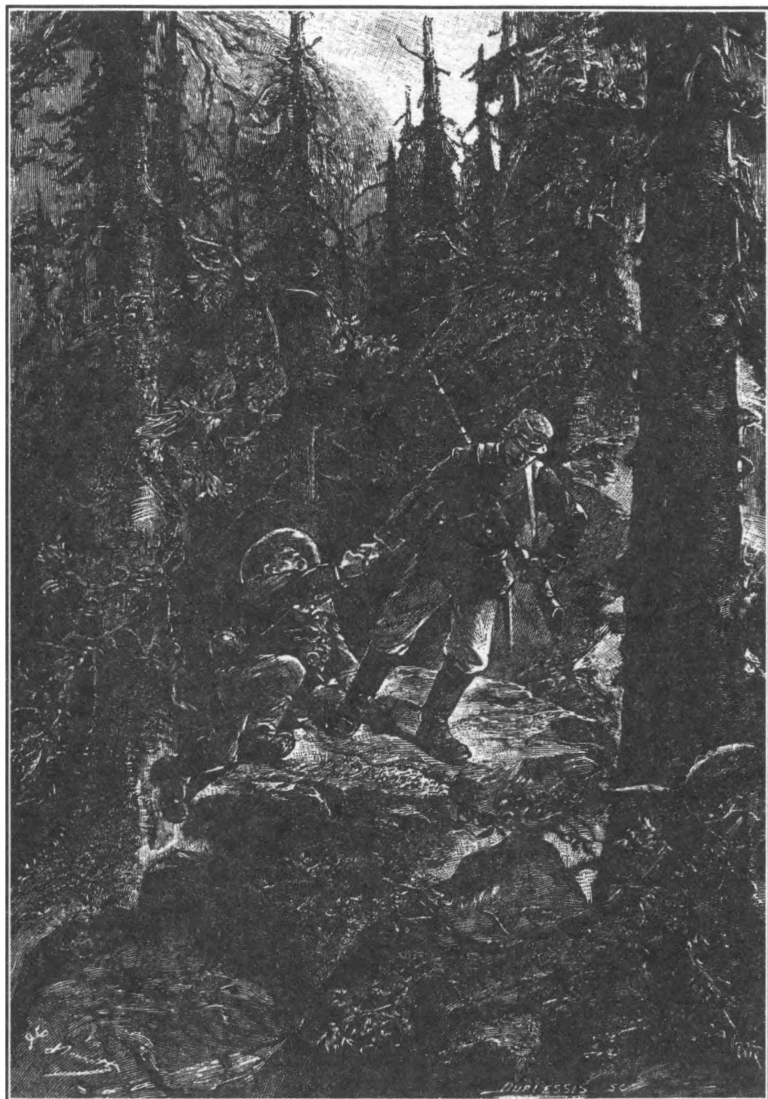
– Dieną – taip, bet ne naktį!

– Ką gi, eikite, tik žiūrėkite, nepasiklyskite miške.

Daktaras ir pats bijojo pasiklysti. Juk jis nežino kelio, neišmano, kur eiti... Ne, vienas į Verstą jis neis. O ir naktis jau ant nosies, temsta. Imsi leistis tomis terasomis ir, ko gero, nusirisi į bedugnę! Ne, tai ne jam! Jau geriau su girininku eiti link pilies. Ir vis tik daktaras neatlyžo:

– Brangusis Nikai, tu puikiai žinai, jog aš niekada nesutiksiu išsiskirti su tavimi... Jei jau tu nutarei eiti į pilį, aš tavęs nepaliksiu...

– Gerai pasakyta, daktare Patakai! Tikiuosi šį kartą išlaikysite

duotą žodį.

– Palauk, Nikai, leisk baigti! Jeigu mudu pasieksime pilį naktį, tai nemėginsime į ją patekti, taip?

– Pažadu jums, daktare Patakai, kad padarysiu viską, kas nuo manęs priklauso, kad patekčiau tenai, ir neatsitrauksiu nė per žingsnį, kol nesužinosiu, kas ten vyksta.

– O kas ten vyksta, girininke! – gūžtelėjo pečiais daktaras Patakas. – Na kas gi gali ten vykti?

– Nežinau, bet noriu sužinoti. Ir savo pasieksiu!

– Sprendžiant iš to, kaip sunku brautis per Plezos miškus, diena pasibaigs anksčiau, negu mudu pasieksime tvirtovę, tebūnie ji prakeikta!

– Vargu ar spygliuočių miškai ant keteros tokie tankūs, kaip ta lapuočių giria, kurią praėjome.

– Tačiau kilti į kalną vis viena sunku!

– Na ir kas?

– Kalnuose klaidžioja lokiai...

– Aš turiu šautuvą, o jūs – pistoletą.

– O jei staiga pasiklysime tamsoje?

– Dabar mes turime patikimą vedlį, jis mus nuves.

– Koks čia dar vedlys?

Daktaras pašoko, akimis naršydamas aplinkinius krūmus.

– Mūsų vedlys – Njadas. Jo dešiniuoju krantu reikia pakilti iki pat ištakų. Jei iškeliausime nedelsdami, po dviejų valandų būsime prie pilies vartų.

– Bet juk norint ten patekti prireiks mažiausiai šešeto valandų!

– Jūs pasirengęs? Eime!

– Tačiau mes dar nepailsėjome! Prabėgo vos keletas minučių...

– Praėjo geras pusvalandis! Paskutinį kartą klausiu: jūs pasirengęs?

– Lengva pasakyti! Kojos tarši švino pripiltos, aš juk ne girininkas... Tai žiauru – vyti mane vis pirmyn ir pirmyn!

– Jūs man įkyrėjote, Patakai! Galite grįžti jei norite.

Nikas atsistojo.

– Girininke, paklausyk!

– Kokia prasmė jūsų klausytis?

– Jau vėlu, geriau likime čia, pernakvosime po medžiais, o rytoj, vos išaušus pakilsime į pilį!..

– Kartoju, daktare: šią naktį aš noriu praleisti bokšte.

– Ne, ir dar kartą ne! Aš to neleisiu!

– Jūs?

– Įsikabinsiu į tave ir neleisiu. Galų gale išvelėsiu kailį, jei jau to prireiks...

Vargšelis Patakas jau nebesuvokė, ką kalba. Tylomis pasiėmęs šautuvą ir maišą, Nikas patraukė prie upės.

– Luktelk! – gailiai sušuko daktaras. – Palauk! Koks velnias tave apsėdo! Aš juk ant kojų nepastoviu...

Jis nurisnojo paskui Deką, kuris neatsigręždamas žengė priekyje.

Ėjo ketvirta valanda po pietų. Saulės spinduliai, slystantys išilgai Plezos keteros, apšvietė eglių viršūnes. Miške temsta greitai, reikėjo paskubėti.

Keistai ir nuostabiai atrodė miškai kalnų šlaituose. Čia beveik nebuvo pasvirusių ar kreivų kamienų – aukšti medžiai stūksojo tiesūs kaip žvakės. Lygios, negumbuotos šakos stirksojo virš žemės penkiasdešimties ar šešiasdešimties pėdų aukštyje. Nebuvo nei pomiškio, nei žolės, tik tarsi gyvatės pažeme rangėsi šaknys, o ant gelsvų samanų po kojomis traškėjo šakelės bei kankorėžiai.

Bet štai keliautojai įžengė į jauną eglyną. Maždaug ketvirtį mylios juodu brovėsi per dygią tankmę. Štai kur Nikui prisireikė tvirto kūno sudėjimo ir stiprių, treniruotų kojų, ko itin stigo daktarui Patakui. Jeigu girininkas būtų buvęs vienas, jis būtų įveikęs šį nuotolį per valandą, bet su tokiu pakeleiviu prarado ištisas tris valandas. Daktaras, Deko padedamas ropštėsi uolomis ir stingdavo iš siaubo vien tik pagalvojęs, jog gali atsilikti ir pasiklysti šiose dykose bei kraupiose vietose.

Kopti į priekį reikėjo vis statesniais šlaitais, o miškas išretėjo. Dabar pasitaikydavo tik atskiros medžių, kurie augo plonesni ir žemesni, grupės. Proskynose horizonte matėsi kalnų grandinė. Viršūnes jau apgaubė vakaro miglos.

Njado upė, kurios girininkas nepaleido iš akių virto siauru upokšniu. Už kelių šimtų žingsnių nuo jų dunksojo Orgalo plynaukštė su pilimi, pastatyta ant plikos uolos.

Pagaliau vyrai pasiekė tikslą. Vargšas daktaras, nepajėgdamas nužengti likusių dviejų dešimčių žingsnių, susmuko ant žemės tarsi negyvas jautis po mėsininko smūgio.

O Nikas Dekas jautėsi žvalus ir nepraradęs jėgų. Jis stovėjo, akimis rydamas pilį, prie kurios dar nė karto nebuvo šitaip priartėjęs.

Prieš juos tęsėsi dantyta siena, supama gilaus griovio. Vienintelis tiltas buvo pakeltas priešais įėjimą, apsaugotą akmenų pylimu. Aplinkui – tyla, niekur nė vieno žmogaus.

Besibaigiančios dienos šviesa leido aprėpti žvilgsniui visą fasadą, o šoniniai statiniai jau skendo tirštėjančiose sutemose. Nė vienas gyvas padaras nešmėkštelėjo nei virš kurtinos parapeto, nei ant viršutinės bokšto aikštelės, nei antrojo aukšto galerijoje. Iš rūdžių išgraužto seno kamino nerūko jokie dūmai.

– Na ką, girininke? Dabar supranti, jog neįmanoma peršokti griovio, nuleisti tilto ir atverti durų? – paklausė gydytojas.

Nikas ir pats matė, kad į pilį juodviem šiandien nepavyks įeiti: tamsoje neįmanoma nusileisti į griovį, o po to pakilti šlaitu. O svarbiausia, kaip pakliūti į vidų? Teks įrengti poilsiavietę ir palūkėti iki aušros.

Taip ir nutarė – dideliam daktaro džiaugsmui ir ne mažesniam girininko nusivylimui.

Šeštasis skyrius

Siauras, primenantis sidabrinį pjautuvą mėnuo dingo iš karto po saulės laidos. Debesys, atslinkę iš vakarų, pamažėle užgesino paskutiniuosius dienos atspindžius. Iš daubos kylantys šešėliai uždengė viską aplinkui. Kalnų grandines užgriuvo tamsa, pilies kontūrai dingo prieblandoje.

Naktis turėjo būti labai tamsi, tačiau niekas nežadėjo griaustinio, audros, liūties ar meteoritų lietaus – Niko Deko ir jo pakeleivio, kurie turėjo nakvoti po atviru dangumi, laimei.

Bevaisėje plynaukštėje neaugo nei žolė, nei medžiai, tik reti skurdūs krūmeliai ant plikos žemės, kurie negalėjo apsaugoti keliautojų nuo nakties vėsos.

Vienintelis augalas, prisitaikęs prie šios akmeningos dirvos, buvo tankus dagys, kurį čia vadino „rusiškąja dygiąja slyva"; kaip tvirtina Elizė Rekliu, jo sėklas kaip „linksmųjų Transilvanijos užkariautojų" – rusų kareivių – dovaną čia atgabeno Maskvos ristūnai.

Norint sulaukti aušros ir nesušalti, derėjo susirasti prieglaudą, kadangi tokiame aukštyje naktys itin šaltos.

– Ką jau čia rinktis, – niurnėjo daktaras Patakas, – ir taip blogai, ir taip negerai...

– Na, ko jūs vis inkščiate? – nebeištvėrė Nikas.

– Taip, inkščiu! Puiki vietelė, jei nori susigriebti slogą ar reumatą, o paskui pamėgink nuo jo išsigydyti!

Buvusiam karantino sanitarui dabar labai norėjosi atsidurti savo jaukiame namelyje Verste, šiltame miegamajame su minkšta lova!

Tarp daugybės uolų, išsibarsčiusių plynaukštėje, reikėjo aptikti tokią, kuri patikimai saugotų nuo šalto pietvakarių vėjo. Galų

gale Nikas atrado priedangą, ir juodu su gydytoju pasislėpė už lygaus, tarsi nugludinto akmens.

Tai buvo plokštės nuolauža, – tokias dažnai galima aptikti Valakijos kelių kryžkelėse. Jos skirtos tam, kad keliautojas galėtų pailsėti, pasėdėti ir iš plokštėje išskaptuoto indo, kurį apylinkės gyventojai kiekvieną dieną pripildo vandens, numalšinti troškulį. Kai pilyje gyveno baronas Rudolfas fon Hortcas, akmeninį indą pripildydavo pilies tarnai. Tačiau dabar jis apaugo žalsvomis samanomis, suskeldėjo ir, atrodė, nuo mažiausio prisilietimo gali subyrėti į dulkes.

Greta stūksojo granitinis stulpas – viskas, kas beliko iš senovinio kryžiaus, kurio skersinis jau seniai nukrito. Kaip blaiviai mąstantis žmogus daktaras Patakas toli gražu nesitikėjo, kad šis kryžius apsaugos jį nuo piktųjų dvasių – kaip ir dauguma netikinčiųjų jis tikėjo nelabuoju. Gydytojas manė, jog visoje šioje istorijoje nebuvo apsieita be velnio, kad ir visai ne užverti vartai, pakeltas tiltas, aukšta siena ir gilus apsauginis griovys sutrukdė jiems patekti į pilį, o būtent pikčius. Kad tik nelabasis nesumanytų nusukti nekviestiems svečiams sprando!

Pagalvojęs, jog naktį teks praleisti tokioje kraupioje vietoje, daktaras sudrebėjo iš siaubo. Ne, reikalauti šitokios narsos iš paprasto žmogaus – to jau per daug! Net tvirtesnis ir drąsesnis to neišlaikytų.

Ir čia jis prisiminė vieną dalyką, tik gaila, kad pernelyg vėlai. Kas galėjo apie tai pagalvoti, išeinant iš Versto! Juk šiandien antradienis, piktųjų jėgų valdžios diena. Kas iškiš nosį į lauką, gali susidurti su nelabąja dvasia. O jis, daktaras Patakas, atsidūrė ne tik toli nuo namų, bet dar ir kaimynystėje su prakeikta pilimi. Čia jam lemta laukti aušros... jei ta aušra iš viso kada nors bus. Ir kam jie čia atkeliavo? Gundyti velnią?

Pasinėręs į savo niūrias mintis, daktaras pastebėjo, kaip girininkas ramių ramiausiai išsitraukė iš kuprinės gabalą mėsos ir gurkštelėjo iš gertuvės. Dabar pati geriausia išeitis – pasekti jo pavyzdžiu, pamanė daktaras, ir taip pat ėmė užkandžiauti, nusprendęs pasistiprinti žąsies šlaunele, duonos rieke bei rakija. Bet ir numalšinęs alkį, daktaras neišsilaisvino iš baimės

gniaužtų.

– Laikas miegoti. – Nikas Dekas užrišo kuprinę ir padėjo ją skardžio papėdėje.

– Miegoti?

– Taip. Labos nakties, daktare.

– Tau lengva kalbėti, o aš galvoju, jog ši naktis geruoju nesibaigs.

Nikas Dekas neturėjo nė mažiausio noro ilgiau šnekėtis su gydytoju. Nieko neatsakydamas, jis patogiau įsitaisė akmeninėje įduboje, nutaisęs žmogaus, kuriam ne naujiena nakvoti girioje, miną, ir akimirksniu užsnūdo. Patakui, išgirdus ramų girininko alsavimą, nebeliko nieko kito, kaip tik sukandus dantis nusikeikti.

Jis pats negalėjo užsnūsti nė akimirkai, tik įtemptai stebeilijosi į tamsą ir gaudė kiekvieną nakties šnaresį. Keisti vaizdiniai kilo jo pervargusioje galvoje. Ką jis tikėjosi išvysti nakties tamsoje? Atrodė, neaiškūs šešėliai, dangumi skriejantys debesys, tamsus pilies siluetas, tolimos uolos virš plynaukštės juda kažkokiame pragariškame šokyje. O jei jie staiga, laužydami krūmokšnius, nusiris žemyn ir užgrius du pamišėlius, nepaisančius velnio perspėjimo ir išdrįsusius apsinakvoti prie pilies sienų?

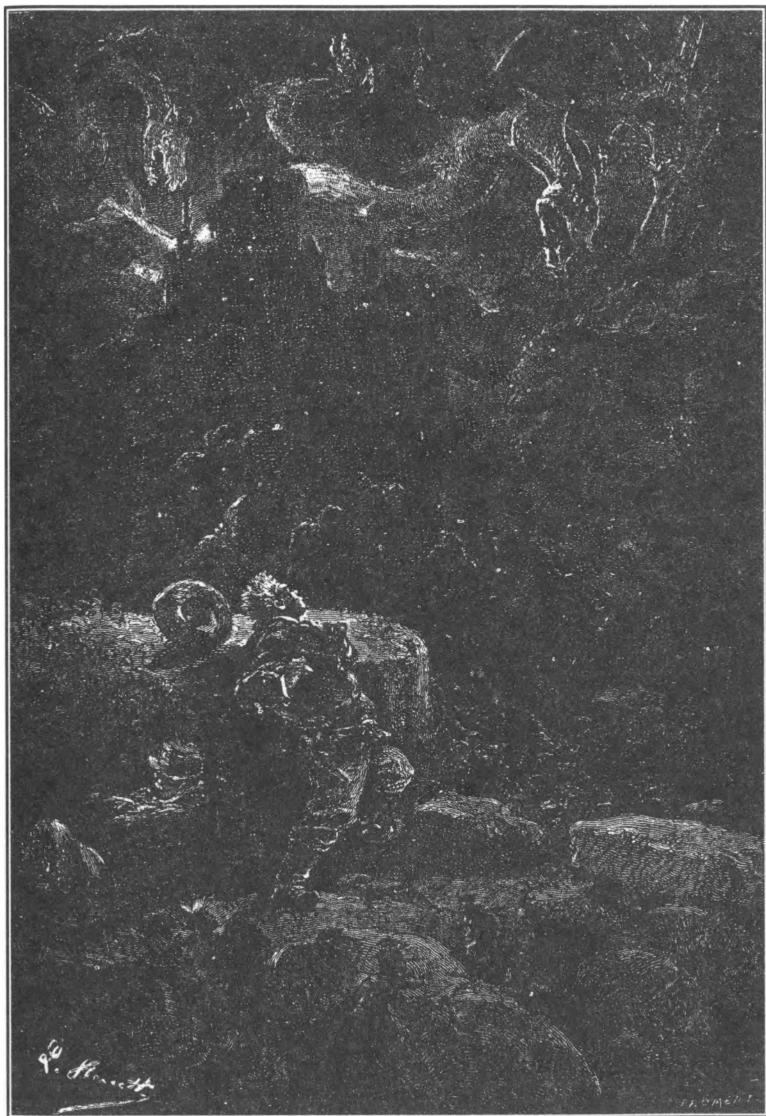
Nemigos iškankinto daktaro ausyse skambėjo neaiškus triukšmas, sklindantis nuo aukštų kalnų kyšulių, kažkoks neramus šnabždesys, primenantis aimanas, švilpesį ir atodūsius kartu sudėjus. Girdėdamas naktinių paukščių sparnų plakimąsi į uolas, jis pagalvojo apie šykšnius. Gailiai klykaudamos pro šalį praskrido dvi ar trys poros naminių pelėdų. Susirietęs į kamuoliuką, daktaras tirtėjo lyg drugio krečiamas ir retsykiais apsipildavo šaltu prakaitu.

Taip praslinko varginančios valandos iki vidurnakčio. Jei Patakas būtų galėjęs su kuo nors persimesti dviem trim žodžiais, jam būtų labai palengvėję. Bet Nikas Dekas lyg niekur nieko pūtė į akį.

Vidurnaktis – baisi, pati kraupiausia valanda, šmėklų pasirodymo ir nusikaltimų laikas...

Daktaras prabudo nieko nesuprasdamas, vis dar apimtas košmarų.

Jam atrodė, kad mato keistas figūras, apšviestas vaiduokliškos

šviesos. Jos blaškėsi po visą horizontą, slydinėjo nuo debesų... Tai buvo pabaisos, drakonai gyvačių uodegomis, gigantiški grifai ilgais sparnais, milžiniški vampyrai, pasiruošę į jį susmeigti savo nagus bei dantis. Visa tai daktaras matė tikrovėje.

Jam atrodė, jog ant Orgalo plynaukštės viskas ėmė judėti – ir uolos, ir medžiai. Ir čia jis aiškiai išgirdo varpo skambesį: ritmingi varpo dūžiai sekė vienas paskui kitą trumpais intervalais.

– Varpas pilyje... – suvapėjo daktaras.

Be abejo, varpas skamba senojoje koplyčioje, o visai ne Vulkano bažnyčioje, – tada vėjas neštų garsus ir į kitą pusę.

Dūžiai pasidarė dažnesni... Ne, tai ne skambinimas laidotuvėms, tai aliarmo signalas, kurį, matyt, girdėjo netgi prie Transilvanijos sienos.

Daktarą apėmė beprotiškas išgąstis ir beviltiškas ilgesys. Kūnu nubėgo šiurpuliai.

Varpo skambesys pažadino ir girininką. Kol tasai kėlėsi, gydytojas pamažėle atsipeikėjo.

Nikas Dekas įsiklausė ir atsisuko į nakties tamsoje skendinčią pilį.

– Tas skambesys... skambesys... – vapėjo Patakas, galutinai praradęs galvą. – Tai skambina pikčius.

Girininkas nieko neatsakė.

Ir čia pasigirdo kauksmas, primenantis štormo sirenos ūbavimą prieš įplaukiant į uostą. Atrodė, jog šie garsai niekados nenutils. Po to plykstelėjo platus ryškus spindulys. Jis pakilo iki centrinio bokšto, akinamais blyksniais apšviesdamas viską, kas pasitaikė kelyje. Koks buvo šio galingo spindulio, perkirtusio tamsą virš plynaukštės, šaltinis? Iš kur sklido šviesa, paskandinusi uolas ir vaiduokliška švytėjimu užliejusi viską aplinkui?

– Nikai! – sušuko daktaras. – Pažiūrėk į mane! Gal mudu jau aname pasaulyje?

Ir iš tiesų girininko bei daktaro veidai buvo mirtinai išblyškę lyg lavonų, akys užgesusios, įkritusios, skruostai žaliai pilkšvi, o plaukai samanų spalvos, – liaudyje sakoma, kad tokie auga ant pakaruoklių galvų...

Nikas Dekas buvo nustebęs ne mažiau už daktarą, o tasai

tiesiog sustingo iš siaubo, negalėdamas net sukrutėti. Jo oda pašiurpo, akys išsiplėtė iš baimės. Kaip būtų pasakęs „Apmąstymų" autorius (*„Apmąstymai" – Viktoro Hugo /1802–1885/ dvitomis poezijos rinkinys, išspausdintas 1856 metų gegužės mėnesį)*, jis „skleidė siaubą"!

Košmaras truko ne ilgiau kaip minutę, po to keistoji šviesa iš lėto ėmė gesti, kol visai neužgeso; kauksmas irgi nutilo, ir Orgalo plynaukštė vėl pasinėrė į tamsą ir tylą.

Nei girininkas, nei daktaras daugiau nebebandė užmigti. Apstulbęs Nikas sustingo prie akmeninės plokštės, prastovėjęs prie jos likusią nakties dalį.

Apie ką galvojo tai pamatęs ir išgirdęs jaunuolis? Buvo dėl ko pamesti galvą! Nejaugi teks trauktis? O kaipgi pažadas patekti į bokštą ir sužinoti, kas ten vyksta? Tačiau argi neužtenka to, kad juodu prisiartino visai prie pat pilies sienos ir užsitraukė nežinomų jėgų nemalonę? Kas jam priekaištaus už sugrįžimą į kaimą nelaukiant, kol ši beprotystė pasieks ribą, nebandant stoti dvikovon su kito pasaulio jėgomis?

Daktaras puolė prie Niko, sugriebė jį už rankos ir ėmė tempti tolyn, visą laiką kartodamas:

– Eime! Eime iš čia!..

– Ne! – atkakliai kartojo jaunuolis.

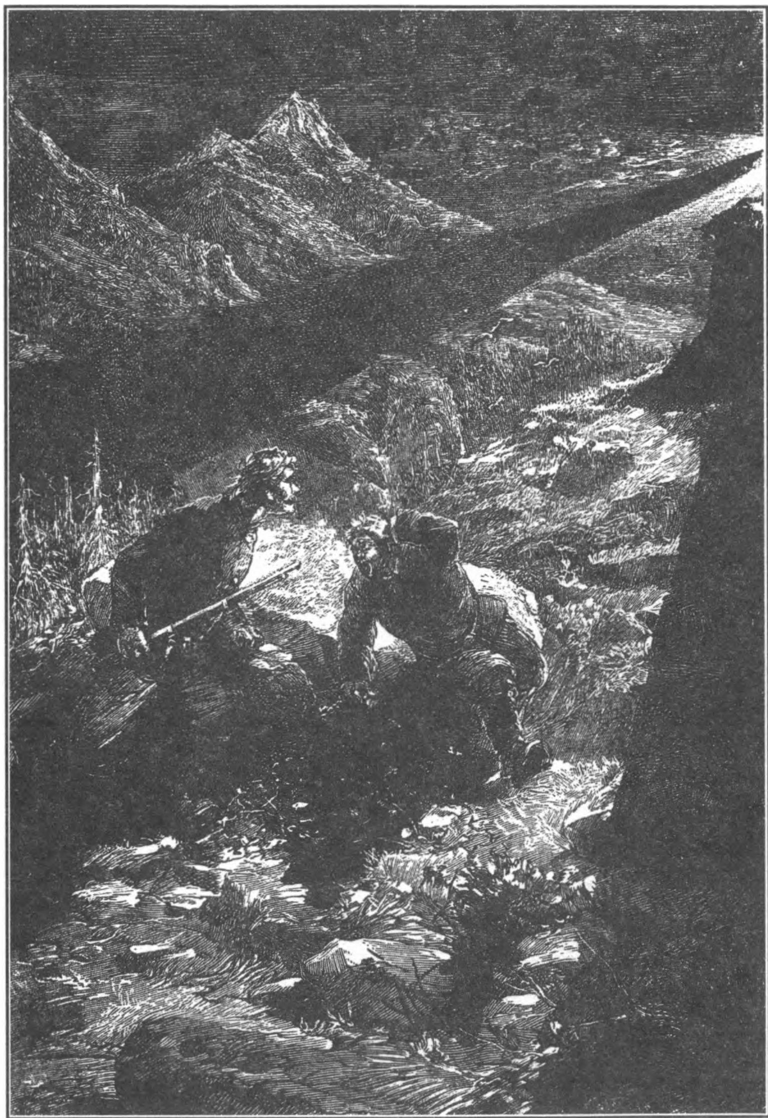
Patakas vos nenugriuvo, nežmoniškomis pastangomis bandydamas atitraukti Deką nuo tos prakeiktos vietos...

Bet štai naktis baigėsi. Daktaras ir girininkas buvo tokie sumišę, jog vos suvokė, kiek prabėgo laiko. Artėjo saulėtekis. To, kas įvyko naktį, neliko ir pėdsako.

Rytuose virš Paringo kalnagūbrio ir virš abiejų Silių slėnių pasirodė rausva juosta. Lengvi plunksniniai debesys ėmė plaukti dangumi, išbraižydami jį juostomis lyg zebro kailį.

Nikas žvilgtelėjo į pilį, kuri kas valandėlę vis greičiau vadavosi iš tamsos gniaužtų; iš tiršto rūko, nusileidusio nuo Vulkano šlaitų, išniro bokštai, po to koplyčia, galerijos, drėgna miglele apsiausta kurtina; po to išryškėjo vėjo kedenamais lapais bukas.

Aplinkiniame peizaže niekas nepasikeitė. Varpas nejudėjo, kaip ir sena skardinė vėtrungė. Jokių dūmų. Bokšto langai uždaryti.

Nikas Dekas atsigręžė į vartus. Pakeliamasis tiltas priešais vartus dengė įėjimą tarp dviejų akmeninių piliastrų, papuoštų baronų fon Hortcų herbu.

Nejau girininkas ryžosi vykdyti savo beprotišką užmačią iki galo? Nei paslaptingas balsas „Karaliaus Matiašo" smuklės salėje, nei keisti šios nakties garsai, nei šviesa negalėjo sustabdyti Niko, nusprendusio bet kokia kaina įveikti sieną. Pakaks vienos valandos, per kurią jis nusigaus iki galerijos, pakils į bokštą ir, išpildęs pažadą, sugrįš į Verstą dar iki vidurdienio.

O kai dėl daktaro Patako, tai jis besąlygiškai sekė paskui girininką, neturėdamas jėgų nei priešintis, nei ko nors geisti. Storulis ėjo ten, kur jį vedė: jei jau suklups, tai daugiau nebeatsikels. Nakties jaudulys atbukino jo jausmus, todėl jis nepuolė prieštarauti, kai Nikas mostelėjo į pilį:

– Eime!

Išaušo rytas, gydytojas jau būtų galėjęs grįžti į kaimą, nesibaimindamas pasiklysti miške, bet jei nepaliko savo pakeleivio, tai tik todėl, jog nežinojo, ką daro. Kai girininkas tempė jį prie brūzgyno, supusio tvirtovės pylimą, daktaras nesipriešino.

Kurtinoje nebuvo nei vieno tarpo, nei menkiausio plyšio, per kurį būtum galėjęs patekti į pilį. Netgi keista, kad seni įtvirtinimai taip gerai išsilaikė. Kaipgi pakilti ant sienos, pasišiaušusios akmeniniais dantimis? Ji dunksojo iškilusi virš apsauginio griovio apie keturiasdešimt pėdų. Nikas Dekas apsidūrė prieš neįveikiamą kliūtį.

Laimei, o gal ir nelaimei, virš įėjimo matėsi kažkas panašaus į šaudomąją angą arba ambrazūrą, iš kurios kažkada kyšojo šaudyklės vamzdis. Sliuogdamas pakeliamojo tilto grandine, kuri buvo nukarusi iki pačios žemės, toks šaunuolis kaip Nikas galėjo nesunkiai pasiekti angą, ganėtinai plačią, kad pro ją pralįstų, jeigu, žinoma, ten nėra geležinių grotų.

Girininkas iš karto suprato, jog tai vienintelis būdas patekti į pilį. Netrukus Nikas, o paskui jį ir nieko nenuvokiantis daktaras nusileido stačia atšlaite į griovį.

Juodu pasiekė pilną akmenų ir piktžolių prižėlusį dugną, kuriuo net žingsnį buvo baisu žengti, – po drėgna priedanga

galėjo slėptis nuodingos gyvatės.

Griovio viduryje lygiagrečiai su tvirtovės siena, tęsėsi drėgno dumblo juosta: anksčiau čia buvo vanduo, tačiau dabar griovys išdžiūvo, ir pereiti per jį buvo juokų darbas.

Nikas Dekas, nepraradęs nei jėgų, nei drąsos, veikė šaltakraujiškai, o daktaras paklusniai vilkosi paskui jį tarytum asilas, kurį tempia už virvelės.

Persikėlęs per griovį, girininkas užsiropštė dvidešimt žingsnių ant kurtinos ir sustojo kaip tik toje vietoje, kur karojo grandinės galas, – kabindamasis už jos rankomis bei kojomis, galėjai nesunkiai pasiekti akmeninį kyšulį virš ambrazūros.

Žinoma, girininkas nesiruošė versti daktaro kartu su juo kilti į tokį aukštį. Be to, storulis ir pats nebūtų sugebėjęs to padaryti. Dekas liepė jam laukti griovyje, o pats, kabindamasis už grandinės, ėmė ropštis į viršų, kas stipriam bei raumeningam kalniečiui buvo tiesiog vaikiška pramoga. Tik tada Patakas sumojo, kad liko vienas. Išvydęs savo pakeleivį aukštai virš žemės, jis suaimanavo širdį veriančiu balsu:

– Stok, Nikai! Sustok!

Tačiau girininkas neklausė jo.

– Grįžk, o jei ne, aš trauksiu namo! – dejavo daktaras.

– Trauk! – toliau kildamas, atsakė Nikas Dekas.

Paklaikęs iš siaubo, gydytojas pabandė išlipti iš griovio, norėdamas patekti į Orgalo plynaukštę, o jau ten iš visų jėgų dumti į Verstą...

Prieš naują košmarą išbluko visi praeitos nakties įspūdžiai: daktaras pajuto, jog negali žengti nė žingsnio! Jo kojos sustingo tarytum patekusios į žabangas. Atrodė, padai priaugo prie žemės... Spąstai?.. Daktaras absoliučiai nieko nesuprato – jam atrodė, kad jo batai prikalti prie žemės vinimis.

Vargšelis taip ir liko stovėti lyg prikaltas... Neturėdamas jėgų šaukti, jis tik beviltiškai skėsčiojo rankomis, tarytum norėdamas ištrūkti iš pabaisos, besislepiančios po žeme, gniaužtų...

O Nikas Dekas tuo metu pasiekė ambrazūrą ir jau tiesė ranką prie kablio, laikančio pakeliamąjį tiltą, kai galingas stumtelėjimas atmetė jį atgal. Negalėdamas iš skausmo sulaikyti riksmo, jis

grandine, už kurios instinktyviai griebėsi, nuslydo žemyn ir vėl atsidūrė griovio dugne.

– O juk visa tai buvo išpranašauta! – sušnabždėjo jis, prarasdamas sąmonę.

Septintasis skyrius

Kaip aprašyti susijaudinimą, kuris apėmė kaimo gyventojus po jaunojo girininko bei daktaro Patako išėjimo? Su kiekviena valanda, o tos valandos atrodė begalinės, jų susirūpinimas didėjo.

Teisėjas Koltcas, smuklininkas Jonas, mokytojas Ermodas ir dar keletas kaimiečių nepaliko terasos. Jie nenuleido akių nuo tolimos pilies, įtemptai laukdami, ar virš bokšto nepasirodys dūmai. Tačiau dūmų nebuvo, ir į pilį nukreiptas žiūronas tai patvirtino. Du florinai, sumokėti už pirkinį buvo išleisti ne veltui: dar niekada taupusis teisėjas negalvojo, jog jo pinigai taip sėkmingai panaudoti.

Pusę pirmos, kai piemuo Frikas sugrįžo iš ganyklos, visi puolė jį klausinėti.

Frikas atsakinėjo, kad ganė avis Valakijos Silio slėnyje ir nepastebėjo ten nieko įtartino.

Po pietų visi grįžo į stebėjimo postą, niekam net nešovė į galvą mintis likti namuose arba, tarkime, patraukti link „Karaliaus Matiašo", kur išvakarėse pasigirdo „balsas iš ano pasaulio". Kad sienos turi ausis, tai jau seniai žinoma, juk neveltui egzistuoja tokia patarlė, bet kad jos dar ir prabiltų!..

Garbusis smuklininkas visai ne be reikalo būgštavo, jog nuo šiol lankytojai ims vengti jo traktieriaus, kas ne juokais jį sutrikdė. Ką tada daryti – uždaryti smuklę ir pačiam šlamšti maisto atsargas? Norėdamas nuraminti kaimiečius, jis pats asmeniškai atliko tyrimą: apvertė aukštyn kojom visą namą nuo palėpės iki rūsio, apžiūrėjo visas skrynias bei spintas, – ar ten nesislepia kas nors, kas surengė tą mistifikaciją... Nieko! Jokių pėdsakų

neaptiko ir priešais namą, pakibusį virš Njado upės. Prie langų negalima prisiartinti dėl aukštos smailios tvoros, kuri leidosi iki pat vandens. Bet, kaip žinoma, baimė turi dideles akis: nemažai laiko prabėgs, kol nuolatiniai smuklės lankytojai vėl išdrįs peržengti jos slenkstį, kad paragautų rakijos bei degtinės.

Netrukus įsitikinsime, kad Jono būgštavimai nepasitvirtino. Nenumatytų aplinkybių dėka jau po keleto dienų garbūs kaimo gyventojai atnaujino savo įprastus pokalbius bei išgertuves „Karaliaus Matiašo" smuklėje.

Tačiau grįžkime prie jaunojo girininko ir jo pakeleivio.

Gal skaitytojas prisimena, jog, išvykdamas iš Versto, Nikas pažadėjo nuliūdusiai Miriotai neužtrukti pilyje. Jeigu su juo nieko neatsitiks, jaunikis sugrįš dar iki sutemstant. Kaip nekantriai visi laukė jo sugrįžimo! Beje, nei mergina, nei tėvas, nei mokytojas netgi neįtarė, kad kelias pasirodys toks sunkus ir kad Dekui nepavyks pasiekti plynaukštės iki sutemų.

Susijaudinimas, visus apėmęs dar dieną, sutemus pasiekė kulminaciją, o kai laikrodis Vulkano varpinėje išmušė aštuonias, kaimo gyventojai nebežinojo, ką ir galvoti. Kodėl Niko ir daktaro taip ilgai nėra? Kas atsitiko? Niekas nesiskirstė po namus, visi laukė, ar keliautojai nepasirodys iš už kelio posūkio.

Teisėjas Koltcas su dukterimi stovėjo gatvės gale, netoliese trypinėjo ir piemuo. Daug kartų jiems atrodė, jog pamiškėje pasirodė kažkokie šešėliai, tačiau kelias, kaip ir visada tokiu laiku, tebebuvo tuščias: tie, kas ruošiasi pereiti per sieną, stengiasi tai daryti kol dar šviesu. Be to, šiandien antradienis, nelabųjų jėgų diena, kai Transilvanijos gyventojai po saulės laidos neiškiša iš namų net nosies. Nikas Dekas tikriausiai išsikraustė iš proto, jei pasirinko savo užmačiai tokį nepalankų laiką.

Neįmanoma net įsivaizduoti, ką tomis valandomis išgyveno vargšelė Miriota, kokie keisti vaizdiniai gimė jos vaizduotėje! Mintimis ji sekė savo jaunikio pėdsakais, ėjo per tankias Plezos girias, kilo į plynaukštę... O kai sutemo, jai pasivaideno, tarytum Nikas už tvirtovės sienos bando pasprukti nuo piktųjų dvasių, apsigyvenusių ten, tarytum jis tapo tamsiųjų jėgų žaisliuku. Matyt, norėdamos atkeršyti, jį uždarė kokiame nors požemyje, ir gali

C 4808-22

būti, jog Niko jau nebėra tarp gyvųjų...

Mergina būtų atidavusi viską, kad tik galėtų sekti paskui jaunikį! Bet jeigu tai neįmanoma, ji lauks jo čia visą naktį iki pat ryto. Galų gale teisėjas liepė dukteriai eiti namo ir pats nupėdino paskui ją, palikdamas budėti Friką.

Atsidūrusi savo kambaryje, Miriota gailiai pravirko. Ji neišgyvens be narsiojo Niko, Niko, pamilusio ją ne už kraitį, dėl kurio vyksta dauguma vestuvių Transilvanijoje, o širdžiai paliepus.

Ir iš tiesų šiose vietose taip atsitinka gana retai. Paprastai viskas vyksta toli gražu ne taip. Kiekvienais metais Šventojo Petro dieną atsidaro „nuotakų mugė", kur susirenka visos komitato merginos. Lydimos tėvų, draugių, kaimynių, jos atvažiuoja gražiausiais vežimais, pakinkytais puikiausiais arkliais. Išpjaustinėtose dailiose skryniose demonstruojamas kraitis, kur viskas sukirpta, pasiūta ir išsiuvinėta savomis rankomis. Mugėje pasirodo ir vaikinai, pasipuošę geriausiais kaftanais (*Kaftanas – viršutinis drabužis, dėvimas Rytų Europos kraštuose)*, apsirišę šilkinėmis šerpėmis. Jie tingiai vaikštinėja tarp vežimų, rinkdamiesi sau skirtąją. Kaip sužadėtuvių ženklas merginai dovanojamas žiedas arba skarelė, ir vestuvės švenčiamos iš karto sugrįžus į namus.

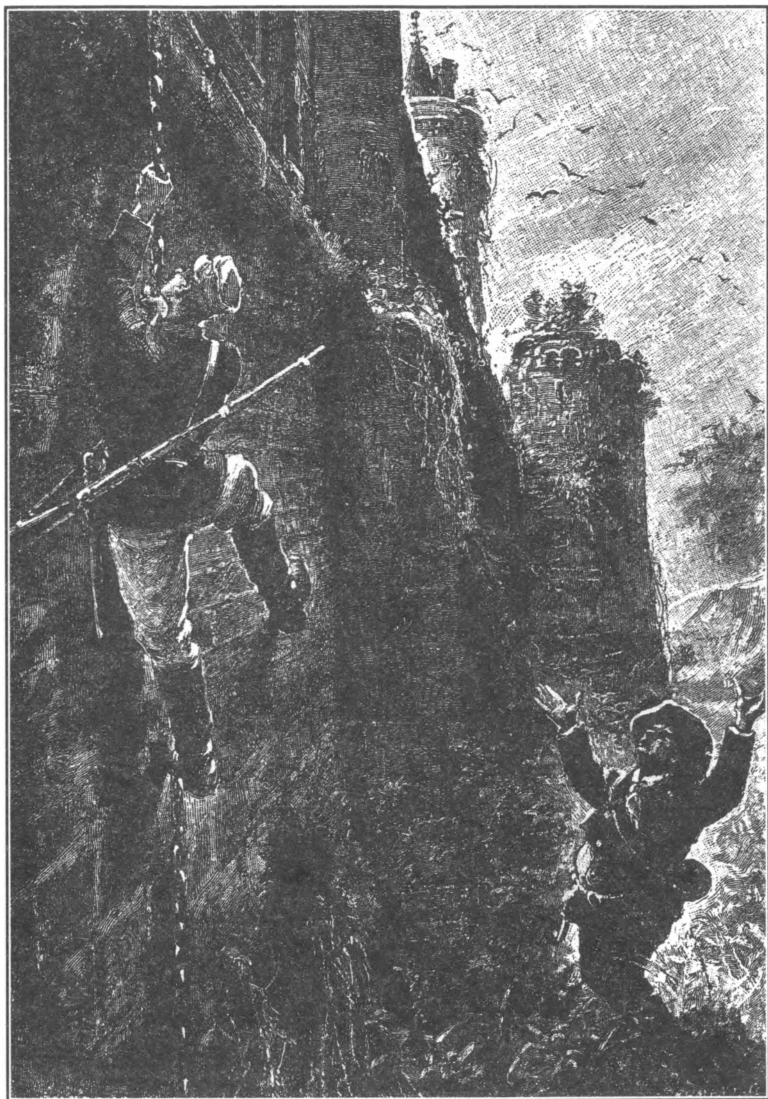
Tačiau Nikas Dekas sutiko savąją Miriotą ne mugėje – jie pažinojo vienas kitą seniai, iš pačios vaikystės, ir pamilo, kai tik atėjo laikas pamilti. Girininkas nesilankė mugėse ir neieškojo ten jaunosios, ką Miriota labai vertino. Tačiau kodėl jis toks užsispyręs, kodėl ėmėsi neįvykdomo darbo? Nikas mylėjo Miriotą, bet netgi ji nesugebėjo jo įkalbėti neiti į prakeiktąją pilį!

Visą naktį Miriota praleido kūkčiodama. Mergina net nepagalvojo eiti gulti. Ji sėdėjo, atsirėmusi į palangę ir žvelgdama į lauką, kai staiga išgirdo:

– Nikolas Dekas nepanoro paklausyti įspėjimo!.. Miriota daugiau nebeturi jaunikio!

Kas tai, haliucinacija? Naktis buvo tyli, o nesuvokiamas balsas, anksčiau jau nuskambėjęs smuklėje, daugiau nebepasikartojo.

Prašvitus visi Versto gyventojai pasipylė į gatvę. Žmonės

sėdėjo terasoje, bindzinėjo kiemuose, – vieni norėjo sužinoti naujienas, kiti – jomis pasidalyti. Kažkas pasakė, jog Frikas nužingsniavo ne mažiau kaip mylią, bet į mišką nebuvo įžengęs, o ėjo pamiške, ir tai darė ne šiaip sau.

Kaimo gyventojams neliko nieko kito, kaip tik laukti piemens, kad sužinotų, kas nutiko. Teisėjas Koltcas, Miriota bei Jonas net išėjo jo pasitikti.

Netrukus už dviejų trijų šimtų žingsnių nuo kaimo jie pastebėjo Friką. Kadangi piemuo aiškiai neskubėjo, visi įžvelgė negerą ženklą.

– Na ką, Frikai? Ką nors sužinojai? – puolė prie jo teisėjas Koltcas.

– Nieko nemačiau ir nieko nežinau, – atsakė tasai.

– Nieko!.. – sušnibždėjo mergina ir pravirko.

– Auštant aš sutikau du vyrus ir iš pradžių pamaniau, jog tai Nikas Dekas ir daktaras, bet suklydau.

– O kas tai buvo per žmonės? – pasiteiravo Jonas.

– Keliautojai, jie ką tik perkirto Valakijos sieną.

– Tu kalbėjai su jais?

– Taip.

– Jie eina į kaimą?

– Ne, jie nutarė pakilti į Retjezado viršūnę.

– Turistai?

– Panašu, pone teisėjau.

– O naktį, kai tie žmonės ėjo per kalnų perėją, ar nieko nepastebėjo ant plynaukštės, prie pilies?

– Ne, naktį juodu dar buvo kitoje sienos pusėje.

– Vadinasi, tu nieko nesužinojai apie Niką?

– Nieko.

– O Viešpatie!.. – atsiduso Miriota.

– Po keleto dienų jūs patys galėsite išklausinėti tuos keliautojus, – tęsė Frikas, – prieš keldamiesi į Kološvarą, ruošiasi apsistoti Verste.

„Kad tik nieko nepriplepėtų apie mano smuklę! – pagalvojo nelaimingasis Jonas. – Juk tada juodu nepanorės pas mane apsistoti."

Jau antrą parą mūsų puikusis smuklininkas kamavosi iš siaubo, manydamas, kad dabar niekas nepanorės nei valgyti, nei nakvoti po „Karaliaus Matiašo" stogu.

Taigi trumpas pokalbis tarp piemens ir jo šeimininko nė kiek nepataisė padėties. O kadangi girininkas su daktaru nepasirodė iki aštuntos valandos ryto, niekas negalėjo laiduoti, kad juodu iš viso kada nors pasirodys. Nebaudžiamiems negalima prisiartinti prie Karpatų pilies!

Po neramios nemigos nakties Miriota vos laikėsi ant kojų, todėl tėvas paskubėjo nuvesti ją namo. Ten ji vėl ėmė garsiai verkti ir šaukti Niką... Mergina buvo pasirengusi pati eiti jo ieškoti. Į vargšę negalėjai žiūrėti be gailesčio.

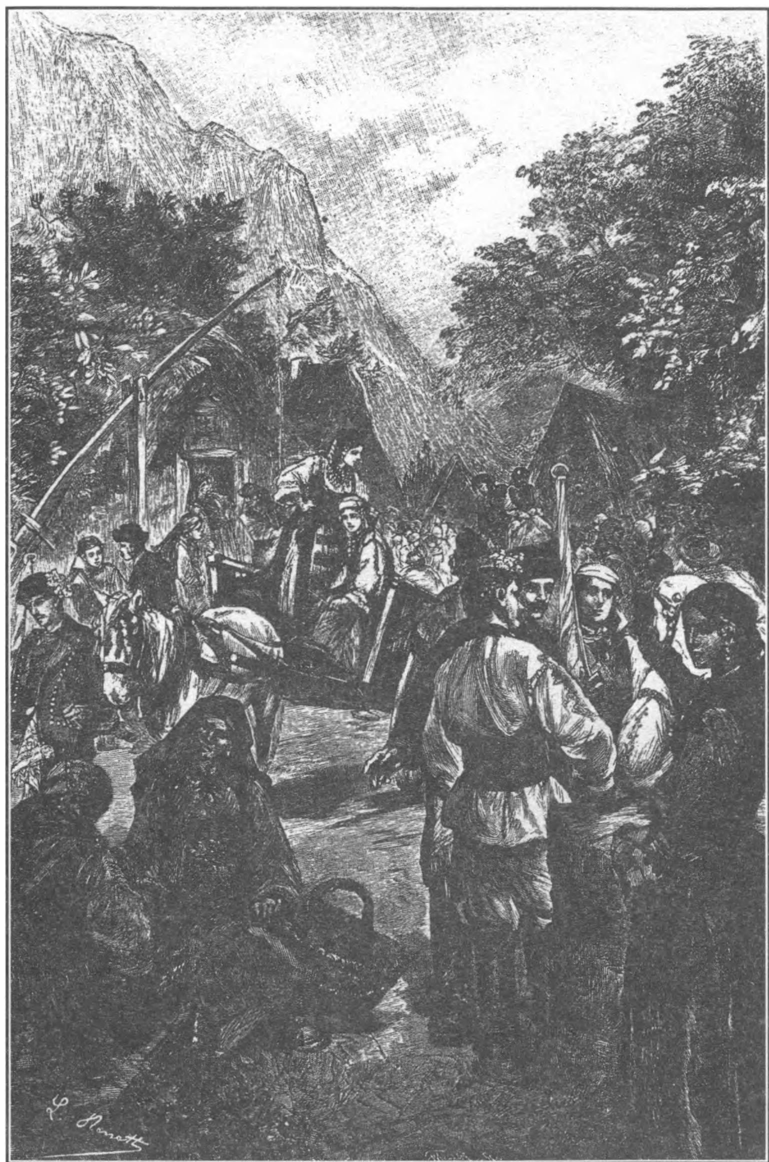
Tačiau reikia kažką daryti, reikia skubėti į pagalbą girininkui ir daktarui. Gal jiems gresia pavojus, gal juos užpuolė nežinomos būtybės, apsigyvenusios pilyje? Ir neturi reikšmės, ar jos iš šio pasaulio, ar iš pragaro! Svarbiausia dabar – išsiaškinti, kas nutiko Nikui ir daktarui. O tai padaryti gali tik jie, draugai ir kaimo gyventojai, tai visų ir kiekvieno pareiga.

Patys narsiausi buvo pasirengę nedelsdami traukti per Plezos girias ir nusigauti iki pilies. Po ilgų barnių bei ginčų, be kurių neapsieina nė vienas rimtas reikalas, buvo išrinkti trys drąsuoliai: teisėjas Koltcas, piemuo Frikas bei smuklininkas Jonas. O kai dėl mokytojo Ermodo, tai jam staiga ėmė skaudėti koją, ir jis atsigulė ant dviejų kėdžių – tiesiog klasėje.

Devintą valandą teisėjas Koltcas ir jo pakeleiviai apsiginklavę patraukė link Vulkano kalnagūbrio ir įėjo į mišką kaip tik ten, kur į jį įžengė Nikas Dekas.

Šį maršrutą jie pasirinko ne veltui, – juk grįžtant atgal girininkas ir daktaras greičiausiai pasinaudos tuo pačiu keliu, vedančiu tiesiai per Plezos miškų masyvą. Be to, šiame take lengviau aptikti pradingėlių pėdsakus.

Kai tik teisėjas su bičiuliais dingo iš akių, visi, kas anksčiau reikalavo ieškoti Deko ir Patako, dabar, kai gelbėtojai išėjo, nusprendė, jog ši ekspedicija – tikra savižudybė. Ar reikia prie dviejų pradingėlių pridėti dar tris? Dabar jau niekas neabejojo, kad girininkas ir daktaras tapo savo pačių neapgalvoto poelgio

aukomis. Kas, jei vargšei merginai netrukus teks apraudoti tėvą taip, kaip dabar apprauda sužadėtinį, o piemens ir smuklininko draugams – kaltinti save dėl jų žūties?

Buvo dėl ko nusiminti. Net jeigu tikėtina, kad teisėjas Koltcas ir jo bičiuliai sugrįš, vargu ar tai atsitiks iki sutemų.

Kokia gi buvo kaimo gyventojų nuostaba, kai apie antrą valandą dienos jie išvydo kelyje grupę žmonių. Miriota, vos išgirdusi šią naujieną, iš visų jėgų puolė jų pasitikti.

Jų buvo ne trejetas, o ketvertas. Ketvirtasis pasirodė besąs daktaras.

– O Nikas? Kur Nikas?! Jūs neradote jo?

Nikas gulėjo ant neštuvų, kuriuos sunkiai tempė Jonas ir piemuo.

Miriota puolė prie savo jaunikio, pasilenkė prie jo ir apglėbė rankomis.

– Jis mirė? – sušuko ji.

– Ne, – atsakė daktaras Patakas, – nors turėjo mirti... o ir aš taip pat.

Girininkas gulėjo be sąmonės. Nejudantis kūnas, baltas veidas, vos girdimas alsavimas... Daktaras atrodė ne toks išblyškęs. Nuo dusulio jo veidas tapo rusvai plytinės spalvos.

Net širdį draskantis Miriotos balsas nesugebėjo išplėšti jaunuolio iš nebūties. Tik vėliau, kai Deką atnešė į kaimą ir paguldė į lovą teisėjo namuose, jis pravėrė akis ir išvydo virš savęs pasilenkusią nuotaką. Silpna šypsena pasirodė jo lūpose. Tiesa, pakilti jaunuolis nesugebėjo: pusė kūno buvo suparalyžiuota. Norėdamas nuraminti Miriotą, Nikas trūkčiojamai sušnabždėjo:

– Nieko... smulkmenos...

– Nikai, kas tau nutiko? Nikai!

– Aš šiek tiek pavargau, bet tai greitai praeis, jei tu būsi greta.

Ligoniui reikėjo pailsėti, ir teisėjas Koltcas tylutėliai išslinko iš kambario, palikęs prie patalo Miriotą – geresnės slaugės negalėjai ir tikėtis. Netrukus Dekas užsnūdo.

O tuo metu smuklininkas Jonas visiems pasakojo, kas įvyko po to, kai gelbėtojai paliko kaimą.

Jie aptiko miške taką, kuriuo anksčiau į kalnus nuėjo daktaras

bei girininkas, dvi valandas kopė link pilies Plezos atšakomis, kol už pusės mylios nepamatė pradingėlių. Daktaras vos laikėsi ant kojų, o Nikas buvo praradęs tiek jėgų, jog lyg pakirstas gulėjo po medžiu.

Daktaras negalėjo išstenėti nė žodžio. Tada gelbėtojai prilaužė šakų, padarė neštuvus ir paguldė ant jų Niką. Patakas irgi nepajėgė eiti nepadedamas pašaliečių. Šiaip taip jie pajudėjo atgal. Teisėjas ir piemuo nešė neštuvus, o Jonas paeiliui pakeisdavo tai vieną, tai kitą.

Kas nutiko Nikui ir ar jam pavyko patekti į pilį, smuklininkas nežinojo, kaip ir teisėjas su piemeniu, o daktaras dar neatsigavo, kad galėtų atsakinėti į klausimus.

Šiaip ar taip, gydytojas labai troško papasakoti apie patirtus įvykius. Dabar jis visiškai saugus, apsuptas draugų, kurių kiekvienas savo laiku buvo jo pacientas. Nusispjauti jam ant tų, kurie ten viršuje, kad ir kas jie būtų! Net jei jį būtų privertę prisiekti, jog neištars nė žodžio apie tai, ką matė pilyje. Kas iš tos priesaikos!

– Atsipeikėkite, daktare, – purtė jį teisėjas, – ir papasakokite, kaip viskas įvyko. Aš įsakau jums Versto gyventojų vardu.

Gera rakijos stiklinaitė, atnešta Jono, grąžino Patakui kalbos dovaną, ir jis ėmė pasakoti:

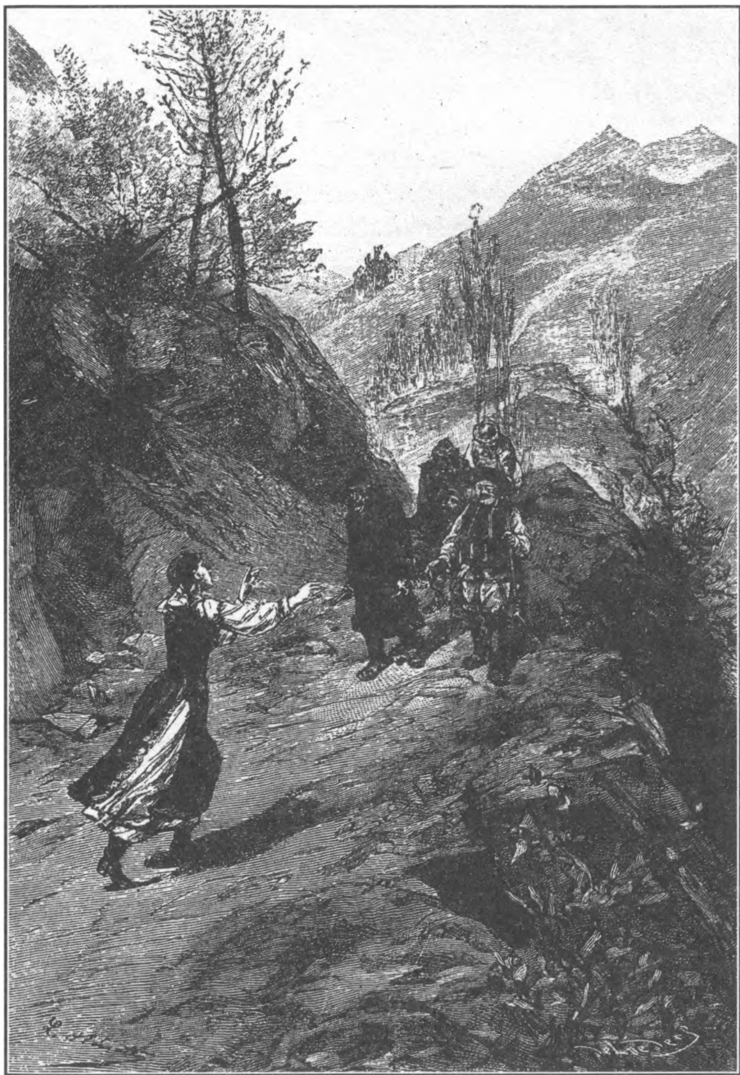
– Na štai, vadinasi, išėjome mudu su Niku... du bepročiai – tikri bepročiai... Visą dieną brovėmės per prakeiktą mišką ir tik vakare pasiekėme pilį. Aš ir dabar visas drebu – tai visam gyvenimui... Nikas nusprendė patekti už sienos, norėdamas praleisti naktį bokšte, tame Belzebubo miegamajame!..

Daktaras kalbėjo lėtai, prislopintu balsu, o klausytojai tirtėjo iš siaubo.

– Aš nesutikau, aš tiesiog negalėjau... Kas būtų man atsitikę, jei būčiau tai padaręs? Kai tik pagalvoju, tiesiog plaukai piestu stojasi.

Daktaro plaukai iš tiesų judėjo iš siaubo – jis prispaudė juos ranka.

– Nikas nutarė apsinakvoti ant Orgalo plynaukštės! O kas tai buvo per naktis! Pabandykite užmigti, kai dvasios nepalieka

ramybėje nė akimirkai... Ir staiga tarp debesų pasirodė siaubingos pabaisos, ugniniai drakonai!.. Jie puolė prie plynaukštės, norėdami mus suryti...

Susirinkusieji nejučiomis pakėlė akis į dangų.

–... O po kelių minučių ėmė skambinti koplyčios varpas.

Visi sukluso. Kai kam pasirodė, jog varpas skamba ir dabar – taip visus sudomino daktaro pasakojimas.

– Kraupus kauksmas užpildė viską aplinkui... Tai priminė laukinių žvėrių riaumojimą. Po to bokšto langai plykstelėjo ryškia šviesa, pragaro ugnis užliejo plynaukštę iki pat eglyno... Nikolas ir aš žiūrėjome neatitraukdami akių... Kraupus reginys! Mudu tarytum suakmenėjome, mūsų veidai šioje neįtikėtinoje šviesoje pasidarė baisūs.

Daktaro išvaizda, jo trūkčiojantis veidas ir pamišusios akys patvirtino, kad jis pasirodė lyg ir iš kito pasaulio, kur negrįžtamai prasmego daugybė nelaimingųjų.

Pasakotojo balsas drebėjo. Norėdamas pratęsti, gydytojas ištuštino dar vieną rakijos stiklinę, kurią atnešė Jonas.

– Bet kas nutiko vargšeliui Nikui? – pasiteiravo teisėjas.

Jis būtinai norėjo išgirsti atsakymą: juk kaip tik girininkui buvo skirtas anapusinio balso perspėjimas smuklės salėje.

– Tuojau, leiskite prisiminti... – Daktaras suraukė kaktą. – Išaušo rytas. Aš ėmiau maldauti Niko atsisakyti minties patekti į pilį. Bet juk jūs pažįstate tą jaunikaitį! Man nepavyko atkalbėti... Jis nusileido į griovį ir nusitempė mane su savimi. Beje, aš ne visiškai suvokiau, ką darau... Nikas priėjo prie sienos, kur aukštai virš mūsų galvų matėsi anga, panaši į duris... Jis įsitvėrė už pakeliamojo tilto grandinės ir ėmė ropštis prie durų – reikėjo pakilti iki tvirtovės pylimo viršaus... Ir čia aš sumojau, jog beprotį reikia sulaikyti, kol dar nevėlu... Kilti į pilį kvaila, rizikinga... Aš paskutinį kartą įsakiau jam sugrįžti... „Ne!" – šūktelėjo Nikas. Aš norėjau sprukti, taip mano vietoje būtumėte pasielgę ir jūs, tačiau kojos tarytum priaugo prie žemės – nei pajudėsi, nei pakrutėsi.

Čia daktaras Patakas pademonstravo, kokius beviltiškus judesius lyg į kilpą pakliuvusi lapė jis darė, norėdamas išsilaisvinti,

o po to tęsė:

–... Po valandėlės pasigirdo baisus klyksmas... Tai šaukė Nikas! Jo pirštai, įsikabinę į grandinę, atsileido, ir jis nukrito į griovį lyg numestas nematomos rankos.

Be abejo, daktaras nieko nenuslėpė ir neprikūrė, stebuklai Orgalo plynaukštėje įvyko kaip tik taip, kaip jis pasakojo.

Tolesni įvykiai buvo tokie: girininkas prarado sąmonę, o Patakas negalėjo jam padėti – gydytojo batai prilipo prie žemės, o kojos tapo tarsi švininės. Bet štai jėga, laikiusi storulį, susilpnėjo, ir jis – didžiausias pasiaukojimo aktas!– puolė prie savo pakeleivio. Sudrėkinęs nosinę griovio dugne, nušluostė Niko veidą. Girininkas atsipeikėjo, bet kairioji ranka ir visa kairioji jo kūno pusė buvo paralyžiuota nuo smūgio, gauto krentant. Padedamas daktaro, jaunuolis šiaip ne taip pakilo, ir abu sunkiai, iš lėto pasuko į kaimą. Po valandos Niko ranka ėmė baisiai skaudėti, ir juodu buvo priversti sustoti. Daktaras jau rengėsi keliauti į Verstą pagalbos, bet čia pasirodė gelbėtojai.

Nors paprastai Patakas, kai kalbėdavo apie ligas, laikydavosi labai užtikrintai, bet šį kartą niekaip negalėjo nustatyti diagnozės.

– Jeigu Deko ligos priežastis natūrali, – pasakė jis pamokomu tonu, – tada tai labai rimta. O jeigu jo liga kilo dėl nežinomų priežasčių, vadinasi, ją pasiuntė pikčius, ir tik jis vienas gali ją išgydyti.

Šios prognozės nežadėjo nieko gera. Laimei, jos nepasitvirtino. Beje, nuo Hipokrato ir Heleno laikų daktarams teko ne vieną kartą suklysti. Net ir dabar jie klysta vos ne kiekvieną dieną, netgi tikri gydytojai, ne tokie kaip Patakas. Nikas buvo tvirtas jaunuolis, taigi beliko tikėtis, kad jis pasveiks ir be tamsiųjų jėgų pagalbos, žinoma, jeigu jam pakaks proto neklausyti buvusio karantino sanitaro patarimų.

Aštuntasis skyrius

Suprantama, kad šitoks įvykių posūkis negalėjo nuraminti persigandusių Versto kaimo gyventojų. Dabar jau niekas nebeabejojo, jog paslaptingasis balsas ne veltui įspėjo girininką. „Balsą iš šešėlių pasaulio", kaip būtų pasakęs poetas, aiškiai girdėjo visi „Karaliaus Matiašo" svečiai. Nikolas Dekas buvo nubaustas už akiplėšiškumą ir nepaklusnumą. Ar tai ne perspėjimas visiems tiems, kurie panorės pasekti jo pavyzdžiu? Karpatų pilyje lankytis negalima – štai kokia išvada iš viso to piršosi. Tas, kas nepaklausys draudimo, pastatys ant kortos savo gyvybę. Jeigu girininkui būtų pavykę užsikarti ant kurtinos, jis jau niekada nebebūtų sugrįžęs namo.

Atrodė, jog siaubas sukaustė Versto kaimą, Vulkano kalną ir abiejų Silių slėnį. Daugelis senbuvių nutarė palikti šias vietas. Keletas čigonų šeimų jau išsiruošė į kelionę. Žmogus bejėgis prieš piktųjų jėgų pinkles. Reikia bėgti kuo toliau nuo šių vietų, kol Vengrijos vyriausybė nesunaikins nelabojo irštvos. Nors argi žmogaus galioje sugriauti Karpatų pilį?

Visą savaitę niekas nedrįso iš kaimo nė kojos iškelti. Net sustojo darbai laukuose. Bet koks kauptuko smūgis galėjo iškviesti po žeme besislepiančias piktąsias dvasias... O arklu lengva sutrikdyti burtininkų, vampyrų bei kitų nelabųjų ramybę... Jei imsi sėti grūdus, išaugs velnio apdavai.

– Visko gali būti, – be perstojo tvirtino piemuo Frikas. Jis irgi nebeganė avių Silio slėnyje.

Kaimas sustingo iš siaubo. Visi, sandariai uždarę langus ir duris, sėdėjo namuose. Teisėjas nebežinojo, ką daryti, – negalėjo išsklaidyti ne tik kaimiečių, bet ir savo paties baimės. Reikia eiti

į Kološvarą prašyti patarimo bei pagalbos, nutarė Koltcas.

Dabar iš bokšto kamino dažnokai rūko dūmai, miglos fone puikiai matomi per žiūroną. Naktimis, ypač debesuotu oru, debesys virš Orgalo plynaukštės užsidegdavo rausva pašvaiste. O kartkartėmis virš pilies į dangų šaudavo aukšti ugniniai stulpai...

Staugimas bei dejonės pilyje, taip išgąsdinusios daktarą Pataką, kartais pasiekdavo ir patį Verstą, sukeldamos jo gyventojams neapsakomą siaubą. Nepaisant didelio atstumo, pietvakarių vėjai atnešdavo čia kraupaus dundesio, sustiprinto kalnų aido, atgarsius.

Prie viso to praradę nuovoką iš baimės valstiečiai tvirtino, jog ir dirva dreba po jų kojomis, tarytum Karpatuose bustų senas vulkanas. Gal tai buvo jausmų apgaulė, gal pernelyg lakią fantaziją turinčių pasakotojų prasimanymai, tačiau gyventi šiose vietose darėsi nebeįmanoma.

Štai dėl ko po mūsų aprašytų įvykių „Karaliaus Matiašo" smuklėje nesilankė nė gyva dvasia. Kaimo gyventojams nepakako drąsos peržengti jos slenksčio. Smuklininkas Jonas jau ruošėsi baigti savo verslą, bet čia...

Birželio devintąją, aštuntą valandą vakaro, kažkas truktelėjo už rankenos, tačiau durys neatsivėrė – jos buvo užrakintos iš vidaus. Jonas skubiai nusileido žemyn, tikėdamasis pamatyti ant slenksčio klientą ir kartu būgštaudamas, kad jis pasirodys besąs vaiduoklis, prieš kurį nesuspės užtrenkti durų.

Prieš atstumdamas sklendę, smuklininkas atsargiai pasiteiravo:

– Kas ten?

– Keliautojai.

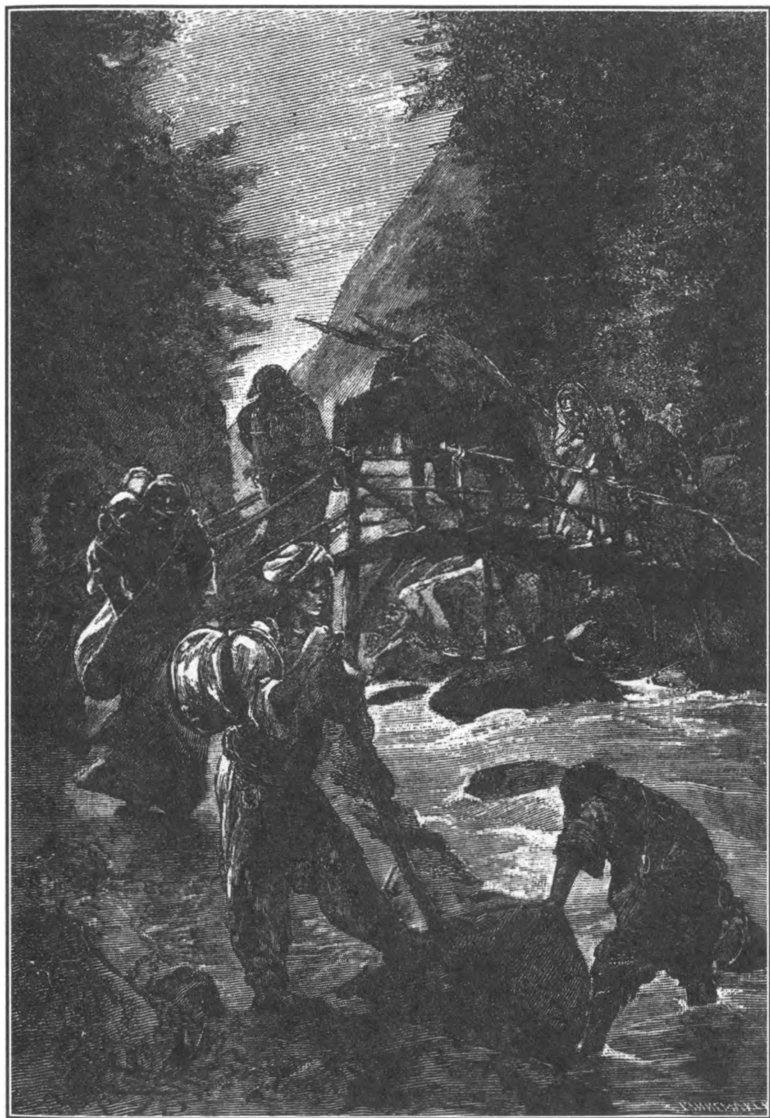
– Gyvi?

– Visiškai.

– Tikrai?

– Tiek gyvi, kiek tai įmanoma, šeimininke! Bet mes numirsime iš bado, jeigu jūs nedelsdamas mūsų neįsileisite.

Tik tada Jonas išdrįso atverti duris ir įleisti svečius. Juodu iš karto užsisakė du kambarius, tikėdamiesi praleisti Verste ištisą

parą.

Žibinto šviesoje šeimininkas įdėmiai apžvelgė abudu atvykėlius ir, įsitikinęs, jog priešais jį iš tikrųjų stovi patys paprasčiausi žmonės, atkuto: naujų lankytojų pasirodymas turėjo atstatyti pašlijusią įstaigos reputaciją.

Jaunesnysis keliautojas iš pirmo žvilgsnio buvo kokių trisdešimt dvejų metų, aukštas, juodaakis gražuolis, taisyklingų veido bruožų, tamsiai kaštoniniais plaukais bei trumpai kirpta barzdele, kiek liūdna, tačiau išdidžia veido išraiška, – matyt, buvo kilęs iš kilmingos šeimos. Jonas, patyręs žmogus, tą iš karto pastebėjo.

Ir iš tikrųjų, kai Jonas pasidomėjo, kokiu vardu užrašyti svečią, vyriškis atsakė:

– Grafas Francas de Telekas; su manimi tarnas Rocko.

– Iš kur jūs?

– Iš Krajovos.

Krajova, vienas iš didžiausių Rumunijos miestų, stūkso į pietus nuo Karpatų kalnagūbrio, prie sienos su Transilvanija. Vadinasi, tasai Francas de Telekas – rumunas. Beje, smuklininkas ir pats tai nustatė iš pirmo žvilgsnio.

Rocko, kokių keturiasdešimties metų atsargos kareivis, aukštas, tvirtas, tankiais ūsais bei tankia ševeliūra, dar išlaikė karinę laikyseną. Ant nugaros jam kūpsojo kareiviška kuprinė, rankose – nedidelis lagaminas, talpinęs visą grafo mantą – kelioninį apsiaustą, kepurę, palaidinę, suveržtą diržu, getrus bei sunkius batus storu padu, – galėjai manyti, jog jis dažniausiai keliaudavo pėsčiomis. Prie kareivio diržo kabėjo valakiškas peilis varinėse makštyse.

Pasirodė, kad tai tie patys keleiviai, kuriuos prieš dešimt dienų sutiko piemuo Frikas. Pakilę į kalnus, jie nutarė pailsėti kaime, o po to leistis į abiejų Silių slėnį.

– Ar turite laisvų kambarių? – pasiteiravo grafas.

– Du... tris... keturis... kiek panorės jūsų šviesybė. – „Karaliaus Matiašo" savininkas nežinojo, kur dėtis iš laimės.

– Pakaks dviejų, – ištarė Rocko. – Tik greta.

– Šie tiks? – Jonas atvėrė dvejas duris salės gilumoje.

– Žinoma, – atsakė grafas.

Svečiai visai nepanėšėjo į žmonių pavidalais prisidengusias šmėklas. Jaunasis grafas priklausė tiems garbiems klientams, kuriuos priimti – didelė garbė kiekvienam smuklininkui.

– Ar toli nuo čia iki Kološvaro? – pasidomėjo grafas.

– Apie penkiasdešimt mylių Petrošanio bei Karlsburgo keliu, – atsakė Jonas.

– Kelias sunkus?

– Labai sunkus pėstiesiems. Ir jeigu man bus leista patarti ponui grafui, tai jums čia derėtų pailsėti keletą dienų.

– Ar mes čia galėsime pavakarieniauti? – sausai nutraukė smuklininką grafas.

– Po pusvalandžio aš pasiūlysiu ponui grafui valgių, vertų jo šviesybės.

– Vakarienei mums visiškai pakaks duonos, vyno, kiaušinių ir šiek tiek šaltos mėsos. Ir kuo greičiau.

– Luktelėkit valandėlę!

Jonas jau norėjo pulti į virtuvę, tačiau grafas jį sustabdė.

– Matyt, pas jus apsistoję nelabai daug lankytojų? – paklausė jis.

– Dabar, išskyrus judu, pone grafe, daugiau nieko nėra.

– O argi vakarais pas jus neužsuka kaimo gyventojai – tiesiog išgerti ir parūkyti?

– Ne, pone grafe, laikas jau vėlyvas, o Verste gulamasi su vištomis.

Suprantama, jog smuklininkas anaiptol nedegė noru papasakoti, kodėl traktieriaus salė tuščia.

– Atrodo, jūsų kaime gyvena apie penkis šimtus žmonių?

– Maždaug tiek, pone grafe.

– Tačiau mudu gatvėje nesutikome nė gyvos dvasios.

– Šiandien šeštadienis... prieš šventą dieną... – sumišo Jonas.

Jo laimei, Francas de Telekas daugiau apie nieką neklausinėjo. Smuklininkas ir už visus pasaulio turtus nebūtų atvėręs jam paslapties. Jeigu keleiviai sužinotų, kas nutiko, jie galėtų išvis palikti įtartinąjį kaimą!

„Kad tik tas balsas vėl nenuskambėtų“, – maldavo Jonas, dengdamas stalą salės viduryje.

Po kelių minučių kukli vakarienė, kurią užsisakė grafas, jau stovėjo ant švarios staltiesės. Francas de Telekas atsisėdo vienoje stalo pusėje, Rocko – priešais, kaip jau tapo įprasta jų kelionės metu. Juodu skaniai pavalgė ir nužingsniavo į savo kambarius.

Vakarienės metu svečiai apsikeitė vos dešimčia žodžių, ir Jonas neišdrįso įsiterpti į pokalbį. Suprantama, tai jam nekėlė didelio džiaugsmo. Sprendžiant iš visko, Francas de Telekas buvo nekalbus; iš Rocko irgi, matyt, atliekamo žodelio neištrauksi. O Jonas taip norėjo sužinoti, kas per žmonės jo lankytojai!

Smuklininkas pasitenkino tuo, kad palinkėjo svečiams labos nakties, bet, prieš sugrįždamas į savo kambarį, apžvelgė salę ir įsiklausė, ar iš lauko nesklinda kokie nors garsai, ar name nepasigirs koks nors bruzdesys.

„Kad tik tas kraupus balsas nutiltų visam laikui!" – pamanė jis.

Naktis praėjo ramiai. Rytą žinia, kad pas Joną apsistojo du keliautojai, aplėkė visą kaimą, ir visi nuskubėjo prie smuklės.

Po kelionės pavargę keliautojai vis dar miegojo, ir vargu ar galėjai laukti, jog juodu prabus anksčiau nei aštuntą valandą. Smalsūs kaimo gyventojai degė iš nekantrumo, bet niekas neišdrįso peržengti smuklės slenksčio tol, kol svečiai neišeis iš savo kambarių.

Pagaliau prieš aštuonias pasirodė ir jie.

Per naktį nieko neįprasto neatsitiko. Atrodytų, būtų galima ir nusiraminti...

Jonas, plačiai šypsodamasis, pakvietė savo naktinius svečius bei visus kitus lankytojus įeiti į salę. Keleivis, savo apsilankymu pagerbęs „Karaliaus Matiašo" viešbutį, aiškiai aukštos kilmės, greičiausiai priklausė vienai iš senųjų Rumunijos dvarininkų šeimų, taigi nuolatiniams smuklės lankytojams tokioje garbingoje draugijoje nebuvo ko bijoti. Teisėjas Koltcas palaikė savo pareiga pirmasis peržengti slenkstį, kad parodytų pavyzdį kitiems.

Po jo atėjo magistras Ermodas, dar trejetas ar ketvertas kaimiečių bei piemuo Frikas. Daktaras Patakas taip ir nepasiryžo pasirodyti.

– Daugiau į Jono smuklę nė kojos nekelsiu, net jeigu jis imtų man mokėti po dešimt florinų už įėjimą.

Čia turime pateikti vieną svarbią pastabą: teisėjas Koltcas ryžosi ateiti į traktierių visai ne dėl smalsumo ir ne tam, kad susipažintų su grafu. Jį domino kur kas svarbesnis dalykas: keleivis tikriausiai galėjo apmokėti už save ir savo palydovą. Teisėjas Koltcas tai irgi įsidėmėjo; juk mokestis už ėjimą per kaimą keliaudavo tiesiai į jo kišenę. Francas de Telekas, nors ir nustebo, tačiau nepuolė ginčytis. Jis netgi pasiūlė teisėjui Koltcui ir magistrui atsisėsti už jo stalo. Abu iš karto sutiko – kas gi būtų atsisakęs tokio malonaus kvietimo!

Jonas atnešė vynų – geriausių iš tų, kuriuos turėjo savo rūsyje. Atėję į smuklę, Versto gyventojai taip pat užsisakė išgerti. Buvo galima tikėtis, jog nuo dabar tie, kas dar visai neseniai iš tolo lenkė traktierių, prisimins į jį vedantį kelią.

Sumokėjęs teisėjui muitą, grafas de Telekas pasiteiravo, kokį pelną iš šio mokesčio gauna kaimas.

– Mažiau nei mes norėtume, grafe, – atsakė teisėjas Koltcas.

– O ką, argi keliautojai retai užsuka į šią Transilvanijos dalį?

– Labai retai, nors šių vietų vaizdai iš tiesų nuostabūs.

– Aš irgi taip manau. Vietos, kurias mačiau, vertos pasigėrėjimo. Nuo Retjezado atsiveria puiki panorama į Silio upės slėnį kalnų puslankyje Karpatų kalnagūbrio fone!

– Taip, grafe, – sutiko magistras, – bet norint pamatyti viską, jums reikėtų pakilti į Paringą.

– Deja, neliko laiko, – apgailestaudamas ištarė Francas de Telekas.

– Bet juk tam reikia viso labo vienos dienos!

– Rytoj rytą aš turiu sugrįžti į Karlsburgą.

– Ką? Ponas grafas mus palieka! – sušuko nusivylęs Jonas.

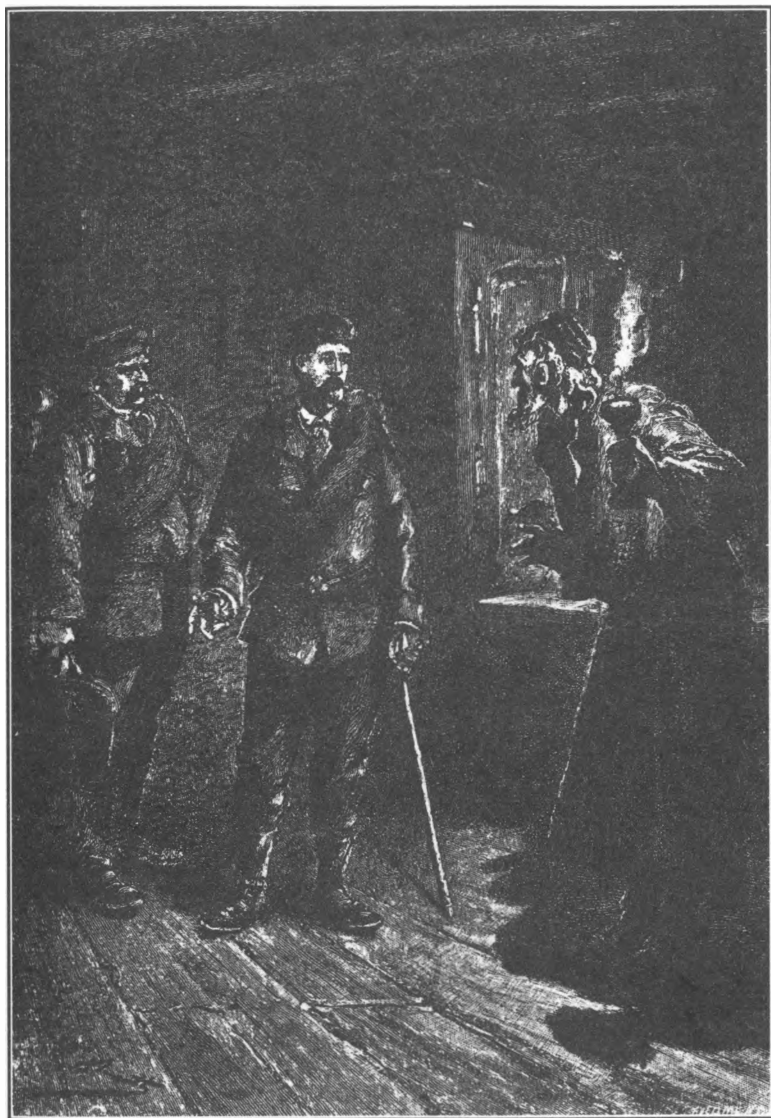
– Atėjo laikas, – atsakė grafas. – O ir ką veikti jūsų kaime?

– Mūsų kaimas nusipelno turistų dėmesio, – paprieštaravo teisėjas.

– Tačiau aš matau, jog jie ne itin rodo jums dėmesį. Gal taip yra todėl, kad jūsų apylinkės neturi nieko įsidėmėtino?

– Iš tikrųjų nieko įdomaus... – automatiškai pakartojo teisėjas, pagalvojęs apie pilį.

– ... nieko įdomaus... – pasigriebė magistras.

– Na ką jūs čia kalbate! – nesusilaikė piemuo Frikas.

Jei būtumėte matę, kokiu žvilgsniu jį persmeigė teisėjas Koltcas ir visi likusieji. O jau smuklininkas tuo labiau!.. Kam svetimšaliui atskleisti kaimo paslaptis? Papasakoti, kas įvyko Orgalo plynaukštėje, ir atkreipti grafo dėmesį į Karpatų pilį, vadinasi, išgąsdinti ir priversti jį anksčiau palikti kaimą. Kas gi po to išdrįs užkopti į Vulkaną, norėdamas patekti į Transilvaniją? Matyt, piemuo protu ne kažin kiek aplenkė savo avis.

– Tylėk, kvaily!.. – sušnibždėjo teisėjas Koltcas.

Bet grafas jau susidomėjo. Kreipdamasis į Friką, jis paklausė, ką reiškia jo šūksnis.

Piemuo nebuvo pratęs trauktis, be to, dar pagalvojo: Francas de Telekas ir pats yra pilies savininkas, žiūrėk, dar ims ir ką nors patars.

– Šį tą reiškia, jeigu jau sąžiningai, – atsakė užsispyrėlis.

– Gal Versto apylinkėse yra kokių nors lankytinų vietų? – paklausė grafas.

– Nėra, nieko panašaus nėra! – pertraukdami vienas kitą, prabilo smuklės lankytojai, išsigandę, jog naujas bandymas patekti į pilį atneš naujas negandas.

Francas de Telekas nustebęs apžvelgė susirinkusiuosius, kurių veiduose sustingo siaubas.

– Kas jums nutiko? – paklausė jis.

– O štai kas, šeimininke, – už visus atsakė Rocko. – Čia netoliese yra Karpatų pilis.

– Karpatų pilis?

– Taip, piemuo suspėjo šnipštelėti man apie ją.

Frikas stovėjo nuleidęs galvą, nedrįsdamas pakelti akių į teisėją. Dabar, kai kaimo prietarų sienoje atsirado spraga, ši istorija išsiverš į paviršių.

Koltcas nutarė įsikišti ir pats papasakoti grafui apie pilį.

Klausydamasis jo, Francas de Telekas negalėjo nuslėpti nei nuostabos, nei abejonių. Kaip ir dauguma jaunuolių, gyvenančių nuošaliose pilyse Valakijos provincijos glūdumoje, jis menkai nusimanė apie mokslus, užtat pasižymėjo sveiku protu, netikėjo jokiomis antgamtinėmis jėgomis ir atvirai šaipėsi iš visokiausių

pasakų. Pilis, kur apsigyveno dvasios? Kokia nesąmonė! Istorijoje, papasakotoje teisėjo Koltco, nėra nieko neįprasta. Dūmai iš kamino? Varpo skambėjimas? Kas čia nepaprasta? O kas dėl šviesos efektų ir nesuprantamų garsų, tai viso labo haliucinacijos, ne daugiau.

Versto gyventojai buvo aiškiai įžeisti.

– Bet, pone grafe, yra dar vienas nepaaiškinamas dalykas.

– Kas būtent?

– Į pilį neįmanoma patekti.

– Štai kaip!

– Prieš keletą dienų mūsų girininkas su daktaru pabandė ten patekti, ir jiems tai brangiai kainavo.

– Ir kas gi nutiko? – nepatikliai šyptelėjo Francas de Telekas.

Teisėjas Koltcas smulkiai papasakojo apie Deko ir Patako negandas.

– Vadinasi, kai daktaras panoro pasprukti, jo kojos tarytum priaugo prie žemės ir jis negalėjo žengti nė žingsnio?

– Būtent, – patvirtino magistras Ermodas.

– Jį paprasčiausiai suparalyžiavo iš baimės! – pareiškė grafas.

– Tegul ir taip, pone grafe, – sutiko teisėjas. – Bet kaip paaiškinti, kad Nikas Dekas pajuto baisų smūgį, kai palietė pakeliamojo tilto kablį?

– Matyt, tai nelaimingas atsitikimas...

– Toks nelaimingas, jog vaikinas iki šiol prikaustytas prie lovos.

– Tikiuosi, jo gyvybei pavojus negresia? – paskubėjo pasiteirauti grafas.

– Laimei...

„Įdomu, ką jis pasakys dabar“, – pagalvojo teisėjas.

– Šioje istorijoje nėra nieko, pabrėžiu, nieko antgamtiško. Viską galima visai nesunkiai paaiškinti. Karpatų pilyje aiškiai kažkas apsigyveno. Kas? To mes nežinome. Šiaip ar taip, ten slepiasi ne šmėklos, o žmonės. Kažkokie piktadariai.

– Piktadariai? – šūktelėjo teisėjas Koltcas.

– Tikriausiai. Jie nenori, kad juos aptiktų, štai ir stengiasi apsimesti šmėklomis.

– Jūs taip manote, pone grafe? – paklausė magistras Er-

modas.

– Jūsų žemėse labai gajūs prietarai, ir tie, kas dabar ten įsikūrė, tai žinodami nutarė tokiu savotišku būdu apsisaugoti nuo neprašytų svečių.

Galbūt taip ir buvo, tačiau Versto gyventojai savo nuomonės nepakeitė.

Grafas suprato, jog neįtikino klausytojų, o ir jie patys, atrodė, ne itin norėjo, kad juos įtikintų.

– Ponai, kadangi jūs nenorite išklausyti mano argumentų, – apibendrino jis, – jūs ir toliau galite tikėti viskuo, kas jums patinka.

– Mes tikime tik tuo, ką matėme savo akimis, pone grafe, – atsakė teisėjas Koltcas.

– Būtent! – pasigriebė magistras.

– Tebūnie taip. Man gaila, kad mudu su Rocko neturime paros laiko, o jei ne, tikrai nukeliautume į jūsų garsiąją pilį ir išsiaiškintume, kas tenai vyksta.

– Ką?! – sušuko teisėjas Koltcas.

– Aš ten nueičiau be mažiausių svyravimų, net pats velnias man nesutrukdytų.

Išgirdę šiuos šventvagiškus žodžius, susirinkusieji sudrebėjo iš baimės. Kaip galima taip įžūliai elgtis su dvasiomis! Keršydamos už tai jos vėl nubaus kaimą – juk dvasios girdi viską, kas kalbama šioje salėje. O jeigu vėl nuskambės paslaptingasis balsas?

Ir teisėjas Koltcas papasakojo grafui, kaip buvo įspėtas girininkas: kažkas kreipėsi į jį vardu ir prigrasino baisia bausme, jeigu ryšis atskleisti pilies paslaptį.

Francas de Telekas atsakydamas tik gūžtelėjo pečiais, po to atsistojo ir pareiškė, jog niekas negalėjo girdėti to, kas buvo kalbama šioje salėje. Tiesiog degtinės padauginusieji smuklės lankytojai nebesuvaldė vaizduotės.

Čia daugelis pasuko prie durų, nenorėdami likti po vienu stogu su žmogumi, kuris drįso ištarti tokius žodžius. Tačiau Francas de Telekas juos sustabdė:

– Taigi, ponai, aš matau, kad jūsų kaimas apimtas baimės.

– Tam yra pagrindo, grafe, – paprieštaravo teisėjas Koltcas.

– Jei jau taip, esama užtikrintos priemonės visiems laikams baigti su stebuklais, kurie, kaip jūs teigiate, vyksta Karpatų pilyje. Poryt aš būsiu Karlsburge ir, jei norite, pranešiu apie tai miesto valdžiai. Ji atsiųs žandarus arba policininkus, kurie įžengs į pilį ir išvys juokdarius, nutarusius jus laikyti kvailių vietoje, ar suims piktadarius, tikriausiai sumaniusius kokį nors nusikaltimą.

Tai buvo puiki mintis kuri tačiau, nepatiko garbiesiems Versto piliečiams. Jie manė, jog nei žandarai, nei policija, nei netgi kareiviai nesusidoros su nelabosiomis jėgomis, kurios savigynai turi ypatingų priemonių.

– Tarp kitko, ponai, – staiga prisiminė grafas, – juk jūs man dar nepasakėte, kam priklauso pilis?

– Senai, iš šių vietų kilusiai giminei, baronų fon Hortcų šeimai, – pareiškė teisėjas.

– Fon Hortcų šeimai? – nustebo Francas de Telekas.

– Taip.

– Baronas Rudolfas kilęs iš šios šeimos?

– Taip, grafe.

– Ir jūs nežinote, kas jam nutiko?

– Ne. Štai jau daugybę metų baronas fon Hortcas nesirodo pilyje.

– Rudolfas fon Hortcas! – susijaudinęs pakartojo Francas de Telekas ir išbalo lyg drobė.

DERBIER

Devintasis skyrius

Grafų de Telekų giminė, viena iš pačių seniausių Rumunijoje, buvo plačiai žinoma dar iki tol, kai XVI amžiaus pradžioje Rumunija iškovojo nepriklausomybę. Jos atstovai buvo tarp svarbiausių politinių įvykių, įėjusių į tėvynės istoriją, pagrindinių dalyvių.

Dabar šeimos padėtis buvo dar blogesnė nei jau minėto Karpatų pilies buko, ant kurio išliko vos trys šakos; Telekų giminė išsaugojo tik vieną atšaką – Telekus iš Krajovos, iš kurių ir kilo grafas Francas de Telekas.

Vaikystėje Francas nepalikdavo gimtosios pilies, kur gyveno kartu su tėvais. Telekai buvo visų gerbiami ir žinomi kaip didelio turto savininkai. Kaip ir visi stambūs šio krašto žemvaldžiai, jie gyveno plačiai bei nerūpestingai, palikdavo savo dvarą ne dažniau nei kartą per metus, kai su reikalais tekdavo vykti į to paties pavadinimo miestą-tvirtovę, stūksantį už keleto mylių nuo sodybos.

Visa tai, be abejo, turėjo įtakos Franco, vienintelio grafo sūnaus, auklėjimui ir išsilavinimui. Berniuko auklėtoju ir mokytoju buvo senas italų abatas, kuris galėjo išmokyti jį tik to, ką mokėjo pats, o mokėjo ne taip jau ir daug. Kai Francas išaugo ir tapo jaunuoliu, jo žinios moksle, mene bei literatūroje ne buvo pernelyg gilios. Užtat jis tapo aistringu medžiotoju ir galėjo dienų dienas šuoliuoti po laukus ir girias, persekiodamas elnią ar šerną, gemzę ar kalnų ožį. Štai šitaip rūsčiai ir vyriškai linksmindamasis ir leido laiką jaunasis grafas.

Grafienė de Telek mirė, kai sūnui dar nebuvo nė penkiolikos metų. O kai jam sukako dvidešimt vieneri, medžioklėje žuvo ir tėvas.

Jaunuolio sielvartas buvo beribis. Jis graudžiai apverkė tėvą ir motiną, kuriuos mylėjo labiau už viską pasaulyje. Tuo metu jis neturėjo kitų jausmų. Bet tėvai mirė, draugų jaunuolis neturėjo, auklėtojas taip pat paliko šią ašarų pakalnę, ir Francas liko vienas kaip pirštas.

Dar trejus metus jaunasis grafas gyveno Krajovos pilyje, su niekuo nebendraudamas. Du kartus trumpam su reikalais buvo išvykęs į Bukareštą ir visada kaip galėdamas greičiau skubinosi sugrįžti namo.

Tačiau tai negalėjo tęstis amžinai. Galų gale paskutinė Telekų giminės atžala panoro išvysti pasaulį.

Jaunasis grafas buvo dvidešimt trejų metų amžiaus, kai nutarė išvykti į kelionę. Turtas leido tai padaryti. Atėjo diena, kai jaunuolis paliko Krajovos pilį ir Valakijos žemę, pasiėmęs su savimi tik vieną iš tarnų, buvusį kareivį, kuris daugiau kaip dešimt metų tarnavo Telekų šeimai ir visą laiką lydėdavo grafą medžioklių metu. Narsusis Rocko buvo be galo atsidavęs savo ponui.

Jaunasis grafas ruošėsi pakeliauti po Europą, kartkartėmis sustodamas sostinėse bei didžiuosiuose miestuose. Jis visai pagrįstai manė, jog kelionė papildys jo gana kuklias žinias, ir ėmė rūpestingai rengtis kelionei.

Visų pirma panoro pamatyti Italiją. Jaunuolis puikiai kalbėjo itališkai, – čia jo auklėtojas abatas tikrai davė naudos. Žavinga pietų šalis su turtinga istorija pasirodė esanti tokia patraukli, kad grafas praleido ketverius metus. Iš Venecijos jis persikėlė į Florenciją, iš ten – į Romą, po to į Neapolį. Paeiliui gyveno visuose šiuose puikiuose meno centruose, manydamas, jog Prancūziją, Vokietiją, Ispaniją, Rusiją galima aplankyti ir vėliau, sulaukus brandesnio amžiaus, kai karšta jaunuolio vaizduotė pasisotins žinomiausių Italijos miestų grožiu.

Francas de Telekas paskutinį kartą aplankė Neapolį, kai turėjo dvidešimt septynerius. Jis rengėsi ten šiek tiek pabūti, po to plaukti į Siciliją. Baigęs kelionę antikinės Trinakrijos apžiūra, tikėjosi sugrįžti į Krajovą ir ten ramiai pagyventi keletą metelių.

Netikėtos aplinkybės pakeitė jo planus, ir Franco de Teleko gyvenimas ėmė tekėti kita vaga.

Per metus, praleistus Italijoje, jaunuolis nė kiek nepapildė savo mokslo žinių. Jis nepuoselėjo nei menkiausio noro reguliariai mokytis, už tai jo širdyje pabudo grožio suvokimas, tarytum iki šiol jis būtų buvęs aklas, o dabar netikėtai praregėjęs. Jo širdis atsivėrė grožiui, jaunuolis stebėjosi dailininkų sukurtais paveikslais, lankydamasis Neapolio, Venecijos, Romos bei Florencijos muziejuose. Jaunasis grafas susidomėjo ir teatru, apstulbintas didžiųjų scenos meistrų dramatiško meno.

Paskutinės kelionės į Neapolį metu kiek neįprastomis aplinkybėmis, prie kurių mes dar grįšime, grafas de Telekas patyrė iki tol nepažintą jausmą, kuris užvaldė visą jo sielą.

Tuo metu San Karlo teatre pasirodydavo dainininkė, kurios stulbinantis balsas ir dramatinis talentas versdavo žavėtis tikrus belkanto vertintojus. Stila dainavo tik Italijos scenose ir tik itališką muziką. „Karinjano" teatras Turine, „La Skalos" Milane, „Feničės" Venecijoje, „Alfijerio" Florencijoje, „Apolono" Romoje bei „San Karlo" Neapolyje vienas per kitą kvietė ją pas save koncertuoti. Primadonos triumfas pavergė visus, ir niekas neapgailestavo dėl to, jog ji nepasirodo kitų šalių scenose.

Stilai neseniai sukako dvidešimt penkeri. Jos grožis buvo tobulas: auksiniai plaukai, gilios juodos akys, kuriose paslaptingomis ugnelėmis atsispindėdavo rampos šviesos; taisyklingi veido bruožai bei švelnus jo raudonis, tarytum Praksitelio (*Praksitelis /apie 390–330 m. pr. Kr./ – senovės Graikijos skulptorius, vėlyvosios klasikos atstovas)* nulipdyta figūra... Bet svarbiausia – aukščiausios klasės artistė. Tai buvo antroji Malibran (*Malibran – žinomos Prancūzijos operos dainininkės, ispanų kilmės primadonos Marijos de la Felisidados Garsijos /1808–1836/, išgarsėjusios Rosinio operų arijų atlikimu, sceninis vardas)*, apie kurią Miusė (*Alfredas de Miusė /1810–1857/ – prancūzų rašytojas, prozininkas ir poetas, romantinio teatro Prancūzijoje kūrėjas)* parašė:

„Tavo dainos visą sielvartą sunaikino..."

Mūsų kartos karštai mylimas poetas paskyrė jai nemirtingas eilutes:

„... Tai balsas, kuris eina iš širdies į širdį..."

Stilos balsas iš tikrųjų pavergdavo savo jėga bei išraiškingumu.

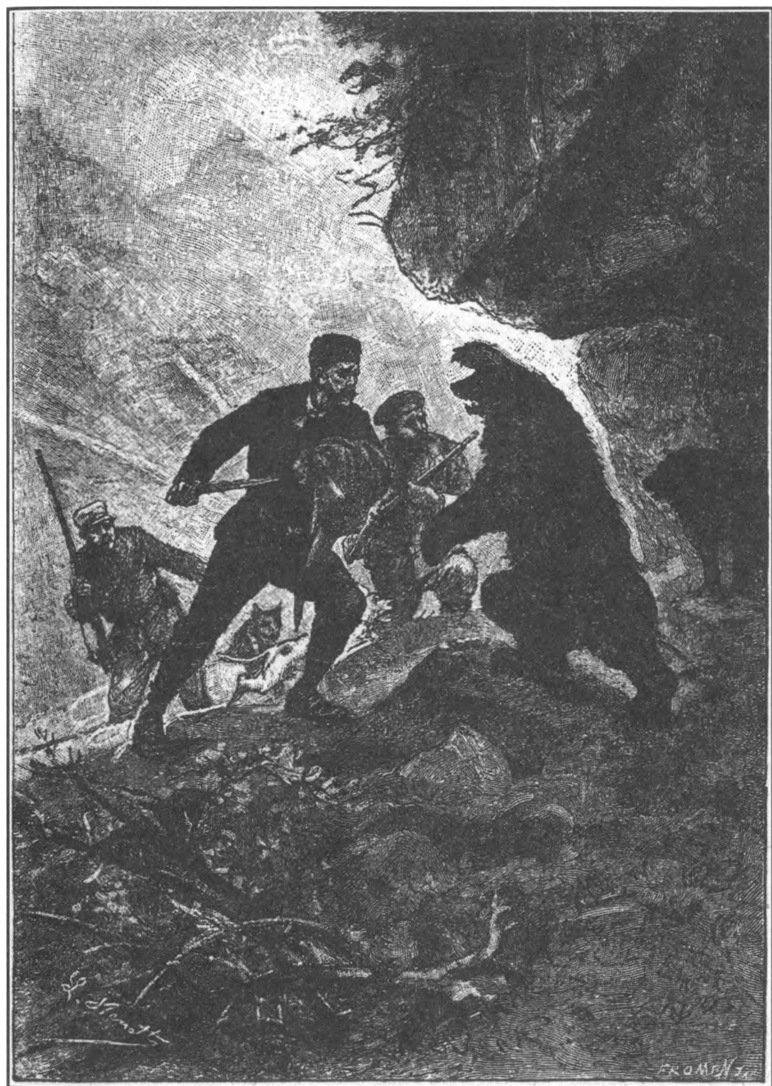
Ši puiki artistė, meistriškai dainavusi apie meilę – gražiausią jausmą, pati nieko nemylėjo. Nė vienas iš tūkstančių gerbėjų negalėjo įžiebti jos širdyje meilės, nė vieno dievinantis žvilgsnis nerado atsako jos akyse. Atrodė, ji gyveno vien menu ir tik dėl jo.

Vos išvydęs Stilą, Francas pamilo ją visa širdimi. Nesvarstydamas nė akimirkos, jis atsisakė savo planų, nusprendęs pasilikti Neapolyje iki sezono pabaigos. Tarytum nematomas saitas, kurio jaunuolis ir negalvojo nutraukti, susiejo jį su mergina. Grafas nepraleisdavo nė vieno spektaklio, nuolatos ir be galo žavėjusio publiką. Daugybę kartų, nepajėgdamas nuslopinti savo jausmo, grafas bandė su ja susitikti, tačiau Stilos durys jam buvo tvirtai ir negailestingai užvertos, lygiai taip kaip ir kitiems gerbėjams.

Jaunasis grafas jautėsi esąs nelaimingiausias žmogus pasaulyje. Visos jo mintys sukosi tik apie Stilą, jis gyveno tik tam, kad galėtų ją matyti bei girdėti. Jis nustojo lankytis aukštuomenėje, kaip to reikalavo jo vardas bei padėtis. Širdies kančių kamuojamo jaunuolio sveikata pašlijo. Netrukus atsirado Franco de Teleko varžovas, nors grafui tai, matyt, nelabai rūpėjo. Jo nė kiek nedomino gana keistas subjektas, kurį mes privalome pristatyti, kadangi pastarojo charakteris bei nuotykiai yra tiesiogiai susiję su mūsų istorija.

Tai buvo penkiasdešimties ar penkiasdešimt penkerių metų amžiaus žmogus. Nepažįstamasis su niekuo nebendravo, paniekinęs formalumus, kuriems teikiama itin svarbi reikšmė aukštuomenėje. Niekas nežinojo, nei koks jo užsiėmimas, nei kokia praeitis. Vieną dieną svetimšalį matydavo Romoje, kitą jis jau vaikštinėjo Florencijos gatvėmis, visur sekiodamas paskui Stilą. Buvo manoma, jog jis turi vieną vienintelę aistrą: klausytis primadonos, pasiekusios tokią šlovę, kad jai visi skyrė pirmąją vietą tarp pasaulio vokalo meistrų.

Ir jei Francas de Telekas gyveno mintimis apie Stelą tik nuo to laiko, kai pirmą kartą pamatė ją Neapolio teatre, kitas, ekscentriškasis dainavimo mėgėjas štai jau šešeri metai gyveno vien tik jos menu. Atrodė, dainininkės balso jam reikėjo lyg oro. Jis

nė karto nesistengė pamatyti artistės už teatro sienų, niekada nebandė susipažinti su ja ar parašyti jai laišką. Bet kad ir kokiam mieste dainuotų Stila, teatre neišvengiamai pasirodydavo aukštas vyriškis tamsiu ilgu paltu bei plačiabrile skrybėle, užsmaukta ant kaktos. Paslaptingas nepažįstamasis pasislėpdavo pinučiais aptaisytoje ložėje, kurią specialiai užsisakydavo iš anksto. Jis sėdėdavo ten tylus ir pastėręs viso spektaklio metu, bet vos tik pasibaigdavo finalinė Stilos arija, pranykdavo. Kitų dainininkų dainavimas jo nedomino.

Kas gi buvo šis keistasis ponas? Stila bandė sužinoti, bet nesėkmingai. O po kurio laiko ją ėmė varžyti tamsiai apsirengusio žmogaus buvimas operoje kiekvieno spektaklio metu. Vien tik jam pasirodžius, artistę apimdavo neapsakoma baimė. Žinoma, Stila negalėdavo matyti savo paslaptingojo garbintojo, sėdinčio ložės su nuleistais pinučiais gilumoje, tačiau ji žinojo jį ten esant, visą laiką juto jo įdėmų ir griežtą žvilgsnį. Kartais, net baigiantis spektakliui ji negirdėdavo džiūgaujančios publikos ovacijų.

Mes jau minėjome, jog paslaptingasis žiūrovas nebuvo pristatytas Stilai ir, atrodė, nesistengė susipažinti su ja asmeniškai. Užtai viskas, kas buvo su ja susiję, traukė jo dėmesį. Jis įsigijo puikų, gabaus dailininko Mikelės Gregorijo nutapytą dainininkės portretą. Stila, nuostabi, susijaudinusi ir didinga, buvo pavaizduota vieno iš geriausių savo vaidmenų metu. Šis portretas, be abejo, labai brangus, buvo vertas tų pinigų.

Jeigu mūsų melomanas spektakliuose ir gatvėje, į kurią išeidavo tik tam, kad nueitų į teatrą, pasirodydavo niekieno nelydimas, nereikia galvoti, jog jis gyveno visiškai vienišas. Jo kompanionas buvo ne mažiau keistas už jį patį.

Šį subjektą vadino Orfaniku. Kiek jam metų, iš kur jis kilęs ir kur gyveno anksčiau – niekas nebūtų galėjęs pasakyti. Orfanikas tikino, o kalbėjo jis daug ir noriai, jog yra niekam nežinomas mokslininkas, kurio talento niekas nepastebėjo, dėl ko dar pasigailės visas pasaulis. Daugelis, ir gana pagrįstai, manė, kad Orfanikas vienas iš tų išradėjų, kurie plačiai naudojasi turtingų diletantų parama bei pinigine.

Tai buvo vidutinio ūgio vyriškis, liguistas, blyškios ir išsekusios

fizionomijos, apie kurias sakoma „veidas lyg delniukas". Turėjo jis ir ypatingą žymę: juodą raištį ant dešinės akies. Akį Orfanikas prarado kažkokio ar tai fizikinio, ar cheminio eksperimento metu; jis taip pat nešiojo storus akinius su vieninteliu stiklu, slepiančiu žalsvos spalvos kairiąją akį. Savo vienišų pasivaikščiojimų metu šis keistuolis visą laiką mosuodavo rankomis, tarytum kalbėdamasis su nematomu pašnekovu, kuris tylomis jo klausėsi.

Šie du tipai – keistasis melomanas ir ne ką mažiau keistas išradėjas – buvo puikiai pažįstami publikai, bent jau tuose Italijos miestuose, kur atsidarydavo teatro sezonas. Jie abu kėlė visuotinį susidomėjimą, ir galų gale Stilos gerbėjas atsidūrė reporterių dėmesio centre. Jie įkyrėdavo jam nekukliais klausimais ir pagaliau išgavo jo vardą bei tautybę. Vyriškis pasirodė besąs rumunas, o kai Francas de Telekas pasiteiravo jo vardo, jam atsakė:

– Baronas Rudolfas fon Hortcas.

Taip klostėsi reikalai, kai jaunasis grafas pasirodė Neapolyje. Tris mėnesius „San Karlo" teatre spektaklių metu būdavo anšlagas. Stilos šlovė didėjo kiekvieną dieną. Dar niekada ji nebuvo tokia puiki scenoje, dar niekada jos talento gerbėjai nekėlė tokių audringų ovacijų.

Per kiekvieną pasirodymą Francas sėdėdavo parteryje, o baronas fon Hortcas, pasislėpęs ložės gilumoje, gėrėjosi nuostabiu dainavimu, klausydamasis balso, be kurio negalėjo kvėpuoti, garsų.

Bet štai Neapolyje pasklido gandai, kuriais publika ilgai nenorėjo patikėti. Galų gale jie vis tik suneramino Stilos gerbėjus. Buvo imta kalbėti, kad tai jos paskutinysis sezonas ir kad jam pasibaigus dainininkė paliks sceną. Talento, grožio viršūnėje, šlovės zenite palikti teatrą? Kodėl?

Kad ir kokia neįtikėtina atrodė ši naujiena, žmonės kalbėjo tiesą, ir, be abejo, baronas fon Hortcas tapo netiesiogine tokio artistės sprendimo priežastimi.

Šis paslaptingas ir niūrus žiūrovas, kuris nepraleisdavo nė vieno pasirodymo, pasislėpęs už ložės pinučių, kėlė Stilai

nuolatinę nervinę įtampą, kurios ji negalėjo įveikti. Išeidama į sceną, ji kas kartą jausdavo stiprų susijaudinimą, dėl ko pašlijo jos sveikata. Palikti Neapolį, bėgti į Romą, Veneciją, bet kurį kitą Italijos miestą? Tai nieko nepakeis. Stila suvokė, jog šitaip ji neatsikratys barono fon Hortco. Nepaspruks nuo jo, netgi jei paliks Italiją, persikels į Vokietiją, Rusiją ar Prancūziją – jis seks paskui ją visur ir suras net pasaulio pakraštyje. Vienintelė priemonė atsikratyti pernelyg įkyraus gerbėjo – visam laikui palikti teatrą.

Kai Francą pasiekė gandai apie Stilos ketinimą palikti sceną, jis nutarė su ja pasimatyti, suprasdamas, kokioje nepavydėtinoje padėtyje ji atsidūrė. Būdamas nepriklausomas, laisvas ir labai turtingas, Francas nusprendė pasiūlyti jai tapti grafiene de Telek.

Stila seniai žinojo apie grafo jausmus ir suprato, jog tai kilnus žmogus, su kuriuo bet kuri, netgi aukščiausios kilmės moteris bus laiminga. Ir kai Francas de Telekas pasiūlė jai ranką ir širdį, Stila priėmė jo pasiūlymą su dėkingumu, kurio net nebandė slėpti. Ji su džiaugsmu sutiko tapti grafo de Teleko žmona, nė kiek nesigailėdama karjeros teatre.

Taigi gandai pasitvirtino: pasibaigus sezonui „San Karlo" teatre, Stila pasitrauks ir daugiau nebepasirodys scenoje. Buvo oficialiai paskelbta apie būsimas jų sutuoktuves, nors kai kurie abejojo, ar tai realu.

Ši naujiena sukėlė nuostabą ne tik artistų aplinkoje, bet ir Italijos aukštuomenėje. Iš pradžių niekas nenorėjo tikėti šia naujiena, bet po to grafą užgriuvo tikra pavydo bei neapykantos lavina. Jam pavydėjo, jį apkalbinėjo – kaip jam pavyko pasiekti žiūrovų dievaitės, geriausios artistės palankumą? Pasigirsdavo netgi tiesioginių grasinimų, tačiau Franco de Teleko tai nė kiek negąsdino.

Buvo ir tokių, kurie užjautė Rudolfą fon Hortcą. Ką turi jausti šis žmogus, žinodamas, kad Stila, vienintelė palaikiusi jį šiame pasaulyje, priklausys kitam? Buvo kalbama, tarytum jis bandė nusižudyti. Šiaip ar taip, niekas daugiau nebematė Orfaniko Neapolio gatvėse: mokslininkas nė akimirkai nepaliko barono Rudolfo ir dabar kartu su juo sėdėdavo ložėje per kiekvieną

vaidinimą, nors anksčiau ir nesilankydavo teatre, – kaip ir dauguma mokslo žmonių jis nesidomėjo muzika.

Bėgo dienos, teatrinės publikos susijaudinimas nemažėjo ir pasiekė apogėjų tą vakarą, kai Stila paskutinįjį kartą dainavo teatre. Ji atliko Andželikos vaidmenį operoje „Orlandas", viename iš geriausių maestro Arkonačio kūrinių, – taip dainininkė panoro atsisveikinti su savo gerbėjais.

Tą vakarą į kiekvieną „San Karlo" teatro vietą pretendavo po dešimtį žiūrovų. Žmonės grūdosi prie durų, tačiau didžioji dalis pageidaujančių vis viena liko aikštėje. Buvo laukiama išpuolių, nukreiptų prieš grafą de Teleką, tačiau viso to negalėjo būti, kol Stila stovėjo scenoje, kol po paskutinio akto nenusileido uždanga.

Baronas fon Hortcas užėmė vietą savo ložėje, Orfanikas įsitaisė greta.

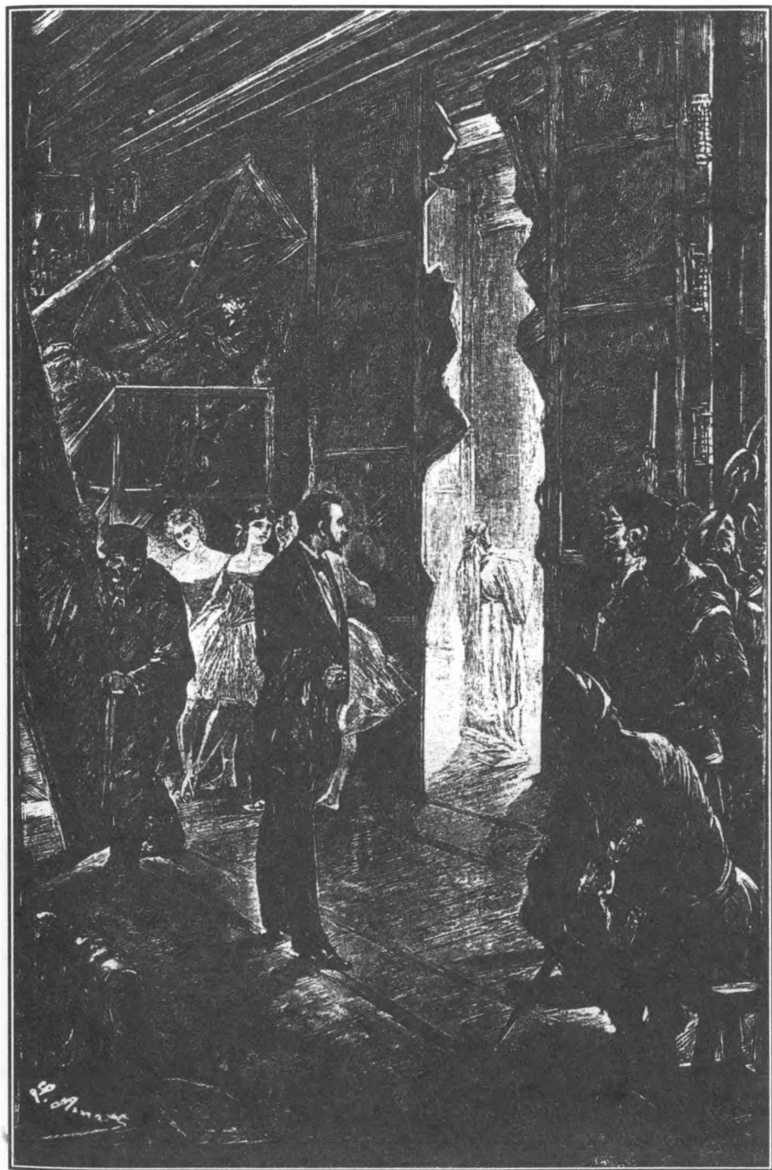
Pasirodė Stila. Dar niekas nematė jos tokios susijaudinusios. Bet pamažėle aktorė susivaldė ir ėmė dainuoti. Kaip puikiai ji dainavo! Publika neapsakomai susižavėjo, tiesiog pasiekė ekstazę.

Spektaklio metu grafas stovėjo, pasislėpęs kulisų gilumoje, vos sulaikydamas jaudulį, keikdamas ilgas scenas bei pauzes, kilusias dėl ovacijų. Jis nekantravo kaip galint greičiau išvesti būsimąją grafienę de Telek iš teatro, nudanginti ją kuo toliau nuo čia, kad ji priklausytų tik jam, jam vienam.

Ir štai pagaliau prasidėjo paskutinė, tragiškoji – pagrindinės herojės žūties scena. Dar niekada nuostabi Arkončio muzika nebuvo taip sujaudinusi klausytojų, dar niekada taip nedainavo Stila. Atrodė, visa jos siela skleidžia šiuos garsus... Kartais pasirodydavo, jog dainininkės balsas štai štai neišlaikys ir nutrūks – juk nuo šios dienos jau niekas jo nebeišgirs.

Ir štai šią akimirką atsivėrė barono fon Hortco ložės pinučiai ir prieš publikos akis pasirodė baisi galva su ilgais žilais gaurais ir degančiomis akimis. Barono veidas stulbino savo blyškumu. Iš kulisų gilumos Francas stebėjo šią nepamirštamą sceną.

Stila artėjo prie finalinės frazės... Gęstančiu balsu ji uždainavo:

„Innamorata, mio cuore tremante,
Voglio morire!..”

Dainininkė nutilo, išvydusi košmarišką barono fon Hortco veidą... Neapsakomas siaubas sukaustė jos kūną... Pirštais palietė lūpas, ir per ranką ėmė tekėti kraujas... Stila susvyravo ir nugriuvo...

Siaubo apimti žiūrovai pašoko iš vietų... Barono ložėje pasigirdo garsus šūksnis...

Francas puolė į sceną, pakėlė ją ant rankų, ėmė šaukti vardu...

– Mirusi!.. – sušuko jis. – Ji mirusi!..

Taip, Stila mirė... Kažkas neišlaikė ir lūžo joje... Plyšo širdis, ir balsas prapuolė su jos paskutiniu atodūsiu...

....

Jaunuolį atgabeno į viešbutį siaubingos būklės – gydytojai nerimavo dėl jo proto. Jis netgi negalėjo dalyvauti Stilos laidotuvėse, į kurias susirinko begalė žmonių, – visas Neapolis atėjo atsisveikinti su savo numylėtine.

Santo Kampo Nuovo kapinėse, kur buvo palaidota dainininkė, ant balto marmuro tamsavo tik jos vardas:

STILA

Vakare po laidotuvių kažkoks ponas pasirodė kapinėse. Nulenkęs galvą ir kietai sučiaupęs lūpas, ant kurių tarsi ryškėjo mirties antspaudas, jis ilgai žvelgė į kapą. Atrodė, lyg klausytųsi ir lauktų, kol didžiosios dainininkės balsas pasieks jį iš kito pasaulio...

Tai buvo baronas Rudolfas fon Hortcas.

Tą pačią naktį baronas kartu su Orfaniku paliko Neapolį. Nuo to laiko niekas apie jį negirdėjo nė žodžio.

Tačiau kitą rytą jaunasis grafas gavo grasinantį, bet lakonišką laišką:

„ Tai jūs nužudėte ją!.. Vargas jums, grafe de Telekai!

RUDOLFAS FON HORTCAS”.

Tokia buvo ši liūdna istorija.

Ištisą mėnesį Francas de Telekas stovėjo ant mirties slenksčio ir nieko neatpažindavo, netgi ištikimojo Rocko. Karščiuodamas ir apsvaigęs jis visą laiką kartojo Stilos vardą, ir visiems, kas jį matė, atrodė, jog gyvybė tuojau paliks nelaimingąjį.

Tačiau grafas išgyveno! Daktarų meistriškumas, uolus Rocko rūpinimasis bei jaunystė jį išgelbėjo. Franco protas nenukentėjo. Bet vos tik prisiminęs tragišką spektaklio finalą, jis imdavo gailiai aimanuoti: „Stila, mano Stila!"

Kai tik grafas atsistojo ant kojų, Rocko įkalbėjo jį išvažiuoti iš prakeiktojo miesto ir grįžti į pilį. Prieš išvykdamas grafas panoro pasimelsti prie mylimosios kapo ir atsisveikinti su ja visam laikui.

Rocko nuėjo su juo. Francas puolė ant žemės ir nagais ėmė draskyti žemę, tarytum norėdamas atkasti kapą, kad būtų palaidotas kartu su savo numylėtąja... Rocko vos pavyko atitraukti jaunuolį nuo kapo, prarijusio jo laimę.

Po keleto dienų Francas de Telekas sugrįžo į Krajovą, į gūdų Valakijos pakraštį, ir apsigyveno giminės pilyje. Ten, vienatvėje, praleido penkerius metus. Bet nei laikas, nei atstumas neatnešė jaunuoliui palengvėjimo, jis nieko nepamiršo – prisiminimai apie Stilą, gyvi ir ryškūs, ir toliau gyvavo jo širdyje. Tai buvo negyjanti žaizda, kurią užgydyti tegalėjo mirtis.

Tačiau tuo metu, kai mes pradėjome savo pasakojimą, grafas paliko giminės lizdą. Kokių tik gudrybių nesigriebė Rocko, kad tik įkalbėtų savo poną nutraukti naikinantį atsiskyrėlišką gyvenimo būdą. Jei jau ponas negali užmiršti, tai tegul nors prasiblaško.

Juodu sudarė kelionės planą, nutarę aplankyti Transilvanijos provincijas; Rocko giliai širdyje svajojo įkalbėti grafą pratęsti klajones po Europą, nutrauktas nelaimės, įvykusios Neapolyje.

Francas de Telekas sutiko tik trumpam pakeliauti pėsčiomis. Juodu išvaikščiojo Valakijos lygumas iki pagrindinio Karpatų kalnagūbrio, įveikė Vulkano kalną ir įkopė į Retjezadą; po to perėjo Marošo slėnį ir nusileido į Verstą, kur nutarė pailsėti vietiniame viešbutyje.

Jūs jau žinote, kokioje būklėje Francas de Telekas aptiko Versto gyventojus, kurie papasakojo jam nepaprastus įvykius, nutikusius pilyje.

Grafo susijaudinimas, kai jis išgirdo barono vardą, neprasprūdo nepastebėtas pro susirinkusiųjų akis. Rocko buvo pasirengęs pasiųsti velniop teisėją Koltcą, kuris ištarė nekenčiamą barono vardą ir dar pripaistė krūvą visokiausių nesąmonių. Ir reikėjo gi jiems ateiti būtent į šį kaimelį!

Grafas vis dar tylėjo, bet nerimastingas jo žvilgsnis rodė ypatingą susijaudinimą.

Teisėjas Koltcas ir jo bičiuliai sumojo, kad grafą de Teleką bei baroną fon Hortcą sieja kažkokia paslaptis. Tačiau Versto gyventojai, kad ir kokie jie būtų smalsūs, susilaikė nuo kamantinėjimo. Ir visai be reikalo!

Po kiek laiko lankytojai paliko „Karaliaus Matiašo" salę, suintriguoti įvykių eigos, nežadėjusios kaimui nieko gero.

Ar grafas įvykdys savo ankstesnį ketinimą dabar, kai sužinojo pilies savininko vardą? Kas, jeigu atvykęs į Karlsburgą, jis iš karto nuskubės apie viską pranešti valdžiai ir pareikalaus ją įsikišti? Štai dėl ko suko galvas teisėjas, magistras, daktaras Patakas ir visi likusieji. Jeigu to nepadarys grafas, teisėjas Koltcas pats ruošėsi įsikišti į šį reikalą. Jis praneš policijai, į pilį atsiųs žandarus, o jie tai jau tikrai prisikas iki tiesos ir sužinos, kas ten apsigyveno: dvasios ar plėšikai. Juk negali kaimas visą laiką gyventi tokioje įtampoje! Tačiau dauguma kaimiečių smerkė panašius veiksmus. Kovoti su dvasiomis!.. Juk žandarų kardai subyrės lyg stikliniai, o šautuvai, be abejo, neiššaus!

Likęs vienas smuklėje, Francas de Telekas pasinėrė į liūdnas mintis, kurias sukėlė barono fon Hortco vardas. Ištisą valandą jis išsėdėjo krėsle, po to atsistojo, išėjo iš smuklės ir, prisiartinęs prie terasos krašto, ėmė žiūrėti į tolį.

Virš Plezos, Orgalo plynaukštės viduryje, dunksojo Karpatų pilis. Tai štai kur gyveno tas keistasis žmogus, nuolatinis „San Karlo" teatro lankytojas, kėlęs nenusakomą siaubą nelaimingajai Stilai! Pilis atrodė negyvenama – baronas fon Hortcas, kaip kalbama, nė karto nepasirodė tenai nuo to laiko, kai dingo iš

Neapolio. Niekas nieko nežinojo apie jo likimą – galbūt po puikiosios dainininkės mirties jis suvedė savo sąskaitas su gyvenimu.

Francas svarstė visas šias versijas, nežinodamas, kurią pasirinkti. Nutikimas su girininku jį suneramino, jaunuolis panoro atskleisti pilies paslaptį bent jau tam, kad nuramintų Versto gyventojus.

De Telekas neabejojo, jog už tvirtovės sienų slepiasi plėšikai, bet vis dėlto nutarė laikytis pažado, kurį davė kaimiečiams: pasiųsti į pilį policininkus iš Karlsburgo ir demaskuoti vadinamuosius vaiduoklius.

Bet prieš imdamasis kokių nors veiksmų, grafas panoro pasikalbėti su girininku, kad sužinotų iš jo visas reido į pilį smulkmenas. Štai kodėl trečią valandą po pietų jis patraukė į teisėjo namus.

Teisėjas Koltcas iš visų jėgų stengėsi rodyti, jog yra be galo patenkintas šiuo vizitu. O kaipgi kitaip – juk toks kilmingas svečias peržengė jo namų slenkstį! Juk grafas de Telekas – senos ir kilmingos Rumunijos bajorų giminės palikuonis. Versto gyventojai, pareiškė jis, sieja su grafu dideles viltis, tik jis vienas gali sugrąžinti jiems ramybę bei gerovę. Turistai vėl ims lankytis šiose vietose (ir, žinoma, mokėti muitą), daugiau nebebijodami piktųjų dvasių, apsigyvenusių Karpatų pilyje... ir taip toliau, ir panašiai.

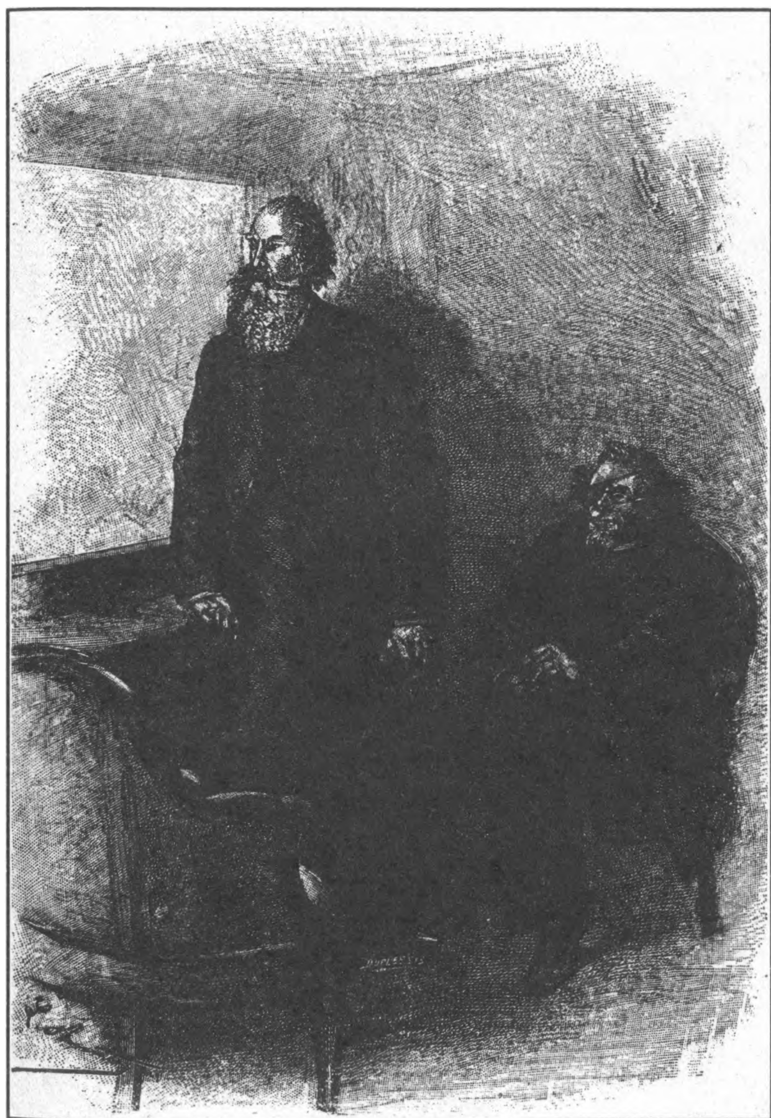
Francas de Telekas padėkojo teisėjui Koltcui už malonius atsiliepimus ir pasiteiravo, ar negalėtų pasimatyti su Niku.

– Nematau kliūčių, grafe, – atsakė garbusis teisėjas. – Vaikinui jau geriau, ir aš tikiuosi, kad jis pagal išgales neatsisakys jums padėti. – Jis atsisuko į Miriotą, kuri kaip tik įėjo į kambarį: – Ar ne tiesa, Miriota?

– To nori pats Viešpats, tėve! – susijaudinusi ištarė mergina.

Francą sužavėjo gracingas reveransas, kuriuo jį apdovanojo jaunoji gražuolė. Suprasdamas, jog ji vis dar būgštauja dėl jaunikio sveikatos, pasidomėjo:

– Kiek man teko girdėti, Nikas Dekas ne itin sunkiai sužeistas?

– Ačiū Dievui, pone grafe.

– Ar čia yra geras gydytojas?

Teisėjas kažką neaiškiai numykė, nes ne pernelyg pasitikėjo buvusio karantino sanitaro žiniomis.

– Čia yra daktaras Patakas, – už jį atsakė Miriota.

– Tas, kuris kartu su Niku ėjo į pilį?

– Taip, pone grafe.

– Madmuazele Miriota, – su rafinuotu mandagumu kreipėsi į ją Francas, – aš norėčiau pasimatyti su jūsų jaunikiu – jo paties interesų labui. Reikia, jog jis smulkiai papasakotų apie ištikusias nesėkmes.

– Nikas noriai jums viską papasakos, gerbiamasis, bet bijau, kad tik jis nenuvargtų...

– Aš ilgai jo netrukdysiu, madmuazele, ir pasistengsiu nenuvarginti ir nejaudinti ligonio.

– Aš tuo įsitikinusi, pone grafe.

– Kada gi jūsų vestuvės?

– Po pusės mėnesio, – įsiterpė į pokalbį teisėjas.

– Aš norėčiau dalyvauti sutuoktuvių ceremonijoje, jeigu, žinoma, ponas Koltcas mane pakvies...

– Laikysiu tai didele garbe, grafe!..

– Vadinasi, po penkiolikos dienų? Nutarta! Esu tikras, jog Nikas Dekas iš karto pasveiks, kai tik galės vaikštinėti gatvėje su tokia žavia nuotaka.

– Tepadeda mums Dievas! – plyksteldama raudoniu, atitarė mergina.

Grafas atkreipė dėmesį, jog ji kažko labai sunerimusi:

– Telydi jį Viešpaties malonė, – atsakė į jo klausimą Miriota. – Prieš piktųjų dvasių valią bandydamas patekti į pilį, Nikas jas įžeidė, ir, man rodos, dabar jos kerštauja...

– Nieko nebijokite, madmuazele Miriota, mes padarysime tvarką pilyje, pažadu jums.

– Ir Nikui nieko neatsitiks?

– Nieko. Atvyks žandarai, ir po keleto dienų bus galima kuo ramiausiai vaikštinėti po pilies kiemą, lyg tai būtų kaimo aikštė.

Grafas nebenorėjo tęsti pokalbio su žmonėmis, tikinčiais vi-

sokiais prietarais, ir paprašė Miriotą palydėti ją į girininko kambarį.

Mergina pasiskubino įvykdyti jo pageidavimą. Ji nuvedė jaunuolį pas Niką ir pasišalino, palikdama juos vienudu.

Ligoniui jau papasakojo apie Jono smuklėje apsigyvenusius keleivius. Girininkas sėdėjo giliame krėsle, bet pasirodžius svečiui atsistojo, tarsi demonstruodamas, jog beveik visiškai atsigavo nuo nesuprantamo paralyžiaus.

– Pone Dekai, – prabilo Francas draugiškai paspaudęs ranką, – visų pirma noriu paklausti, ar tikite tuo, kad Karpatų pilyje apsigyveno šmėklos?

– Aš buvau priverstas tuo patikėti, pone grafe, – atsakė tasai.

– Jūs manote, jog tai jos neleido jums patekti į pilies vidų?

– Neabejoju.

– Kodėl?

– Kadangi kitaip negaliu paaiškinti to, kas su manimi atsitiko.

– Gal galėtumėte nuodugniai ir nieko neslėpdamas papasakoti?

– Žinoma, pone grafe.

Ir girininkas ėmė kloti savo istoriją. Jis patvirtino visus faktus, kuriuos grafas jau žinojo.

Tos baisios nakties įvykius galėjai paaiškinti visai paprastai: žmonių, – plėšikų ar dar kieno nors, esančių pilyje – rankose buvo mechanizmai, galintys sukurti garso bei šviesos efektus. O kai dėl daktaro Patako, atseit prikalto prie žemės, greičiausiai jam pasivaideno iš baimės. Iš tikrųjų ponui Patakui paprasčiausiai pakirto kojas.

– Na ką jūs, pone grafe, negali būti, kad tam bailiui būtų pakirtę kojas kaip tik tada, kai jis norėjo sprukti! Taip negalėjo atsitikti, jūs pats tai suprasite, kai tik žvilgtelėsite į jį...

– O jei jis viso labo pakliuvo į kieno nors spąstus, paslėptus žolėje?

– Visi spąstai paprastai užsitrenkia, ir nuo jų odoje lieka žaizdos, o ant daktaro kojų jokių žymių nėra.

– Jūs teisus. Bet jis galėjo susipainioti kokioje nors kilpoje griovio dugne...

– O kaipgi jis tada iš jos išsivadavo?

Francas nežinojo, ką atsakyti.

– Nežinau, pone grafe, – tęsė girininkas, – aš juk net nesupratau, kas įvyko su manimi. Taigi nekalbėkime, kas nutiko daktarui Patakui.

– Teisingai, geriau pakalbėkime apie jūsų negandas.

– Aš aiškiai prisimenu, kad mane stipriai krestelėjo, o kas – neaišku.

– Ir neliko jokių pėdsakų?

– Jokių, pone grafe, nors smūgis buvo neapsakomai stiprus...

– Jūs pajutote smūgį, kai prisilietėte prie kablio?

– Taip, pone grafe. Vos tik prie jo prisiliečiau, mane iš karto trinktelėjo. Laimei, antrąja ranka aš vis dar laikiausi už grandinės, kuria nuslydau į griovio dugną ir tą pat akimirką praradau sąmonę.

Francas nepatikliai palingavo galva.

– Patikėkite, pone grafe, – tęsė girininkas, – viskas, ką jums papasakojau, – gryna tiesa. Tai man neprisapnavo, o ir tos aštuonios dienos, kurias prasivarčiau lovoje, negalėdamas pajudinti nei rankos, nei kojos, šį bei tą sako.

– Man ir į galvą nešovė tuo abejoti, aš tikiu, jog jūs patyrėte rimtą sukrėtimą...

– Velnišką!

– Štai čia mūsų nuomonės išsiskiria, Nikai Dekai, – paprieštaravo grafas. – Jūs manote, kad jus užpuolė piktosios dvasios, o aš įsitikinęs, jog apie dvasių, piktųjų ar gerųjų, įsikišimą negali būti ir kalbos.

– Kas gi tada man nutiko, pone grafe? Kaip jūs tai paaiškinsite sveiko proto požiūriu?

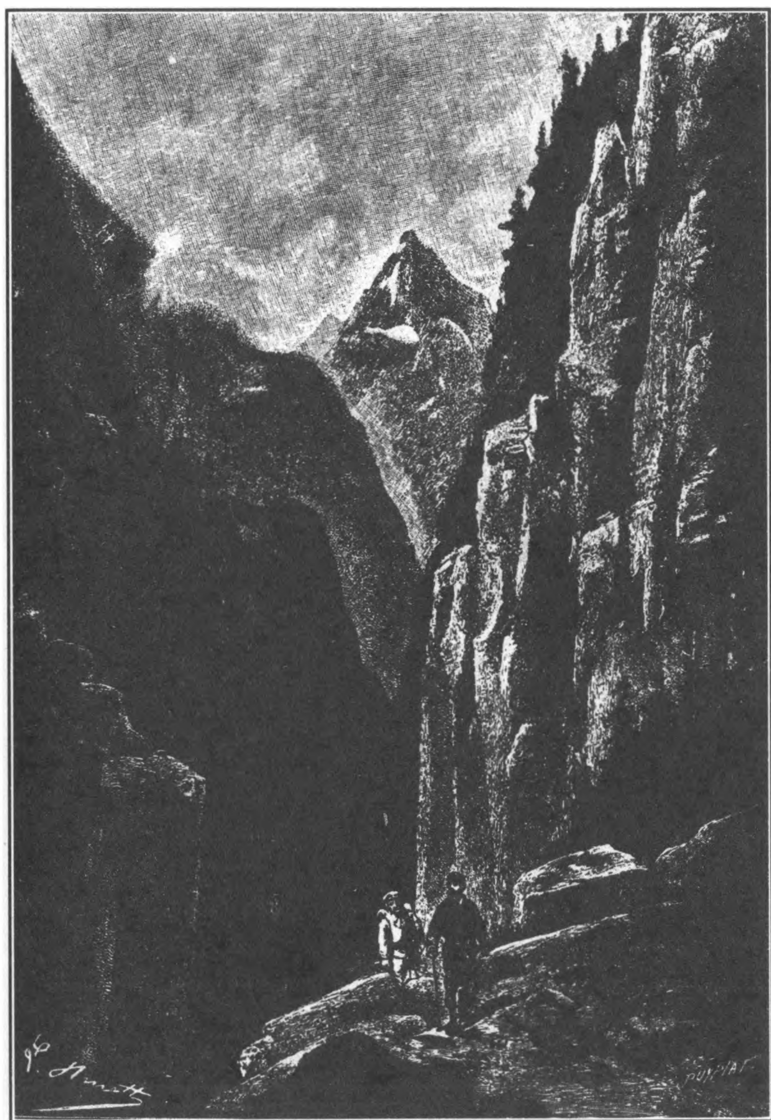
– Kol kas negaliu nieko pasakyti, bet būkite tikras, galų gale viskas bus labai paprastai paaiškinta.

– Duok Dieve!

– Sakykite, pilis visada priklausė fon Hortcų šeimai?

– Taip, pone grafe. Ji priklauso jiems ir dabar, nors paskutinis šios giminės atstovas baronas Rudolfas jau seniai nesilankė šiose vietose, ir niekas supratimo neturi, kur jis ir kas jam nutiko.

– Ar seniai jis dingo?
– Prieš dvidešimt metų.
– Jūs sakote, dvidešimt?
– Taip, pone grafe. Praėjus keletui mėnesių po to, kai baronas Rudolfas paliko pilį, numirė paskutinis jo tarnas, ir nuo to laiko ten niekas negyvena.
– Per visą tą laiką niekas nesilankė pilyje?
– Niekas.
– O ką kalba vietiniai gyventojai?
– Visi galvoja, kad baronas Rudolfas numirė svetimoje šalyje beveik iš karto po to, kai išvyko iš čia.
– Tai netiesa, Nikolai. Prieš penkerius metus baronas dar buvo gyvas.
– Iš tiesų, pone grafe?
– Taip, jis gyveno Italijoje... Neapolyje.
– Jūs pats jį matėte?..
– Mačiau.
– O po to?
– Daugiau apie jį nieko negirdėjau.
Girininkas susimąstė. Netikėta mintis gimė jo galvoje, tačiau nedrįso jos išsakyti. Pagaliau suraukęs antakius Nikas paklausė:
– O ar negali taip būti, pone grafe, jog baronas Rudolfas fon Hortcas sugrįžo į pilį ir nutarė ten atsiskirti nuo viso pasaulio?
– Sunku pasakyti... Vargu.
– Gal jis turi priežasčių slėptis nuo žmonių ir nieko neįsileisti į pilį?
– Kas žino... – susimąstęs ištarė Francas de Telekas.
Ir vis dėlto Deko mintis įstrigo jo galvoje. Taip visai galėjo atsitikti; tas žmogus, kurio gyvenimas visada atrodė paslaptingas, grįžo namo ir, žinodamas, kokie gajūs šiuose kraštuose prietarai, nutarė pasislėpti pilyje, nebijodamas, kad kas nors išdrįs lįsti jam į akis.
Tačiau Francas nesidalijo savo apmąstymais su Versto gyventojais, kitaip jam būtų tekę papasakoti savo istoriją, o tai neįėjo į jo planus. Beje, jis vis viena nebūtų įtikinęs vietinių gyventojų, – tuo grafas eilinį kartą įsitikino, kai Nikas Dekas ištarė:

– Jeigu pilyje baronas Rudolfas, vadinasi, jis ir yra pikčius! Tik pats šėtonas galėjo taip su manimi pasielgti!

Daugiau nebenorėdamas grįžti prie šios pavojingos temos, Francas suskubo pakeisti pokalbį. Kiek sugebėdamas jis nuramino girininką, įtikinęs vaikiną, jog neprotingas bandymas patekti į pilį neturės įtakos tolesniam jo gyvenimui. Tik štai nereikia ten daugiau vaikščioti: tai ne girininko, o valdžios bei policijos reikalas, tegul jie ir rūpinasi Karpatų pilies paslaptimis.

Atsisveikindamas grafas palinkėjo Nikui sveikatos ir pasiūlė nenukelti sutuoktuvių, į kurias jis, Francas de Telekas, būtinai apsilankysiąs.

Francas susimąstęs grįžo į Jono smuklę ir iki vakaro neišėjo iš savo kambario.

Šeštą valandą smuklininkas didžiojoje salėje patiekė jam pietus. Niekas iš kaimo gyventojų, net pats teisėjas Koltcas, nepasirodė smuklėje, nenorėdami trukdyti grafui.

Aštuntą valandą Rocko paklausė:

– Aš šiandien jums nebebūsiu reikalingas, šeimininke?

– Ne.

– Tada eisiu, išrūkysiu pypkę terasoje.

– Eik, Rocko.

Atsilošęs krėsle, Francas atsidavė atsiminimams. Mintimis jis vėl persikėlė į Neapolį, į „San Karlo" teatrą, į tą paskutinįjį spektaklį... Prieš jo akis iškilo baronas fon Hortcas, netikėtai atsistojęs ložėje ir nukreipęs savo liepsningą, kerintį žvilgsnį į dainininkę.

Francas prisiminė ir barono pasirašytą laišką, kur pastarasis jį kaltino tuo, jog tai jis, Francas de Telekas, nužudė Stilą...

Šios mintys jį nuvargino ir užmigdė. Tačiau netgi grimzdamas į nebūtį, jis neprarado realybės jausmo, girdėjo kiekvieną šnaresį, kiekvieną grindų lentos girgžtelėjimą. Ir čia įvyko kažkas neįtikėtina.

Francas salėje buvo vienas, absoliučiai vienas, kai išgirdo švelnų, už širdies griebiantį balsą.

Netgi nesuprasdamas, sapnas tai ar tikrovė, Francas išsitiesė ir įsiklausė...

Jam pasirodė, tarsi kažkieno lūpos priartėjo prie jo ausies ir tylutėliai užtraukė muzikinę frazę:

„ Nel giardino de mille fieri,
Andiamo, mio cuore..."
(Į sodą, kur tūkstančiai gėlių,
Eime, švelnusis mano drauge /ital./)

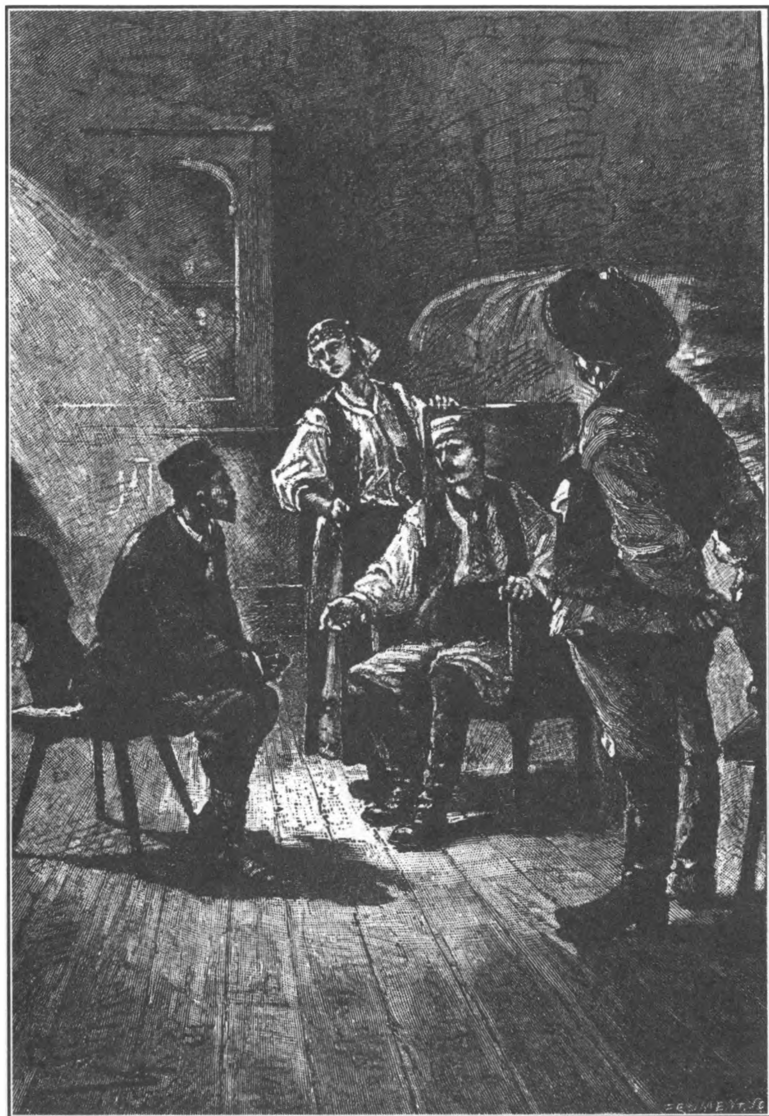
Francas atpažino kupiną švelnumo romansą, kurį Stila dainavo paskutiniojo spektaklio išvakarėse... Apsvaigęs, jau nebesuprasdamas, kas čia dedasi, jaunuolis atsidavė puikaus balso ir melodijos kerams... Kad tik išgirstų jį dar kartelį...

Daina pasibaigė. Balsas tarsi užgeso ir ištirpo tyloje...

Francas atsipeikėjo. Sulaikęs kvėpavimą, jis stengėsi sugauti nors tolimą balso, pakerėjusio sielą, aidą.

Nė garso...

„Tai jos balsas, – ištarė jis pats sau. – Nėra jokių abejonių – tai moters, kurią aš taip mylėjau, balsas! – Bet čia pat grafas ėmė įtikinėti save: – Ne, aš tiesiog miegojau, tai viso labo sapnas!"

Dešimtasis skyrius

Kitą dieną grafas, dar neatsigavęs nuo naktinių regėjimų, pakirdo kartu su aušra. Jis nutarė nukeliauti iš Versto į Kološvarą – panoro apsilankyti pramoniniuose Petrošanio bei Livadzelio centruose. Po to keletą dienų užtruks Karlsburge, iš kur geležinkeliu pervažiuos per Centrinę Vengriją. Tuo ir baigs savo kelionę.

Išėjęs iš viešbučio, Francas patraukė prie terasos krašto ir per žiūroną ėmė apžiūrinėti ryto danguje aiškiai išsiskiriantį pilies siluetą.

Kaip daryti su pažadu, duotu Versto gyventojams? Ar reikia pranešti policijai apie tai, kas įvyko Karpatų pilyje?

Kai grafas sakė, jog visiems laikams nutrauks kaimiečių baimę, jis buvo įsitikinęs, jog pilyje slepiasi plėšikai ar kokie kiti įtartini žmonės, kurie apsigyveno ten ir stengiasi padaryti viską, kad jiems niekas nesutrukdytų.

Tačiau dabar jis suabejojo savo išvadomis.

Iš tiesų štai jau penkeri metai, kai niekas nebegirdėjo apie fon Hortcą. Praėjus kiek laiko po barono dingimo iš Neapolio, pasklido gandai apie jo mirtį. Ar tai buvo tiesa? Vargu. Tikriausiai baronas fon Hortcas gyvas, o jeigu gyvas, tai kodėl gi jam nesugrįžus į protėvių pilį? Galbūt Orfanikas, vienintelis baronui artimas žmogus, lydi jį, ir negalima atmesti prielaidos, kad tas keistokas fizikas yra spektaklio, pasėjusio siaubą visoje apylinkėje, autorius.

Šioje prielaidoje nebuvo nieko neįtikėtino: juk jeigu Rudolfas fon Hortcas bei Orfanikas panoro pasislėpti nuo žmonių pilyje, jie, be abejo, pasistengė ją padaryti neprieinamą, kad galėtų

gyventi visai vieni. Tai, žinoma, visiškai atitiko jų prigimtį ir įpročius. Bet kaip tokiu atveju turi elgtis jis, Francas de Telekas? Ar jis turi teisę kištis į asmeninį barono fon Hortco gyvenimą? Grafas apie tai galvojo, kol terasoje pasirodė Rocko. Francas pasidalijo su juo savo mintimis.

– Visai gali būti, – nusprendė tasai, – jog pilyje iš tikrųjų apsigyveno baronas fon Hortcas, kuris vėl ėmė regzti savo velniškas pinkles. O jei jau taip, tai jums, šeimininke, geriau nesikišti. Tegul Versto gyventojai ir toliau garbina baimę, tai jų reikalas.

– Tu teisus, Rocko, – sutiko grafas. – Papusryčiaukime ir keliausime.

– Viskas jau paruošta, šeimininke.

– Bet prieš leisdamasis į Silio slėnį, pabandyk užkopti į Plezą.

– O kuriam galui?

– Aš noriu prieiti arčiau prie pilies.

– Kurių galų?

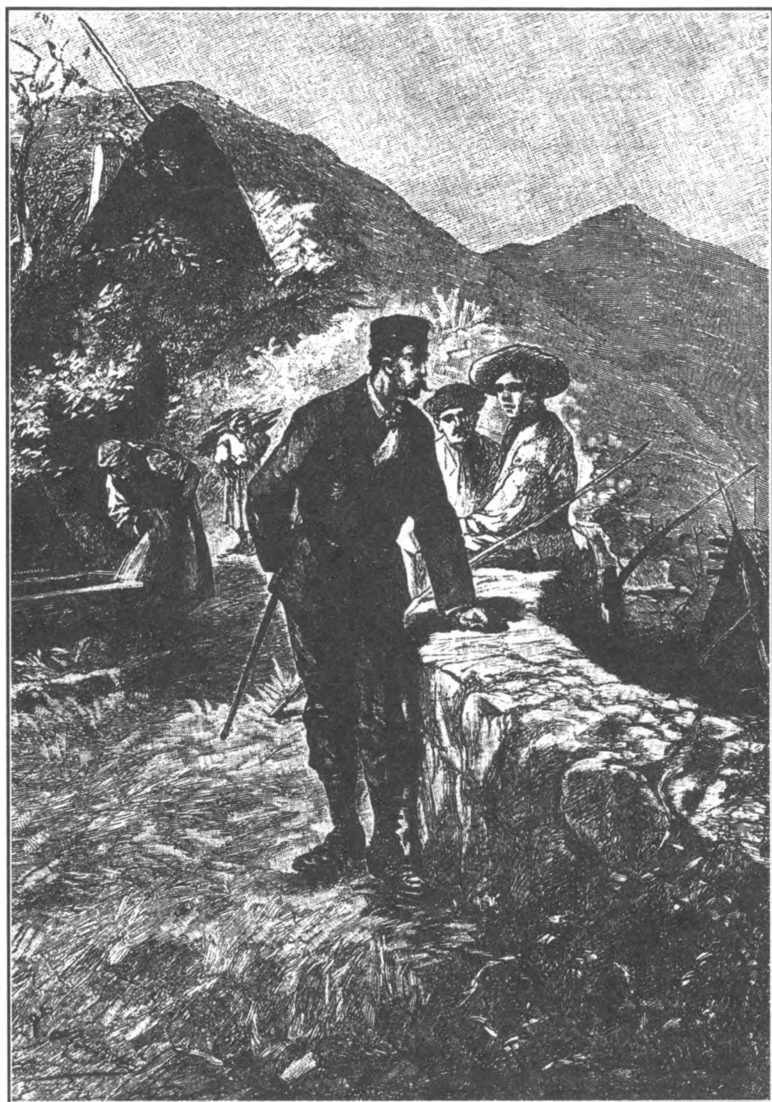
– Tiesiog šiaip sau. Kopimas užtruks vos pusdienį.

Rocko anaiptol nesužavėjo ši idėja. Kam prarasti šitiek laiko? Be to, jis nenorėjo, kad grafas vėl sugrįžtų prie sunkių prisiminimų. Tačiau žinodamas, jog šeimininko taip paprastai neperkalbėsi. Rocko pakluso.

O Francą tarsi kokia nežinoma jėga viliojo į prakeiktąją vietą. Matyt, čia savo vaidmenį suvaidino ir praeitos nakties išgyvenimai, kai jis išgirdo Stilos, atlikusios liūdnąją Stefanos ariją, balsą.

Ar visa tai buvo sapnas?.. De Telekas prisiminė, jog toje pačioje salėje kartą jau skambėjo paslaptingas balsas – bent jau taip tvirtino smuklės lankytojai, – o Nikas Dekas nepaklausė perspėjimo. Grafas nejuokais susijaudino ir nusprendė įkopti iki pilies, bet nebandyti patekti į vidų.

Jis nenorėjo pasakoti savo planų vietiniams gyventojams, kurie tikrai imtų atkalbinėti, ir griežtai įsakė Rocko tylėti. Tegul kaimiečiai galvoja, kad jie išėjo į Karlsburgą. Žvelgdami nuo terasos į apačią, grafas ir Rocko pastebėjo dar vieną kelią, vedantį link Retjezado papėdės, o po to – link perėjos į Vulkano kalną.

Vadinasi, juo galima pakilti ant Plezos šlaitų, neinant per kaimą ir nepakliūnant į akis teisėjui Koltcui ir visai likusiajai kompanijai.

Apie pusiaudienį, apmokėjęs aiškiai padidintas sąskaitas, pateiktas mitriojo Jono, Francas, lydimas tarno, išsirengė į kelionę.

Teisėjas Koltcas, gražuolė Miriota, magistras Ermodas, daktaras Patakas, piemuo Frikas ir kiti atėjo atsisveikinti su grafu.

Sunkiai, tačiau iš savo kambario išėjo ir girininkas – matyt, jo sveikata pagerėjo, ir ekssanitaras nepasikuklino priskirti šio nuopelno sau.

– Linkiu jums laimės, Nikai Dekai, jums ir jūsų nuotakai.

– Dėkojame iš visos širdies, – kukliai nusišypsojo mergina.

– Laimingos jums kelionės! – palinkėjo išvykstantiems girininkas.

– Su Dievu!

– Pone grafe, nepamirškite, ką prižadėjote atlikti Karsburge, – priminė Koltcas.

– Nepamiršiu, teisėjau, – atsakė Francas.– Bet jeigu, sakykime, aš užtruksiu kelionėje, jūs ir pats žinote, kaip nusikratyti pavojingos kaimynystės ir padaryti pilį nepavojingą.

– Lengva pasakyti... – sumurmėjo magistras.

– Nėra nieko paprasčiau! Nepraeis ir dvi paros, kaip žandarai susidoros su tais, kurie ten slepiasi.

– Jeigu tai ne piktosios dvasios, – baugščiai susigūžė Frikas.

– Net jei tai jos! – paprieštaravo Francas.

– Jeigu jūs tada būtumėte buvęs su mumis pilyje, grafe, – įsiterpė daktaras Patakas, – jūs ne taip kalbėtumėte.

– Net jeigu ir būčiau kaip jūs tokiu nepaaiškinamu būdu suparalyžiuotas prie pilies sienų...

– Taip, aš buvau suparalyžiuotas, tiksliau, mano kojos priaugo prie žemės, tiksliau, padai... Tikiuosi, jūs nemanote, jog aš buvau praradęs sąmonę ar užmigau eidamas?

– Nieko panašaus aš negalvoju, daktare, ir todėl kol kas nesirengiu aiškinti to, kas atrodo nepaaiškinama. Bet užtikrinu jus, kai pilyje pasirodys žandarai, jų batai neišleis šaknų griovyje.

Šitaip atsikirtęs daktarui, grafas atsisveikino su smuklininku,

kuris baisiai didžiavosi tuo, kad po savo stogu galėjo priglausti kilmingąjį Francą de Teleką. Po to jaunuolis atsisveikino su teisėju Koltcu, Niku Deku, jo sužadėtine bei kitais kaimo gyventojais, susirinkusiais aikštėje, davė ženklą Rocko, ir abu greitai nužingsniavo pasirinktojo kelio link.

Po valandos Francas bei jo palydovas atsidūrė ant dešiniojo upės kranto, iš kur ir pradėjo kopti į Retjezadą.

Rocko nesipriešino šeimininko sprendimui, tai vis viena nebūtų nieko pakeitę. Kareivis buvo įpratęs klausyti įsakymų ir tikėjo, jog esant būtinybei sugebės padėti grafui.

Juodu žygiavo dvi valandas ir sustojo pailsėti.

Toje vietoje Valakijos Silis suko į dešinę ir priartėjo visai prie pat kelio. Kairėje, maždaug už pusės mylios ar kiek toliau, virš Plezos miškų kilo Orgalo plynaukštė. Keleiviams reikėjo nutolti nuo Silio, kadangi Francas norėjo pasiekti pilį kalnagūbrio ketera.

Takas vingiavo, tai aiškiai ilgino kelią, ir vis tik Francas bei Rocko dar nesutemus pasiekė plynaukštę, tikėdamiesi iki užslenkant nakčiai apžiūrėti pilį iš išorės, o vakare nepastebimai nusileisti į kelią, vedantį į Verstą. Naktį Francas rengėsi praleisti Livadzelyje, nedideliame name prie dviejų upių santakos, o iš ryto patraukti į Karlsburgą.

Pasinėręs į savo mintis, Francas per visą tą laiką neištarė nė žodžio. Gal dabar už šių sienų tūno baronas fon Hortcas?

Rocko vos susilaikė, nepasakęs: „Nėra jokios prasmės eiti toliau, šeimininke, dinkime greičiau iš šios prakeiktos vietos!"

Pagaliau juodu ėmė leistis nuo kalnagūbrio keteros, braudamiesi per tankmę, kurioje nesimatė net mažiausio takelio. Kojos vis pakliūdavo į išnašas: lietingų mėnesių metu Silis dažnai patvindavo, o išsiliejęs vanduo paversdavo slėnį klampyne. Kelias pasidarė nelygus, teko eiti lėčiau. Maždaug po valandos keliautojai priartėjo prie perėjos per Vulkano kalną ir be didelio vargo ją įveikė.

Dešinysis Plezos šlaitas pasirodė ne toks jau neįveikiamas, kaip priešingasis, apaugęs tankiu mišku, per kurį Nikas Dekas sugebėjo prasibrauti tik su kirviu. Beje, čia atsirado kitokio pobūdžio kliūtys – morenų nuogriūvos, kuriomis teko žengti

labai atsargiai: kojos vis įsmukdavo į duobes, kliūdavo už akmenų, garmančių žemyn arba už uolų nuolaužų, styrančių tarsi ledinės Alpių ataugos. Milžiniškų akmenų krūvos, nuverstos nuo kalno viršūnės, aiškiai įkūnijo pirmykštį chaosą.

Prasibrauti per tankius krūmynus irgi pasirodė nelengva. Tai atėmė daug laiko. Prieiti prie pilies buvo taip sunku, jog kitokios apsaugos faktiškai ir nereikėjo. Rocko giliai širdyje tikėjosi, kad kelias galų gale pasidarys visai neįveikiamas, ir tai neleis jiems eiti toliau.

Bet štai akmenys bei duobės liko už nugaros ir keleiviai prisiartino prie aukšto Orgalo plynaukštės krašto. Iš čia pilis matėsi kaip ant delno: ji stūksojo niūrios tuščios dykumos, siaubo dykumos, viduryje...

Reikia pastebėti, jog Francas ir Rocko priėjo prie pilies iš šiaurinio pylimo pusės, kai tuo tarpu Nikas Dekas bei daktaras Patakas pasirodė prie jo, matyt, nuo rytinės kurtinos pusės. Jeigu pasuktumėme į kairę nuo Plezos, Njado upė bei kelias link viršūnės atsidurtų dešinėje. Šios dvi kryptys sudarė buką kampą, kurio viršūnė centrinis bokštas.

Iš šiaurinės pusės nebuvo nei vartų, nei pakeliamojo tilto, o pylimas stačiai kilo į viršų. Iš čia negalėjai patekti į pilį, ko grafas, beje, ir nesirengė daryti.

Pusę aštuntos Francas de Telekas bei Rocko sustojo prie Orgalo plynaukštės krašto. Prieš juos kūpsojo milžiniškas netvarkingai suverstų akmenų kalnas, skendintis Plezos uolų metamuose šešėliuose. Virš dantyto fortifikacinės aikštelės parapeto vėjuje lingavo bukas, kurio šakas išklaipė gūsingi pietvakarių vėjai.

Iš visko sprendžiant, piemuo Frikas neklydo: jei tikėsime legenda, senajai baronų fon Hortcų piliai liko stovėti treji metai.

Francas tylėdamas žvelgė į statinių ansamblį, virš kurio į dangų stiebėsi centrinis bokštas. Ten, viduje, matyt, skliautuotos menės, ilgų siaurų koridorių labirintai ir požeminiai praėjimai, be kurių neišsiverčia nė viena senovinė tvirtovė. Ši pilis kaip jokia kita tiko paskutiniajam fon Hortcų giminės palikuoniui, jei jis norėtų pasprukti nuo viso pasaulio ir palaidoti čia save bei savo paslaptis.

Kuo daugiau apie tai mąstė grafas, tuo labiau jo galvoje tvirtėjo mintis, jog Rudolfas fon Hortcas slepiasi kaip tik čia.

Tačiau nebuvo jokių ženklų, rodančių, kad pilyje kas nors gyvena. Dūmai iš kamino nerūko, langai buvo sandariai užverti. Aplinkui nesigirdėjo netgi paukščių – senovinė tvirtovė skendėjo aklinoje tamsoje.

Francas tiriamu žvilgsniu apžiūrėjo pilies sienas. Kažkada čia rinkosi riteriai, buvo keliamos puotos, o kartais ir susikryžiuodavo kalavijai. Grafas stovėjo netardamas nė žodžio, jo protas pasinėrė į sunkius prisiminimus, o širdis plyšo iš skausmo.

Leidęs grafui mąstyti, Rocko visą laiką buvo įtempęs dėmesį ir taip pat tylėjo. O kai paskutiniai saulės spinduliai apleido Plezos miškų masyvą ir dviejų Silių slėnyje ėmė tirštėti šešėliai, senasis kareivis ryžosi:

– Šeimininke, – pašaukė jis grafą, – artėja naktis. Netrukus aštuonios...

Atrodė, Francas jo negirdėjo.

– Laikas leistis, – priminė Rocko, – žinoma, jeigu mes rengiamės nakvoti Livadzelyje. Kitu atveju visus viešbučius uždarys iki mums atvykstant.

– Tuojau... tuojau eisime, – pagaliau atsiliepė grafas.

– Mums dar ne mažiau valandos leistis iki kelio. Netrukus visai sutems.

– Dar nors vieną valandėlę... – ištarė grafas, o pats vis delsė.

– Atleiskite man už atkaklumą, bet tamsoje sunku keliauti tarp uolų. Mes ir dieną vos praėjome tais akmenimis...

– Taip, Rocko, eime. Eik pirmas, o aš seksiu iš paskos...

Atrodė, jog pilis traukė prie savęs Francą, jog jį kamavo kažkokios neaiškios nuojautos, keliančios širdies skausmą... O gal jo, kaip ir daktaro Patako, kojos priaugo prie žemės? Ne, niekas netrukdė de Telekui eiti plynaukšte palei įtvirtinimus, bet jis pats to nenorėjo.

Nenorėjo...

– Ar einate, šeimininke? – neišlaikė Rocko.

– Taip... – atsakė Francas, vis dar nejudėdamas iš vietos.

Orgalo plynaukštė jau pasinėrė į sutemas. Platus kalnų šešėlis,

kildamas į pietus, užšliaužė ant pilies, padarydamas jos siluetą neaiškų bei sunkiai atpažįstamą. Greitai ir visai nieko nesimatys, jeigu, žinoma, siauruose bokšto languose neužsižiebs šviesos.

– Eime, šeimininke! – dar sykį paragino jį Rocko.

Pagaliau Francas žengė keletą žingsnių, bet aikštelėje, kur augo legendinis bukas, pasirodė kažkoks neaiškus šešėlis...

Francas pasuko galvą, apžiūrinėdamas žmogaus siluetą, kuris sulig kiekvienu žingsniu darėsi vis ryškesnis.

Tai buvo moteris palaidais plaukais, ilgais baltais drabužiais; ji stovėjo, ištiesusi į priekį rankas.

Ar tik ne vilkėdama šia balta suknele Stila išėjo į finalinę „Orlando" sceną, kai Francas de Telekas matė ją paskutinįjį kartą?

Taip, tai buvo Stila. Ji nejudėdama sustingo, ištiesusi rankas į grafą, nukreipusi į jį įdėmų žvilgsnį.

– Ji!.. Ji!.. – sušuko Francas.

Jaunuolis žaibiškai puolė prie sienos papėdės, bet Rocko jį sulaikė.

Vaizdinys pradingo. Grafas matė Stilą ne daugiau kaip minutę, tačiau jam būtų pakakę ir sekundės, kad pažintų mylimąją.

– Ji gyva!.. Gyva!.. – sukrėstas šnabždėjo jis.

Vienuoliktasis skyrius

Ar tai įmanoma? Stila, kurios Francas de Telekas jau nebesvajojo gyvos išvysti, pasirodė jam bastiono aikštelėje!.. Apie haliucinaciją negalėjo būti ir kalbos: Rocko matė moters figūrą lygiai taip pat aiškiai, kaip ir jis pats... Ten stovėjo Stila pasipuošusi Andželikos kostiumu, tokia pati, kokia pasirodė publikai per atsisveikinimo spektaklį „San Karlo" teatre.

Baisus atradimas sukrėtė grafą. Vadinasi, jo mylimoji, kuri turėjo tapti grafiene de Telek, penkis metus gyveno įkalinta čia, pačioje Transilvanijos kalnų širdyje! Bet juk jis savo akimis matė, kaip ji negyva nugriuvo ant scenos... Vadinasi, ji liko gyva... Kol jis apverkė Stilą, baronas Rudolfas sugebėjo patekti į dainininkės namus, pagrobė ją ir nusigabeno į Karpatų pilį, o kapas Santo Kampo Nuovo kapinėse Neapolyje stūkso tuščias!

Visa tai atrodė neįtikėtina, siaubinga ir prieštaravo sveikam protui. Stilos prisikėlimas – tai stebuklas, kokio dar niekada nebuvo! Francas nebežinojo, ką ir galvoti... Bet juk jis ją matė, tai faktas. Vadinasi, Stilą iš tikrųjų pagrobė baronas fon Hortcas ir dabar ji čia, pilyje! Ji gyva, jis ką tik matė ją viršuje, aikštelėje... Jis absoliučiai tuo tiki.

Grafas pabandė surikiuoti savo mintis. Jos visos raginte ragino – reikia išplėšti Stilą iš šio siaubūno rankų, išlaisvinti iš penkiametės nelaisvės.

– Rocko, – drebančiu balsu ištarė Francas, – paklausyk ir pasistenk suprasti... man atrodo, aš išprotėjau!..

– Šeimininke! Brangusis šeimininke!

– Aš privalau patekti pas ją bet kokia kaina ir šįvakar pat!

– Geriau rytoj...

– Ne, dabar!.. Ji ten! Ji matė mane lygiai taip pat, kaip aš mačiau ją!.. Ji laukia...

– Tada aš eisiu su jumis!..

– Ne, aš eisiu vienas.

– O kaip jūs pateksite į pilį? Nikas Dekas nesugebėjo...

– O aš sugebėsiu!

– Bet juk vartai uždaryti.

– Man atsidarys... Aš ieškosiu, aš surasiu spragą sienoje ir pateksiu vidun.

– Ir jūs nenorite, kad aš eičiau su jumis, šeimininke? Iš tikrųjų nenorite?

– Ne, dabar mudu išsiskirsime, ir tuo pačiu tu padėsi man.

– Man laukti jūsų čia?

– Ne, Rocko. Tu eisi į Verstą... arba ne, į Verstą neverta. Negalima, kad jie sužinotų. Geriau jau nusileisk į Vulkano kaimą ir pernakvok ten... Jeigu rytą nepasivysiu tavęs, iš karto ruoškis į kelionę... Bet ne, palauk keletą valandų, o po to vyk į Karlsburgą – ir tiesiai į policiją. Viską papasakosi viršininkui... Sugrįžk čia su žandarais, ir, jeigu prireiks, tegul paima pilį šturmu ir išlaisvina ją!.. O, Viešpatie!.. Stila gyva... Ji Rudolfo fon Hortco rankose!..

Iš to, kokios padrikos frazės sklido iš grafo lūpų, Rocko galėjo spręsti, koks susijaudinęs jo šeimininkas.

– Eik, Rocko! – šūktelėjo jis.

– Tai įsakymas?..

– Taip!

Tarnui neliko nieko kito, kaip paklusti. Grafas dingo, ir Rocko veltui bandė jį įžiūrėti nakties tamsoje.

Valandėlę kareivis svarstydamas stovėjo vietoje, nesiryždamas palikti šeimininko tokiu momentu. Tamsoje jis greičiausiai nesugebės įveikti pilies sienos ir bus priverstas nusileisti į kaimą... Grafas pasirodys arba rytoj rytą, arba šiandien naktį, ir juodu kartu nukeliaus į Karlsburgą. Tai, ko negalėjo padaryti nei Francas, nei girininkas, atliks žandarai. Jau jie tai tikrai susitvarkys su baronu ir sugebės išplėšti iš jo nagų nelaimingąją Stilą... Jie išnaršys visą Karpatų pilį ir, jeigu prireiks, nepaliks joje akmens ant akmens, net jei visos pragaro pajėgos pultų jos ginti.

Rocko ėmė leistis nuo Orgalo plynaukštės Vulkano kaimo kryptimi.

O tuo metu, eidamas palei sieną, Francas aplenkė kampinį bastioną, stūksantį iš kairės pusės. Tūkstančiai minčių lyg bitės dūzgė jo galvoje. Jis jau nebeabejojo, kad jei jau Stila čia, baronas fon Hortcas tūno pilyje... Kas gi kitas, jeigu ne baronas laiko ją pilyje! Ji gyva! Tačiau kaip ją pasiekti? Kaip ją išlaisvinti, išvesti iš pilies?.. Dar nežinodamas kaip, jis buvo tikras, jog tai padarys... Kliūtis, kurios nepavyko įveikti Nikui Dekui, įveiks Francas de Telekas! Juk į šiuos griuvėsius jį atvedė ne paprastas smalsumas, o meilė moteriai, kurią jis graudžiai apraudojo šitiek metų, ir staiga aptiko, jog jo mylimoji gyva...

Francas nusprendė, kad vienintelė vieta, pro kurią galima patekti į pilį, – pietinė kurtina: ten buvo durys, prie jų vedė pakeliamasis tiltas. Perlipti aukštą sieną negalėjo būti ir kalbos. Jis žingsniavo plynaukštės kraštu ir aplenkė bastiono kampą.

Dieną nusigauti iki durų nebūtų sunku. Tačiau naktį, kol nepatekėjo mėnulis, tai tikra beprotybė. Vienas netikslus judesys – ir jis nusiris į griovį, susižeis į uolas ir sukels akmenų griūtį.

Francas lėtai slinko į bokšto pusę, ranka liesdamas sieną, kad neišklystų iš kelio. Jis tarsi įgavo antrąjį kvėpavimą, atrodė, narsuolį veda neklystantis instinktas.

Iš karto už bastiono Francas išvydo pietinę kurtiną, prie kurios vedė pakeliamas tiltas. Jo nelaimei, tiltas buvo pakeltas!..

Kliūčių daugėjo. Dėl didžiulių riedulių, nusėjusių plynaukštę, eiti palei sieną buvo neįmanoma, teko pasukti į šoną. Sunku net įsivaizduoti, kaip nelengva žmogui, bandančiam aptikti kelią per Karnaką, kur kas žingsnį stūkso akmeniniai stulpai, primenantys dolmenus ir menhyrus (*Dolmenai ir menhyrai – priešistoriniai paminklai. Dolmenai – tai antkapiai iš didelių akmens plokščių, kurios sustatytos vertikaliai ir uždengtos tokiomis pat plokštėmis. Tokie antkapiai dažnai sutinkami Bretanėje. Menhyrai – paminklai iš vertikaliai sustatytų akmeninių blokų*). Ir jokių nurodančių ženklų, eiti teko spėtinai, aklinoje tamsoje, kai jau nebegalėjai įžiūrėti centrinio bokšto viršūnės.

Ir vis tiktai Francas iš lėto judėjo į priekį, perkopdamas per

uolų, užtveriančių jam kelią, nuolaužas. Jaunuolis kliuvo už akmenų, iki kraujo susidraskydamas rankas į dagius bei krūmus, o virš jo galvos kimiai klykdami lakiojo ereliai.

Kodėl gi neskamba senosios koplyčios varpas, kaip kad skambėjo pasirodžius girininkui ir daktarui? Kodėl už dantytos sienos neužsižiebia ryškus spindulys? Jis būtų ėjęs link to garso ir tos šviesos, kaip kad jūrininkas nukreipia laivą į štormo sirenos garsą arba į švyturio ugnį!

Bet aplinkui – nieko, išskyrus gilią, aklinąą tamsą, kurioje nors į akį durk.

Prabėgo ne mažiau kaip valanda. Iš to, kad takelis vedė kažkur į kairę, Francas suprato, jog pasiklydo. Galbūt jis nusileido žemiau slaptųjų durelių arba praėjo aukščiau tilto?

Jaunuolis sustojo... Kur eiti? Nejaugi teks laukti aušros? Tačiau jį jau tikriausiai pastebėjo iš pilies, ir dabar Rudolfas fon Hortcas seka kiekvieną jo žingsnį.

Į pilį reikia patekti dabar, naktį, o jis visiškai nesiorientuoja tamsoje...

– Stila!.. Mano Stila!.. – nusiminęs sušuko grafas.

Nejaugi jis tikėjosi, kad belaisvė jį išgirs ir atsilieps? Vėl ir vėl jis šaukė jos vardą, kartojamą kalnų aido.

Ir staiga ryškus šviesos pluoštas apakino Francą. Šviesa sklido kažkur iš aukštai, greičiausiai iš centrinio bokšto.

Iš susijaudinimo Francui net galva apsisuko. Jis neabejojo, jog tai Stila jam užžiebė šviesą. Ji, be abejo, pamatė jį nuo bastiono aikštelės ir dabar duoda signalą, rodydama kelią.

Francas pajudėjo į šviesą, kuri darėsi tuo ryškesne, kuo labiau jaunuolis prie jos artėjo. Kadangi prieš tai Francas pernelyg staigiai pasuko į kairę, dabar turėjo žengtelėti keletą žingsnių dešinėn prie sienos papėdės, apčiuopomis nustatęs, jog tai ji.

Šviesa jam plieskė tiesiai į veidą – matyt, ji sklido iš kokio nors bokšto lango.

Dabar beliko paskutinė kliūtis, greičiausiai neįveikiama. Jeigu durys pasirodys užrakintos, o tiltas pakeltas, teks leistis prie kurtinos papėdės. Bet kaip jis iš ten užsiropš ant penkiasdešimties pėdų aukščio sienos?

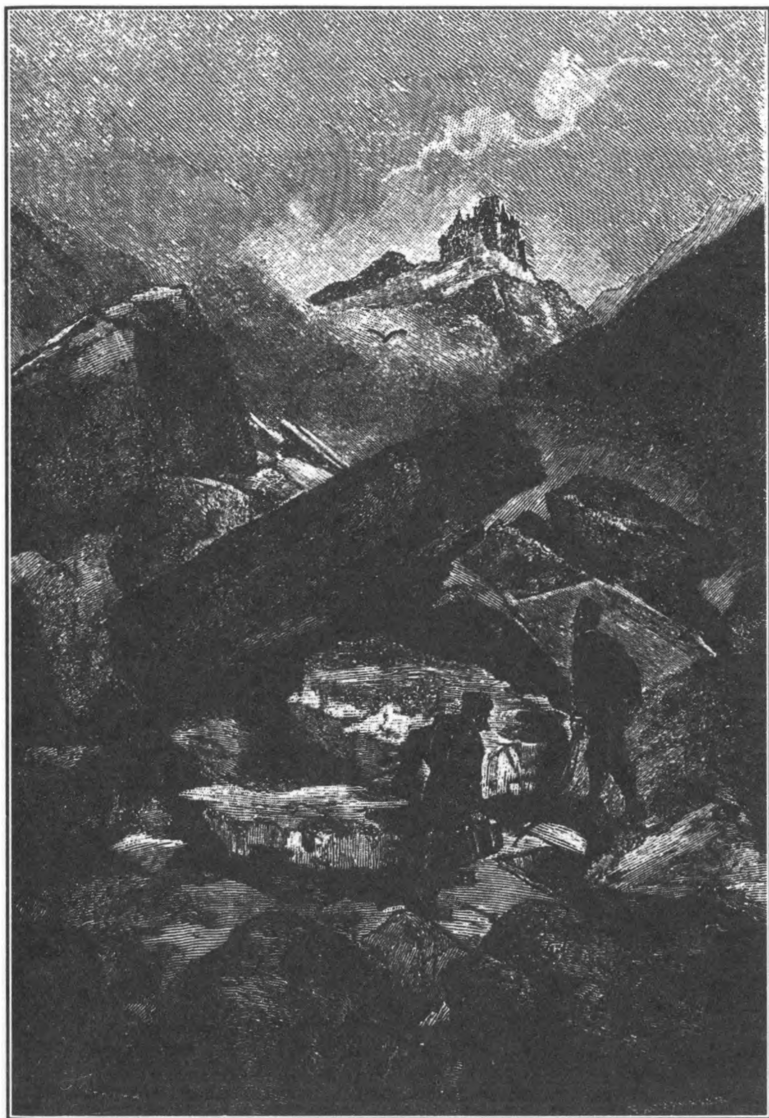
Francas priėjo prie tilto atramos. Tiltas buvo nuleistas... Kad tik durys pasirodytų neužrakintos!

Nė valandėlei nesusimąstydamas, Francas perbėgo tiltu ir stumtelėjo duris.

Jos pasidavė.

Jaunuolis galvotrūkčiais puolė po tamsiais skliautais. Nespėjo jis žengti ir kelių žingsnių, kai tiltas, siaubingai girgždėdamas, pakilo ir durys užsitrenkė.

Grafas de Telekas tapo Karpatų pilies belaisviu.

Dvyliktasis skyrius

Tiek Transilvanijos gyventojai, tiek turistai, kurie kyla ir leidžiasi Vulkano kalnagūbrio kalnų takais, pažinojo Karpatų pilį tik iš viršaus. Žvelgiant iš nemažo atstumo, kur baimė sustabdydavo pačius narsiausius drąsuolius, pusiau sugriuvusi pilis priminė milžinišką, beformę akmenų krūvą.

Tačiau tvirtovės viduje nesimatė beveik jokių sugriovimų. Storomis sienomis apsišarvavę statiniai puikiai išsilaikė, ir juose nesunkiai būtų galėjęs tilpti didelis garnizonas.

Erdvios skliautuotos salės, gilūs požemiai, daugybė praėjimų, ilgi koridoriai, kur per skyles grindyse kalėsi žolė, didžiuliai rūsiai, kur nepatekdavo dienos šviesa, akmeninėse sienose iškirsti laipteliai, apšviesti blausia šviesa, patenkančia pro siauras šaudymo angas... Centrinį triaukštį bokštą su gana patogiomis gyventi patalpomis supo galerija su dantytu parapetu, o visokiausi fortifikaciniai įrengimai jungėsi begalinių praėjimų, kylančių iki bastiono aikštelės ir besileidžiančių į požeminio aukšto gilumą, labirintu. Čia buvo keletas rezervuarų lietaus vandeniui, kurio perteklius vamzdžiais nutekėdavo į Njadą, rinkti. Gerai išsilaikė ir ilgi požeminiai praėjimai, vedantys prie kelio per perėją. Geometrinis pilies planas atspindėjo tokią pat sudėtingą sistemą kaip ir Porsenos, Lemno ir Kretos (*Porsena, Lemnas bei Kreta – salos Egėjo jūroje)* labirintų tinklas.

Lyg aistros Minojo dukteriai kankinamą Tesėją, nenugalimas jausmas stūmė grafą begaliniais tvirtovės praėjimų vingiais. Tačiau jis rankose neturėjo Ariadnės siūlo, kuris vedė graikų herojų.

Viena vienintelė mintis užvaldė jaunuolį: bet kuria kaina patekti į pilį! Ir jis tai padarė. O juk visų pirma derėjo pagalvoti:

kodėl tiltas, pakeltas dieną, nusileido, tarytum specialiai tam, kad jį įleistų. Pagalvoti, kodėl durys pačios užsitrenkė jam už nugaros? Bet jis apie nieką negalvojo. Svarbiausia, pavyko patekti į pilį, kur Rudolfas fon Hortcas slepia Stilą. Francas buvo pasiryžęs paaukoti savo gyvybę, kad tik surastų mylimąją.

Plati, su aukštomis skliautuotomis pertvaromis galerija, kur pateko de Telekas, driekėsi į tamsą. Eiti suskilinėjusiomis grindų plokštėmis buvo iš tiesų nelengva.

Grafas priartėjo prie pat kairiosios sienos ir lėtai nužingsniavo, braukdamas per ją ranka, jausdamas visus jos nelygumus, susidariusius dėl druskos antaugų. Tyloje aiškiai skambėjo jo žingsniai, jiems antrino skardus aidas. Šilta oro srovė, atsiduodanti pelėsiais, stūmė jį į nugarą, ir jaunuolis vis toliau ir toliau žingsniavo ilga galerija.

Štai jis susilygino su akmenine kolona, žyminčia posūkį į kairę, ir atsidūrė siaurame koridoriuje. Pakėlęs ranką virš galvos, Francas palietė lubas ir vėl nuėjo pirmyn,truputį susilenkęs, stengdamasis nepamesti krypties.

Už kokių dviejų šimtų žingsnių koridorius dar kartą pasuko į šoną, po penkiasdešimties vėl pasuko, – Francas suprato, kad eina atgal. Kur veda šis koridorius? Prie kurtinos ar prie bokšto papėdės?

Francas pagreitino žingsnį, vis klupdamas ant akmenų, pakliūdamas į plyšius bei atsitrenkdamas į sieną staigiuose posūkiuose. Retsykiais pasitaikydavo angos sienoje, kurios vedė kažkur į šalį, bet aplinkui buvo taip tamsu, jog šiame labirinte galėjo orientuotis tik kurmis.

Ne kartą de Telekui teko sugrįžti, aklai klaidžiojant labirintu, bijant, kad kokia nors plokštė netikėtai prasmegs po kojomis ir jis įkris į šulinį – spąstus, iš kur niekada nebeišsikapstys. Žengdamas kiek galėdamas atsargiau, laikydamasis už sienos, grafas iš lėto judėjo į priekį. Dabar mąstyti ir svarstyti nebuvo prasmės..

Kadangi Francui nebereikėjo nei kilti į viršų, nei leistis, jis priėjo prie išvados, jog yra pagrindiniame pilies pastate. Beliko tikėtis, kad koridorius galų gale atves į centrinį bokštą, ten, kur prasideda laiptai.

Juk įėjimas į pilį turi kažkaip siektis su kitais statiniais! Kai čia gyveno baronų fon Hortcų šeima, jiems tikriausiai netekdavo kas kartą įveikti šių begalinių koridorių. Antrosios durys, esančios priešais įėjimą, greta pirmosios galerijos, vedė į ginklų salę, kurios centre kilo laiptai į bokštą, tačiau Francas to nežinojo.

Ne mažiau kaip valandą klaidžiojo jis labirintu, vis įsiklausydamas ir nesiryždamas sušukti, pakviesti Stilą – aidas galėjo pasiekti bokštą. Ir vis dėlto Francas nenusiminė; jis dar turi jėgų ir įveiks visas kliūtis.

Bet štai jaunuolis, dar pats to nesuprasdamas, ėmė ilsti. Nuo to laiko, kai juodu su Rocko paliko Verstą, jis nieko neturėjo burnoje. Labai norėjo gerti. Dabar jis žengė nebe taip užtikrintai, jausdamas, kaip linksta kojos. Nuo drėgno ir šilto oro sudrėko drabužiai; greičiau ėmė plakti širdis, jis duso.

Ir staiga, žengęs eilinį žingsnį, Francas nepajuto po kojomis grindų. Jis pasilenkė, apčiupinėjo laiptelį, po to kitą... Laiptai vedė žemyn, į požemį.

Leisdamasis jais de Telekas suskaičiavo septyniasdešimt septynias pakopas ir pagaliau atsidūrė vingiuotame tamsiame koridoriuje, kuriame netrukus pasiklydo.

Jis klaidžiojo jame apie pusvalandį, kol mirtinai nepavargo. Bet čia priekyje, už dviejų ar trijų šimtų žingsnių, pasirodė šviečiantis taškas.

Iš kur sklinda šviesa? Kokios ji kilmės? Gal tai žaltvykslės – kažkur žemės gilumoje užsidegė vandenilis? O gal kuris nors pilies gyventojas praėjo su žibintu?

O jei tai ji?!

Francas prisiminė, jog vieną kartą ugnis jau parodė kelią link įėjimo, kai jis pasiklydo tarp uolų. Jeigu tada Stila uždegė šviesą bokšto lange, tai gal vėl nurodo jam kelią vingiuotuose praėjimuose?

Vos susivaldydamas Francas ėmė žiūrėti į tamsą. Jam pasirodė, kad blyški šviesa sklinda iš koridoriaus gale esančio požeminio rūsio.

Francas svyruodamas nusigavo iki siaurų durų ir suklupęs parkrito ant slenksčio.

Rūsys gerai išsilaikė – jis buvo taisyklingo apskritimo formos, maždaug dvylikos pėdų aukščio. Smailėjantis skliautas rėmėsi ant aštuonių galingų kolonų kapitelių, mediniai raizginiai spinduliais kilo link arkos, kur kabėjo stiklinis rutulys, skleidžiantis gelsvoką šviesą.

Tiesiai priešais įėjimą, tarp dviejų kolonų, matėsi kitos durys. Francas sunkiai nukėblino prie jų, tačiau atverti nesugebėjo.

Šioje ankštoje patalpoje stovėjo šiokie tokie baldai: lova arba, tiksliau pasakius, gultas iš išskobto ąžuolo kamieno, ant kurio pūpsojo susuktas gultas; suolelis ant pintų kojų, geležiniu laikikliu prie sienos pritvirtintas stalas, ant kurio stovėjo ąsotis su vandeniu, dubenėlis su gabalėliu šaltos žvėrienos bei didelė riekė duonos. Kampe teškėjo vanduo, liedamasis per baseino kraštą ir tekėdamas į apvalią kiaurymę įdubos apačioje.

Ar šios patalpos apstatymas nerodė, jog čia laukta svečio ir viskas paruošta jam sutikti? Kitaip sakant, kalėjimas laukė kalinio, ir tas kalinys buvo Francas, kurį čia atviliojo gudrumu.

Tačiau jaunuolio galvoje vyravo tokia sumaištis, kad jis vis dar nesuprato, jog tai spąstai. Iškankintas, alkanas, jis godžiai prarijo maistą, kurį aptiko ant stalo ir užsigėręs jį vandeniu iš ąsočio, išsitiesė ant lovos, tikėdamasis, kad trumpas poilsis atstatys jo jėgas.

Francas bandė nuosekliai ir rišliai mąstyti, bet jos sruvo tarsi vanduo iš rieškučių.

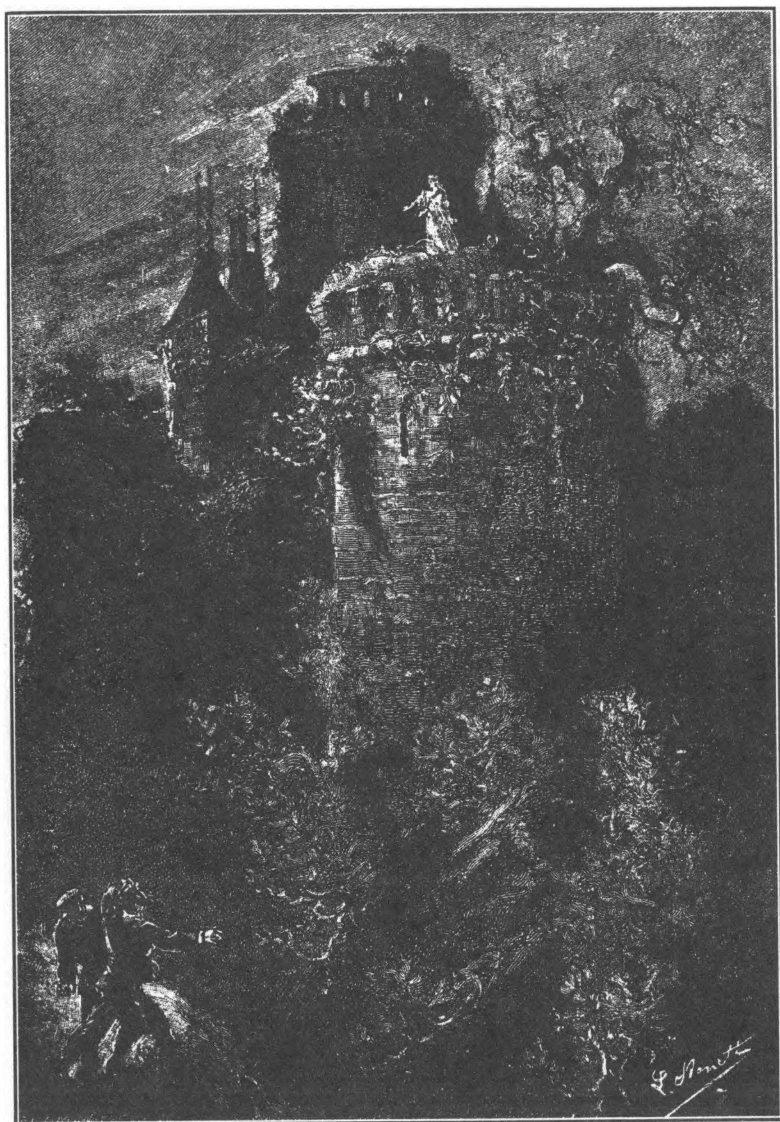
Ką daryti? Sulaukti aušros ir atnaujinti paieškas? Nejaugi jo valia visiškai palūžo ir jis daugiau nieko nebepajėgs nuveikti?

„Ne, – tarė sau, – aš čia nebelūkuriuosiu! Reikia ieškoti kelio į bokštą, aš turiu patekti ten dar šią naktį..."

Netikėtai blyški šviesa, sklindanti iš rutulio, įtaisyto skliautų viduryje, užgeso, ir viskas paskendo tamsoje.

Grafas pabandė atsistoti, tačiau nesugebėjo: jo protas tarsi pasinėrė į miglą, minčių tėkmė akimirksniu sustojo lyg neprisukto laikrodžio rodyklės. Tai buvo keistas miegas: jį užgriuvo kažkoks sunkumas, ir siela, atrodė, visai nustojo egzistuoti.

Francas nesuvokė, kiek laiko jis miegojo. Kai pabudo, laikrodis stovėjo, taigi negalėjo susigaudyti. Patalpa buvo užlieta blankios dirbtinės šviesos.

Francas pašoko ir puolė prie pirmųjų durų – jos pasirodė atviros. Antrosios durys kaip ir anksčiau buvo užrakintos.

Jaunuolis pabandė susivokti, kur jis ir kas jam nutiko, bet jo pastangos nebuvo sėkmingos. Atsiliepė nuovargis, o galva... ji buvo tuščia ir sunki.

„Kiek laiko aš miegojau? Dabar naktis ar diena?..“

Rūsyje niekas nepasikeitė, jeigu neturėsime galvoje uždegto šviestuvo, šviežio maisto ir ąsočio, kupino vandens. Kol jis miegojo, kažkas buvo įėjęs... Vadinasi, čia žinojo, jog grafas pakliuvo į spąstus? Nejaugi jis nuteistas iki gyvos galvos ir daugiau niekada nebepamatys žmonių?

To nebus! Jis pabėgs, aptiks koridorių, kuris veda prie išėjimo, ir išsikapstys iš čia...

Išsikapstys?.. Francas prisiminė, su kokiu girgždesiu už jo užsivėrė sunkios laukujės durys...

Vis viena jis pasistengs nusigauti iki sienos ir per ambrazūrą išlįs į lauką... Reikia bet kokia kaina pabėgti iš pilies!

O Stila?.. Kaipgi ji be jo?.. Kaip pabėgti, palikus ją Rudolfo fon Hortco letenose?..

Jeigu jam pačiam nepavyks nieko padaryti, Francas pakvies į pagalbą žandarus, kuriuos iš Karlsburgo į Verstą privalo atvesti Rocko. Jie šturmu paims senąją tvirtovę ir apieškos kiekvieną pilies kertelę...

Dabar, kai sprendimas priimtas, Francas nenorėjo gaišti laiko. Jis atsistojo ir žengė koridoriaus, kuriuo čia atėjo, link ir tą pačią akimirką už antrųjų durų išgirdo artėjančių žingsnių aidą. Francas priglaudė prie durų ausį ir sulaikė kvėpavimą...

Žingsniai artėjo. Atrodė, kažkas atsargiai žengia nuo laiptelio ant laiptelio. Vadinasi, ten yra dar vieni laiptai, kurie, matyt, veda iš rūsio į vidinius koridorius.

Pasiruošęs bet kokiam netikėtumui, Francas nusikabino nuo diržo durklą. Jeigu įžengs kas nors iš barono tarnų, jis puls jį, išplėš raktus ir pasistengs nusigauti iki viršutinės bokšto aikštelės. O jei pasirodys pats baronas fon Hortcas, – grafas iš karto pažins šį žmogų, kurį puikiai įsiminė tą dieną, kai Stila suklupo „San Karlo“ teatro scenoje, – tai jo nebus pasigailėta!

Žingsniai nutilo. Francas nekvėpuodamas laukė, kada atsivers durys. Tačiau jos neatsidarė, o iš už jų atsklido be galo švelnus balsas.

Tai buvo Stilos balsas, tik labai silpnas: grafas pažino visas jo moduliacijas, jo nenusakomą žavesį... Tobulas didžiojo meno instrumentas, kuris, kaip kad jis manė, mirė kartu su jo savininke.

Stila uždainavo ariją, kurią Francas girdėjo didžiojoje Versto smuklės salėje:

„Nel giardino de'mille fiori,
Andiamo, mio cuore..."

Balsas skverbėsi į pačią širdį... Francas kvėpavo juo, svaigo nuo jo kaip nuo dieviško nektaro, o Stila, tarytum kviesdama jį sekti paskui save, vis kartojo:

„Andiamo, mio cuore...
Andiamo..."

Tačiau durys vis neatsidarė!.. Jis negalėjo prisiartinti prie Stilos, negalėjo paliesti jos, pakelti ant rankų ir išnešti iš pilies...

– Stila... Mano Stila!.. – sušuko Francas.

Jis puolė prie durų ir ėmė trankyti jas kumščiais. Tačiau jos nepasidavė.

Daina ėmė tilti, balsas blėso tolumoje, žingsniai tolo...

Atsiklaupęs ant kelių, Francas bandė išlaužti duris. Draskydamas į vinis rankas, jis šaukė Stilą, kurios balso jau beveik nebesigirdėjo.

Tarsi žaibas jį pervėrė siaubinga mintis:

„Ji pamišo, todėl ir nepažino manęs, neatsiliepė į mano šauksmą... Penketą metų ji kamavosi čia, šio žmogaus valdžioje... Vargšelė Stila, jai pasimaišė protas..."

Francas atsistojo, jo akys klaidžiojo, galva degė lyg ugnyje...

„Aš taip pat kraustausi iš proto... man maišosi mintys. Aš kaip ir ji, einu iš proto..."

Jis blaškėsi po rūsį tarsi laukinis žvėris narve.

– Ne, – tvirtino jaunuolis sau, – negalima prarasti sveiko proto! Aš privalau ištrūkti iš pilies... Ir aš ištrūksiu!

Jis puolė prie pirmųjų durų, bet dabar ir tos buvo užrakintos. Kažkas tyliai jas užrakino, o jis to net nepastebėjo...

Dabar grafas de Telekas tapo ne tik pilies, bet ir šio rūsio kaliniu.

Tryliktasis skyrius

Francas pasijuto nugalėtas. Įvyko tai, ko labiausiai bijojo, – jis prarado sugebėjimą mąstyti, šaltą protą, kuris jam būtų padėjęs viską suvokti. Vienintelis jį apėmęs jausmas buvo prisiminimai apie Stilą, jos dainavimą, kurio tamsaus rūsio aidas jau daugiau nebeatnešė.

Gal jis tapo savo paties fantazijos auka? Ne, tūkstantį kartų ne! Jis girdėjo Stilos balsą ir matė ją ant pilies bokšto.

O po to, kai toptelėjo mintis, jog Stila pamišo, Francas suprato, kad praranda ją antrą kartą.

– Pamišo!.. – kartojo jis. – Ji nepažino mano balso, neatsakė į mano šauksmą... Stila beprotė!

Tai atrodė daugiau negu įtikėtina.

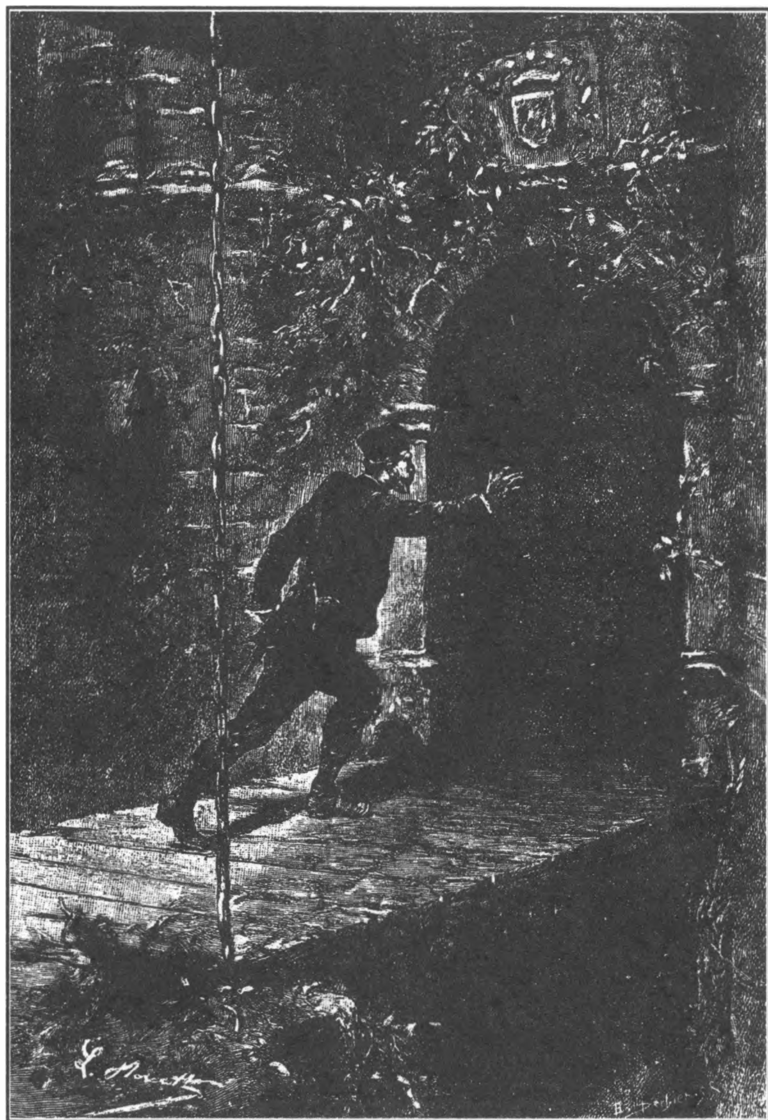
O, jeigu jis galėtų išplėšti ją iš šio kalėjimo, nusigabenti pas save, į Krajovą, paskirti jai visą gyvenimą, rūpintis, ji tikrai pasveiktų!

Francas lyg kliedėdamas vis kartojo šias frazes, ir prabėgo daug valandų, kol jis atsigavo.

Dabar jaunuolis pabandė mąstyti šaltakraujiškai ir susigaudyti minčių chaose.

„Reikia iš čia bėgti... Bet kaip? Sulaukti, kol atsivers durys. Kai aš užmiegu, jie atneša valgį. Aš patykosiu, apsimesiu, kad miegu..."

Ir čia dingtelėjo įtarimas: matyt, jie kažką įpila jam į vandenį, kažkokių svaiginamų apdavų... Tas sunkus miegas, panašus į sąmonės netekimą, į nebūtį, – tikriausiai nuo to gėrimo. Daugiau jis nebegers to vandens... Taip pat nieko nevalgys. Kas nors iš tarnų netrukus pasirodys, ir tada...

Kas tada? Ko jis griebsis? Įdomu, koks dabar paros metas? Aušra? Saulėlydis? Diena? Naktis?

Francas sunerimęs įsiklausė, ar nesigirdi žingsnių, ar kas nors neprieis prie durų, bet aplinkui tvyrojo tyla. Prieblandoje jis klaidžiojo nuo sienos iki sienos, jausdamas, kaip dega jo galva ir ūžia ausyse. Nebeliko kuo kvėpuoti – oras čia skverbėsi tik per durų plyšius...

Staiga iš už pertvaros kampe plūstelėjo grynas oras. Už šios pertvaros tikriausiai yra dar vienas išėjimas, apie kurį jis net neįtarė.

Tarp dviejų pertvarų jis aptiko siaurą koridorių, iš kur sklido silpna šviesa, krentanti kažkur iš viršaus. Šiuo koridoriumi Francas pateko į nedidelį vidinį kiemelį, ne didesnį kaip šešių septynių žingsnių ilgio, apsuptą aukštomis sienomis ir greičiau primenantį prie požeminės kameros prisišliejusį šulinį. Per tą šulinį į rūsį sruvo blyški šviesa.

Francas suprato, jog dabar diena. Pakėlęs akis, jis pamatė, kad saulės spinduliai įstrižai krenta į šulinio kraštą. Matyt, saulė jau įveikė pusę savo kelio, kadangi šviesos kūgis jau mažėjo.

Buvo, matyt, apie penkias. Vadinasi, jis miegojo ne mažiau keturiasdešimt valandų. Argi normalioje būsenoje įmanoma tiek miegoti? Tikriausiai jam davė migdomųjų.

Oras kiemelyje buvo drėgnas, tačiau Francas godžiai alsavo visa krūtine, jausdamas naują jėgų antplūdį. Bet viltis ištrūkti iš čia per siaurą akmeninį kaminą pasirodė nereali: užkopti lygiomis, neturinčiomis nė vieno išsikišimo sienomis buvo neįmanoma.

Francas grįžo į rūsį. Kadangi pabėgti buvo galima tik per vienerias iš dvejų durų, jis nutarė patikrinti, ar jos užrakintos.

Pirmosios durys, per kurias jis įėjo, buvo labai sunkios bei masyvios ir, matyt, iš išorės buvo užšaunamos geležine sklende. Nebuvo ko ir tikėtis jų atidaryti. Antrosios durys, už kurių jis girdėjo Stilos balsą, atrodė ne tokios tvirtos. Kai kurios jų lentos apipuvo. Gal pavyktų jas išlaužti?

Francas nutarė veržtis į laisvę per šias duris. Tačiau laiko turėjo nedaug: kas nors galėjo netikėtai pasirodyti, manydamas, kad jis

kietai miega, veikiamas migdomųjų.

Grafas ėmėsi darbo. Viskas ėjosi taip puikai, kaip jis net nesvajojo. Nuo drėgmės medis sutrūnijo, ypač ten, kur buvo įstatyta spyna. Jaunuolis triūsė labai tyliai. Jis darbavosi peiliu, tikėdamasis išpjauti spyną, ir vis tiktai kartkartėmis sustodavo ir įsiklausydavo, ar kas nors neateina.

Po trijų valandų užbaigė darbą, ir durys girgždėdamos atsivėrė. Francas, norėdamas atsipūsti, vėl išėjo į kiemelį.

Šviesos šulinyje jau beveik nebebuvo, vadinasi, saulė nusileido už Retjezado. Kiemas paskendo tamsoje. Keletas žvaigždžių įsižiebė dangaus skiautelėje, kuri lyg per teleskopą buvo matoma iš šulinio. Lėtai plaukė tylaus nakties vėjelio genami debesys. Iš už kalnų rytuose, atrodo, pasirodė mėnulis – Francas išvydo jo atspindžius.

Artėjo devinta valanda. Francas sugrįžo į savo „kamerą", pavalgė, atsigėrė vandens iš rezervuaro ir išpylė vandenį iš ąsočio. Po to paslėpė peilį makštyse ir išėjo.

O jei staiga sutiks po požemines galerijas klajojančią vargšelę Stilą? Vien tik nuo šios minties jo širdis vos neiššoko iš krūtinės.

Žengęs dar keletą žingsnių, jaunuolis aptiko laiptelį – nuo čia prasidėjo laiptai. Jis ėmė lipti skaičiuodamas laiptelius ir suskaičiavo šešiasdešimt vietoje septyniasdešimt septynių, kurie vedė į rūsį. Vadinasi, iki žemės paviršiaus liko apie aštuonias pėdas.

Nesugalvojęs nieko geresnio, jis ėmė žingsnis po žingsnio slinkti į priekį tamsiu koridoriumi, apčiupinėdamas sienas. Praėjo pusvalandis, o Francas vis slinko ir slinko, pakeliui neaptikdamas nei durų, nei grotų. Tačiau begalė pasūkių taip supainiojo jį, jog dabar jaunasis grafas negalėjo nustatyti savo buvimo vietos kurtinos, nukreiptos į Orgalo plynaukštę, atžvilgiu.

Jis sustojo ir kiek atsikvėpė, po to nužingsniavo toliau. Koridorius, atrodė, neturi pabaigos. Staiga atsirado kliūtis.

Plytų siena!

Jis perbraukė per ją ranka ir neaptiko nė vieno plyšelio. Francas nejučiomis sudejavo: visos jo viltys sudužo į šią sieną. Jo keliai sulinko, ir jaunuolis nugriuvo ant žemės.

Palietęs žemutinę sienos dalį, pajuto, kad ji ne visai glaudžiai prigludusi prie grindų, kad šviežias mūras dar nesuspėjo sustingti ir plytos juda po jo ranka.

– Išėjimas buvo čia! – sušuko grafas.

Jis ėmėsi vieną po kitos traukti plytas, bet staiga už sienos pasigirdo triukšmas. Kalinys sustingo, šviesos spindulys prasiskverbė pro sienoje padarytą skylę. Francas atsargiai žvilgtelėjo.

Priešais atsivėrė sena šeimyninė koplytėlė. Ji atrodė iš tiesų liūdnai – laikas ir apleistumas atliko savo darbą. Skliautas buvo aptrupėjęs, keletas gotiško stiliaus arkų vos ne vos laikėsi ant pilvotų kolonų, kitos arkos grasino užvirsti bet kurią valandėlę; blanki šviesa sklido pro langus su išlaužtais gotikos epochos ažūriniais rėmais. Ir visur – dulkėmis padengti marmuriniai antkapiai, po kuriais ilsėjosi baronų fon Hortcų protėviai. Iš altoriaus su apsilupinėjusiomis skulptūromis nedaug kas teliko. Stogo gabalai liko tik virš audrų sugriautos apsidės (*Apsidė – išsikišusi pusapvalė arba daugiakampė kulto pastato dalis, dengta puskupoliu arba pusskliaučiu)*. Virš portalo Francas išvydo seną aptriušusią varpinę, kurioje karojo varpo virvė: būtent jis, šis varpas kartkartėmis įsisiūbuodavo nuo vėjo ir skambino, sukeldamas aplinkinių valstiečių siaubą, jeigu tamsi naktis juos užklupdavo kalnų keliuose.

Apleistoje koplyčioje nebuvo nė gyvos dvasios.

Bet štai joje pasirodė žmogus su žibintu, kurio šviesa apšvietė jo veidą.

Francas tą pačią akimirką jį pažino. Tai buvo Orfanikas, vienintelis barono artimasis, visą laiką jį lydėjęs, kai pastarasis apsistodavo dideliuose Italijos miestuose, keistasis subjektas, kuris klajodavo gatvėse, mosikuodamas rankomis ir kalbėdamasis pats su savimi, nepripažintas mokslininkas, garbėtroška išradėjas, visą gyvenimą besivaikantis chimerų. Pagaliau jo talentai galėjo iki galo atsiskleisti tik tarnaujant Rudolfui fon Hortcui.

Jeigu iki šiol Francas nebuvo visiškai įsitikinęs tuo, jog baronas čia, pilyje, tai dabar galėjo neabejoti.

Ką šis žmogus veikė apgriuvusioje koplytėlėje tokią vėlyvą valandą?

Francas panoro sužinoti. Jis pamatė, kaip Orfanikas pasilenkė ir pakėlė nuo grindų kažkokius geležinius cilindrus, po to pritvirtino prie jų laidą, apvyniotą ant ritės, kurią paėmė iš kampo. Jis taip susidomėjęs darbavosi, jog būtų nepastebėjęs grafo, net jeigu tasai būtų stovėjęs už dviejų žingsnių.

Gaila, jog kiaurymė, kurią suspėjo padaryti Francas, nebuvo tokia plati, kad pralįstų per ją. Kitu atveju jaunasis grafas būtų įsiveržęs į koplytėlę ir puolęs Orfaniką, privertęs parodyti kelią į bokštą.

Laimei, jis negalėjo to padaryti. Jeigu jam nepavyktų susidoroti su Orfaniku, baronas fon Hortcas priverstų jį gyvybe užmokėti už tai, jog išsiaiškino jo paslaptį.

Po kelių minučių į koplytėlę įžengė dar vienas žmogus. Tai buvo baronas Rudolfas fon Hortcas.

Jo nepamirštamas veidas beveik nepasikeitė. Vyriškis tarsi net nepaseno, bent jau taip atrodė žibinto, stovinčio ant grindų, šviesoje. Žilstantys plaukai vis dar buvo atmesti atgal, o akys vis taip pat degė giliose akiduobėse.

Rudolfas fon Hortcas priėjo prie Orfaniko ir ėmė stebėti jo darbą. Netrukus užsimezgė toks pokalbis:

– Jau baigėte su koplyčia, Orfanikai?

– Taip, ką tik.

– O kazematuose (*Kazematas – kaip kalėjimas naudojama tvirtovės patalpa)* viskas paruošta?

– Viskas.

– Bastionai bei koplyčia tiesiogiai sujungti su bokštu?

– Taip.

– Kai mechanizmas ims veikti, mes suspėsime pasislėpti?

– Taip.

– Jūs patikrinote tunelį, kuris veda į kalnus? Kelias laisvas?

– Taip.

Kuriam laikui įsivyravo tyla, paskui Orfanikas paėmė žibintą ir, jį pakėlęs, apšvietė koplyčią.

– O, mano senoji pilie! – sušuko baronas. – Brangiai

užmokės tie, kurie panorės užimti tave.

Pikta lemiantis Rudolfo fon Hortco tonas privertė grafą krūptelėti.

– Kas kalbama Verste? – pasidomėjo baronas.

– Prieš penkiasdešimt minučių aš tiesioginiu laidu klausiausi pokalbio „Karaliaus Matiašo" smuklėje.

– Šturmas numatytas naktį?

– Ne, rytą.

– O kada tas... kaip jį ten... Rocko sugrįžo į Verstą?

– Antrą valandą. Jis atvedė žandarus iš Karlsburgo.

– Gerai. Jeigu jau pilies apginti neįmanoma, – iškošė pro dantis baronas fon Hortcas, – tegul ji po savo griuvėsiais palaidoja Francą de Teleką ir visus tuos, kurie atskubės jam į pagalbą.

Jis patylėjo.

– Kaip dėl laido, Orfanikai? Jie neturi sužinoti apie ryšį tarp pilies bei Versto...

– Niekas nieko nesužinos, aš sunaikinsiu laidą.

Dabar atėjo laikas paaiškinti kai kuriuos fenomenus, kurie aprašyti mūsų pasakojime. Atėjo laikas atskleisti paslaptį.

Tais laikais – primename, jog visi šie įvykiai vyksta pačiame XIX amžiaus pabaigoje, – buvo atrasta elektra, teisėtai pavadinta „Visatos siela". Žymusis Edisonas su savo mokiniais išmoko ją gana plačiai panaudoti.

Kartu su kitais aparatais buvo išrastas telefonas, ir garsai, sustiprinti membranos, galėjo būti perduoti klausytojui be klausomojo ragelio. Ne tiktai dainavimą, bet net ir žodžius, ištartus pašnibždomis, buvo galima išgirsti bet kokiu atstumu, ir du žmonės, atskirti vienas nuo kito tūkstančio mylių, galėjo kalbėtis taip, lyg sėdėtų vienas priešais kitą.

Štai jau daug metų Orfanikas, nepakeičiamas barono Rudolfo fon Hortco palydovas, tyrinėjo, kaip praktiškai panaudoti elektrą. Jis buvo aukščiausios klasės išradėjas. Bet, kaip jau sakyta, nuostabūs jo išradimai nebuvo įvertinti, mokslo pasaulis atkakliai atsisakinėjo pripažinti Orfaniką. Kolegų akyse jis buvo viso labo pakvaišėlis, jie nenorėjo jo įvertinti. Štai kodėl neįvertintas bei

ištremtas iš visuomenės išradėjas jautė žmonėms nenumaldomą neapykantą.

Tokia buvo situacija, kai Orfanikas savo gyvenimo kelyje sutiko Rudolfą fon Hortcą. Be viso kito, mokslininko finansinė padėtis buvo kritiška. Baronas įkalbėjo fiziką tęsti bandymus. Jis prisirišo prie Orfaniko ir sudarė visas sąlygas darbui, susitaręs tik dėl vieno dalyko: darbo rezultatai priklausys jam, Rudolfui fon Hortcui.

Abu dideli originalai ir maniakai kiekvienas savo srityje, juodu labai derėjo vienas prie kito. Nuo susitikimo akimirkos juodu nė karto neišsiskyrė, net kai baronas sekiojo paskui Stilą po Italijos miestus.

Tuo metu, kai melomanas kraustėsi iš proto dėl nuostabiosios artistės dainavimo, Orfanikas baigė tobulinti naujausią tų laikų fizikų bei mechanikų išradimą ir, reikia pasakyti, pasiekė čia didelių laimėjimų.

Po tragiško incidento, kuriuo pasibaigė Stilos karjera, baronas fon Hortcas pradingo taip netikėtai, jog niekas nesuspėjo sužinoti, kas jam atsitiko. O jis, palikęs Neapolį, kartu su Orfaniku, kuris priėmė šį savanorišką atsiskyrimą kaip didelę laimę, pasislėpė Karpatų pilyje.

Nusprendęs užsisklęsti už senosios pilies sienų, baronas fon Hortcas panoro, kad nė vienas gyvas padaras nesužinotų apie jo sugrįžimą. Štai kodėl niekam ir į galvą nešovė apsilankyti pilyje. Juodu su Orfaniku, žinoma, turėjo pasirengę visko, ko reikia atsiskyrėliškam gyvenimui. Požeminis perėjimas ėjo iš pilies link kelio, vedančio į Vulkano kaimą, ir patikimas žmogus, senas barono tarnas, apie kurį niekas nieko nežinojo, tam tikromis dienomis atnešdavo proviziją baronui Rudolfui ir jo porininkui.

Centrinis tvirtovės bokštas nuo laiko nukentėjo ne taip stipriai, kaip buvo galima pagalvoti, – ten buvo viskas, ko reikia gyventi. Orfanikas turėjo viską, kas būtina eksperimentiniams darbams fizikos bei chemijos srityse. Kaip tik jis ir nusprendė panaudoti savo pasiekimus, norėdamas atbaidyti nepageidautinus vizituotojus.

Baronas fon Hortcas priėmė jo pasiūlymą, ir Orfanikas pastatė įrengimus, kurie padėjo jam laikyti visą apylinkę siaubo gniaužtuose. Ne kas nors kitas, o jis sukūrė šviesos efektus, kuriuos visi palaikė velnio išdaigomis.

Visų pirma išradėjas suteikė baronui fon Hortcui galimybę žinoti viską, kas vyko artimiausiame kaime. Kaipgi jis galėjo klausytis pokalbių smuklėje? Tam pakako viso labo įrengti telefono ryšį tarp pilies ir didžiosios „Karaliaus Matiašo" salės, kur vakarais susirinkdavo garbingieji Versto piliečiai.

Mūsų auksarankis tai atliko visai nesudėtingai: izoliuotą varinį laidą, kurio vienas galas buvo pritvirtintas pirmajame bokšto aukšte, jis nutiesė Njado upės vaga – ir taip iki pat Versto. O kai ši darbo dalis buvo baigta, Orfanikas, apsimetęs turistu, nakčiai apsistojo „Karaliaus Matiašo" smuklėje ir privedė laidą prie didžiosios salės. Jis nesunkiai pakėlė Njado upės dugnu nutiesto laido galą iki paskutinio traktieriaus fasado lango, kuris niekada nebūdavo atidarinėjamas. Paslėpęs telefono aparatą tankioje lapijoje, sujungė laidus. Taigi baronas fon Hortcas galėjo girdėti viską, kas buvo kalbama „Karaliuje Matiaše"; be to, turėdamas atgalinį ryšį, galėdavo informuoti klausytojus, apie viską, ką manė esant būtina.

Pirmus dvejus metus niekas netrikdė pilies ramybės – bloga reputacija patikimai saugojo ją nuo nekviestų svečių. Vietiniai gyventojai neišdrįsdavo prie jos prisiartinti. Beje, visi manė, jog pilis tuščia – nuo to momento, kai numirė paskutinysis baronų fon Hortcų giminės tarnas. Tačiau vieną dieną, kurią prasidėjo mūsų pasakojimas, žiūronas padėjo piemeniui Frikui įžiūrėti dūmus, kylančius iš pilies bokšto kamino. Štai čia žmonės ir prisiminė legendas apie senąją tvirtovę, ir mes jau žinome, kas čia nutiko.

Štai kada pravertė telefono ryšys – baronas ir Orfanikas panoro žinoti, kas kalbama kaime. Jie išgirdo, kaip Nikas Dekas prisiekė nusigauti iki pilies, ir tada smuklės salėje nuskambėjo balsas „iš viršaus", kuris turėjo priversti narsuolį atsisakyti savo plano. O kadangi girininkas spyrėsi, baronas nutarė gerai jį pamokyti, kad ne tik Nikui, bet ir kitiems prapultų bet koks

noras landžioti į pilį. Tą lemtingą naktį buvo paleisti visi Orfaniko mechanizmai, kuriuos pastarasis visada laikė paruoštus. Jie įvykdė ištisą grynai fizikinių efektų seriją, pasėjusią paniką visoje apylinkėje: varpinėje suskambėjo varpas, virš pilies pasirodė prožektoriaus šviesa: į reflektorių buvo pridėta jūros druskos, kurios garai suteikė visiems daiktams vaiduokliškas formas; tarytum milžiniška pabaisa gūdžiai sustūgo sirena; ore atsirado drakonų siluetai, suprojektuoti iš fotografijų galingais prožektoriais, o griovyje paslėptos plokštės, sujungtos su elektros srovės šaltiniais, prirakino prie žemės geležimi kaustytus daktaro batus; ta pati srovė numetė nuo sienos girininką, kai tik pastarasis prisilietė prie metalinio pakeliamojo tilto kabės.

Kaip ir tikėjosi baronas fon Hortcas, po visų tų nesuprantamų stebuklų, po Niko Deko bandymo patekti į pilį, kuris jam taip liūdnai pasibaigė, apylinkėje įsivyravo siaubas, ir niekas už jokias gėrybes nebūtų sutikęs prie jos prisiartinti. Visi nusprendė, jog pilyje apsigyveno nelaboji dvasia.

Rudolfas fon Hortcas jau tikėjosi, kad atsikratė tuščių smalsautojų, bet čia Verste pasirodė Francas de Telekas. Baronas iš karto apie tai sužinojo, kadangi klausėsi visų pokalbių smuklėje. Neapykanta, kurią Rudolfas fon Hortcas jautė grafui, plykstelėjo su nauja jėga, atmintyje vėl atgijo viskas, kas įvyko Neapolyje. Maža to, kad Francas de Telekas pasirodė už keleto mylių nuo pilies, jis dar sumanė įkalbinėti vietinius gyventojus atsikratyti senų prietarų, patikimai saugojusių Karpatų pilį. Negana to, jis panoro kreiptis į Karlsburgo valdžią su prašymu atsiųsti žandarus ir padaryti galą gandams!

Baronas nutarė įvilioti Francą de Teleką į pilį, ir, kaip mes jau žinome, jam tai pavyko. Stilos balsas, nuskambėjęs „Karaliaus Matiašo" salėje telefoninio aparato dėka, paskatino grafą nutraukti kelionę ir pasukti į pilį. O kai ant bastiono aikštelės išvydo dainininkės figūrą, grafas nusprendė bet kokia kaina patekti į tvirtovės vidų; bokšto languose pasirodžiusi šviesa atvedė jį prie atvirų durų. Atsidūręs elektros lempos apšviestame rūsyje, grafas vėl išgirdo dainininkės balsą. Baronas fon Hortcas buvo įsitikinęs,

jog grafas nė už ką nepaspruks iš gilaus požemio, iš tvirtai užrakintos vienutės, kurios durys atsiverdavo tik jo letargiško miego metu, kai kaliniui atnešdavo maistą.

Tokia buvo jungtinių Rudolfo fon Hortco bei jo bendrininko pastangų išdava. Tačiau didžiuliam savo apmaudui ir nusivylimui, baronas sužinojo, kad Rocko jį pergudravo: jis nenusekė paskui šeimininką į pilį ir sugebėjo laiku perspėti Karlsburgo valdžią. Į Versto kaimą atvyko žandarų būrys, ir dabar pavojus grėsė pačiam baronui. Kaip juodviem su Orfaniku atsilaikyti prieš ginkluotų žmonių būrį? Čia nepadės tos priemonės, kurias jie panaudojo prieš girininką bei daktarą Pataką: juk policininkai netiki nelabąja jėga. Štai tada du fanatikai ir sumanė susprogdinti pilį, ir dabar tarėsi dėl patogaus momento tai atlikti. Jie nutarė su elektros iškrova susprogdinti dinamito atsargas, saugomas požemiuose po bokštu, bastionais bei senąja koplyčia. Beje, sprogstamasis mechanizmas turėjo suveikti ne anksčiau nei baronas fon Hortcas bei Orfanikas požeminiu išėjimu nusigaus iki Vulkano kalnagūbrio. Po sprogimo, kai žus grafas ir tie, kurie atskubės jam į pagalbą, abu bendrininkai bus jau toli ir jų niekas nebesuras.

Išgirdęs barono pokalbį su pagalbininku, Francas suprato visų paslaptingų reiškinių esmę. Jis sužinojo, kad tarp Karpatų pilies ir Versto kaimo egzistuoja telefoninis ryšys, kad pilį sunaikins sprogimas, kuris pražudys ir jį, Francą, ir Rocko atvestus žandarus. O baronas fon Hortcas bei Orfanikas suspės pasislėpti ir išsives su savimi bejėgę Stilą...

Ak, kodėl gi jis negali įsiveržti į koplytėlę ir sutrukdyti piktadariams? Būtų puolęs prie jų ir privertęs sunaikinti pragaro mašiną, užkirtęs kelią šiam baisiam sprogimui!

Tačiau to, ko Francas negali padaryti dabar, sugebės atlikti baronui išėjus... Kai tik tuodu paliks koplyčią, jis nuseks juos ir nusigaus iki bokšto, o jau ten su Dievo pagalba atstatys teisybę.

Baronas fon Hortcas bei Orfanikas pakilo į koplyčios galeriją. Kaip jie iš ten išeis? Gal yra durys, vedančios į galeriją arba į kokį nors vidinį koridorių, kuris jungia koplyčią su bokštu: atrodo, jog visi pilies statiniai kertasi tarpusavyje? Beje, tai neturi jokios

reikšmės, kad tik kelyje neatsirastų kitų kliūčių!

Tuo metu piktadariai pasikeitė dar keliomis frazėmis:

– Atrodo, mums čia daugiau nebėra ko veikti?

– Taip.

– Tada išsiskirkime.

– Jūs reikalaujate, kad aš palikčiau jus vieną pilyje?

– Taip, Orfanikai, leiskitės į požeminę eigą ir išeikite į kelią, vedantį į Vulkaną.

– O jūs?..

– Aš paliksiu pilį paskutinę akimirką.

– Man jūsų laukti Bistricoje, kaip susitarėme?

– Taip, Bistricoje.

– Gerai, barone, jei jau taip norite...

– Taip... Aš noriu išgirsti ją paskutinįjį kartą... šią paskutinę naktį savo pilyje...

Baronas fon Hortcas ir Orfanikas išėjo.

Stilos vardas nebuvo ištartas, tačiau de Telekas sumojo, kad Rudolfas fon Hortcas kalba apie ją.

Taigi bręsta katastrofa, ir jis, Francas, nesugebės užkirsti jai kelio, jei neprivers barono atsisakyti savo baisių užmačių.

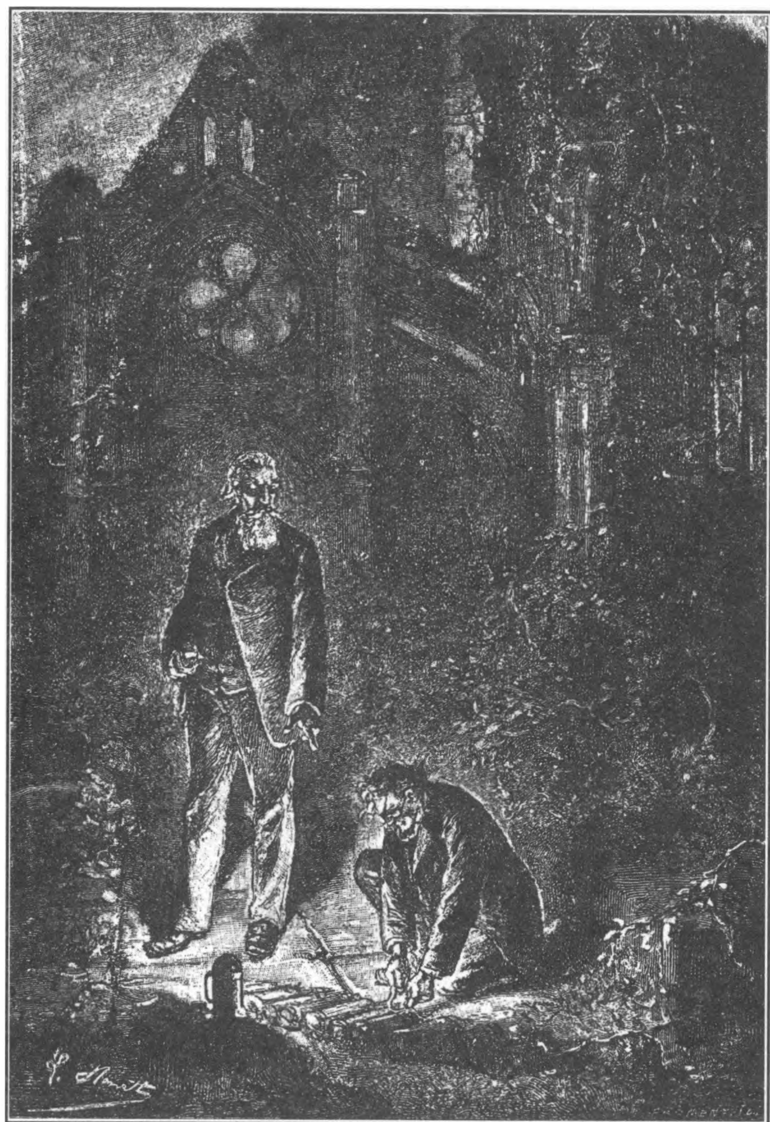
Buvo vienuolikta valanda vakaro. Francas, jau nebebijodamas, jog jį gali išgirsti, atnaujino darbą. Išimti iš sienų plytos nesudarė visiškai jokio vargo, tačiau jų buvo tiek daug, kad tik praėjus pusvalandžiui jaunuolis pagaliau sugebėjo pralįsti per skylę.

Ir štai jis vėl koplytėlėje. Pro spragas sienose bei ambrazūras matėsi vėjo genami lengvi debesys. Danguje mirgėjo retos žvaigždės, kurių šviesoje blyškiai spindėjo mėnulis, patekantis virš horizonto.

Kaip aptikti duris, pro kurias išėjo baronas bei Orfanikas? Francas perėjo per visą koplyčią ir prisiartino prie galerijos.

Čia buvo labai tamsu, kadangi šios vietos nepasiekė mėnulio šviesa. Francas užkliuvo už kažko kieto ir parpuolė ant sarkofago nuolaužų.

Kampe prie didžiojo altoriaus paveikslo jis aptiko kinivarpų išgraužtas duris, kurios palyginti lengvai pasidavė. Durys vedė į vidinę galeriją, matyt, einančią palei tvirtovės sieną. Kaip tik per

šią galeriją baronas fon Hortcas bei Orfanikas pateko į koplytėlę ir per ją išėjo.

Įžengęs į galeriją, Francas atsidūrė aklinoje tamsoje. Jis įveikė keletą posūkių, pakilimų bei nusileidimų ir nusprendė, jog galerija yra vidinių praėjimų lygyje.

Po pusvalandžio pasidarė kiek šviesiau: iš angų sienose pradėjo smelktis silpna šviesa.

Francas ėmė žingsniuoti greičiau ir netrukus atsidūrė erdviame kazemate, greičiausiai stūksojusiame po bastiono, esančio kairiajame kurtinos gale, aikštele.

Per siauras šaudymo angas švietė mėnulis, kurio šviesoje belaisvis priešais save išvydo atvertas duris.

Jis panoro prieiti prie šaudymo angos, kad nors šiek tiek įkvėptų gaivaus nakties oro. Francas dirstelėjo į lauką ir ant mėnulio šviesos užlietos iki pat tamsių eglių viršūnių Orgalo plynaukštės pastebėjo du ar tris šešėlius. Įsižiūrėjo: netoli nuo eglyno pakraščio judėjo neryškūs siluetai. Greičiausiai tai buvo policininkai, kuriuos atvedė Rocko.

Nejaugi jie ryžosi pulti naktį, tikėdamiesi užklupti pilies šeimininkus iš netyčių? O gal jie nori čia sulaukti pirmųjų saulės spindulių?

Francas turėjo labai susitvardyti, kad susilaikytų nepašaukęs Rocko. Bet jį galėjo išgirsti bokšte, ir, kol policininkai perlips per sieną, Rudolfas fon Hortcas suspės įjungti pragaro mašiną ir pasprukti požeminiu išėjimu.

Francas pasitraukė nuo ambrazūros ir pasistengė nusiraminti. Po to vėl nuslinko išilgai galerijos.

Žengęs penkis šimtus žingsnių, jis pasiekė spiralinius laiptus, įrengtus sienoje. Atrodė, Francas galų gale nusigavo iki bokšto, dunksančio paradinės aikštės viduryje!

Tačiau laiptai pasirodė esą ne pagrindiniai, ne tie, kurie jungė visus aukštus. Jie atvedė Francą į kažkokį siaurą, tamsų sandėliuką.

Jis tylomis įsiklausė, bet nieko neišgirdo ir ėmė atsargiai lipti toliau. Įveikęs dar dvi dešimtis laiptelių, atsidūrė aikštelėje, čia rado duris į atvirą galeriją, juosiančią pirmąjį bokšto aukštą.

Francas prasmuko į galeriją, pasilenkė, stengdamasis laikytis arčiau parapeto, ir žvilgtelėjo į Orgalo plynaukštės pusę.

Iš miško pasipylė daugybė žmonių, bet jie, iš visko sprendžiant, nesiruošė šturmuoti pilies.

Nusprendęs sulaikyti baroną, kol tasai nepaspruko požeminiu praėjimu, Francas apėjo bokštą ir priartėjo prie kitų durų, nuo kurių į viršų vedė laiptai. Laikydamasis už sienos, ėmė jais kilti.

Tyla. Pirmasis aukštas aiškiai negyvenamas.

Francas skubiai užkopė į antrojo aukšto aikštelę. Trečiajame aukšte laiptai pasibaigė, pasiekę viršutinę bokšto dalį, pasibaigiančią aikštele su dantyta aptvara, – čia kadaise plevėsavo baronų fon Hortcų vėliava. Tiesiai priešais save Francas išvydo uždarytas duris. Pro rakto skylutę, iš kurios styrojo raktas, skverbėsi šviesos spindulėlis, bet už durų nesigirdėjo nė garso.

Prigludęs prie rakto skylutės, grafas pamatė tik tą kambario dalį, kur buvo šviesu, o likusi jo dalis skendėjo tamsoje. Francas atsargiai pasuko raktą, stumtelėjo duris, ir prieš jo akis atsivėrė toks vaizdas: visą viršutinį bokšto aukštą užėmė erdvi salė. Apvalios sienos laikė sunkius skliautus, kur nuostabūs rezginiai sukuria sudėtingą ornamentą. Sienos nukabinėtos storais senoviškais gobelenais, vaizduojančiais riterių gyvenimo scenas. Senoviniai baldai – skrynios, spintos, krėslai bei suoleliai – sustatyti meniškai netvarkingai. Ant langų – tankios užuolaidos, per kurias į lauką neprasiskverbia net mažiausias šviesos pluoštelis. Minkštas kilimas ant grindų slopino žingsnius.

Salės apstatymas buvo mažų mažiausiai keistas. Francą apstulbino kontrastas tarp dviejų kambario dalių. Viena dalis skendėjo tamsoje. Kairėje matėsi paaukštinimas, drapiruotas juodu audiniu, apšviestas nematomu šviesos šaltiniu ir iš visų pusių atviras žiūrovui, liekančiam šešėlyje. Už keleto žingsnių nuo pakilimo, atitvertas aukštu ekranu, dengiančiu jį nuo šviesos, stūksojo senoviškas krėslas aukštu atlošu. Prie krėslo stovėjo kilimėliu uždengtas staliukas. Ant jo – nedidelė skrynelė.

Viršutinis skrynelės dangtelis, papuoštas brangakmeniais, buvo atidarytas,viduje blizgėjo metalinis cilindras. Skrynelės ilgis ne daugiau kaip dvylika ar penkiolika colių, plotis – penki ar šeši.

Francas pastebėjo, jog krėsle sėdi žmogus; jo galva buvo atlošta, blakstienos užmerktos, dešinė ranka – ant skrynelės.

Tai buvo Rudolfas fon Hortcas.

Nejau baronas liko pilyje vien tam, kad praleistų čia paskutiniąją naktį?

O Stila? Baronas kalbėjo, jog paskutinį kartą nori išgirsti jos balsą Karpatų pilyje, prieš sprogimui ją sunaikinant. Kam jis atėjo į šią salę, kur ji, matyt, turi pasirodyti, ir, kaip kiekvieną vakarą, jam dainuoti?

Kurgi Stila?

Jos nėra...

Beje, baronas dabar Franco rankose, taigi jaunuolis žino, ką daryti. Francas de Telekas nekentė barono visa širdimi, juk jis atėmė iš jo Stilą. Stila gyva ir pamišusi – pamišusi dėl barono kaltės... Jis turi už tai sumokėti savo gyvybe!

Francas sustojo už krėslo. Dar vienas žingsnis, ir jis puls baroną. Kraujas suplūdo jam į galvą, viskas aplinkui ėmė suktis, jaunuolis pakėlė ranką...

Ir čia pasirodė Stila. Franco peilis nukrito ant kilimo...

Stila, apšviesta ryškios šviesos, stovėjo ant pakylėjimo palaidais plaukais, neapsakomai nuostabi baltais Andželikos iš „Orlando" rūbais. Kaip tik tokią jis matė ją ant pilies bastiono. Jos akys, nukreiptos į grafą, atrodė, skverbėsi į pačią širdies gilumą...

Ji negalėjo nematyti Franco, tačiau ji nešaukė jo, neištarė nė žodžio... Francas buvo pasiruošęs pulti prie jos, pakelti ją ant rankų, išsinešti iš čia...

Stila ėmė dainuoti. Baronas fon Hortcas nepalikdamas savo krėslo, pasilenkė į priekį. Apimtas susijaudinimo, dainininkės gerbėjas svaigo nuo jos balso, lyg tai būtų dieviškas nektaras. Taip jis kažkada klausydavosi jos Italijos teatruose, taip klausėsi ir dabar, šioje salėje, visiškai vienišas, užsidaręs bokšte, dunk-

sančiame Transilvanijos žemėje.

Stila dainavo... Ji dainavo jam ir tiktai jam... Garsai tarsi lengvas alsavimas sklido iš jos lūpų... Net jeigu Stila ir pamišo, joje liko gyventi nemirtinga artistės siela.

Francas taipogi pasidavė stulbinančio balso, kurio negirdėjo ilgus penkerius metus, kerams... Jis neatitraukė akių nuo moters, kurios nebesitikėjo išvysti ir kuri stovėjo prieš jį gyva, stebuklingai atgijusi tiesiog akyse!

Jos balsas pažadino prisiminimus ir privertė beprotiškai daužytis širdį. Francas pažino tragiškos „Orlando" scenos finalą, paskutinę jo frazę:

„Innamorata, mio cuore tremante,
Voglio morire..."

Francas baiminosi, jog dabar dainavimas nutruks kaip tada „San Karlo" teatre... Bet ne, ši frazė nesustings Stilos lūpose, kaip kad sustingo paskutiniame spektaklyje!..

Francas nealsuodamas klausėsi... Atrodė, visas jo gyvenimas priklausė nuo šios arijos... Dar keletas taktų, ir daina pasibaigs...

Bet štai Stilos balsas ėmė silpti... Atrodė, ji abejoja, vėl ir vėl kartodama kančios kupinus žodžius:

„Voglio morire..."

Nejaugi ji dabar parpuls, kaip kažkada suklupo teatro scenoje?

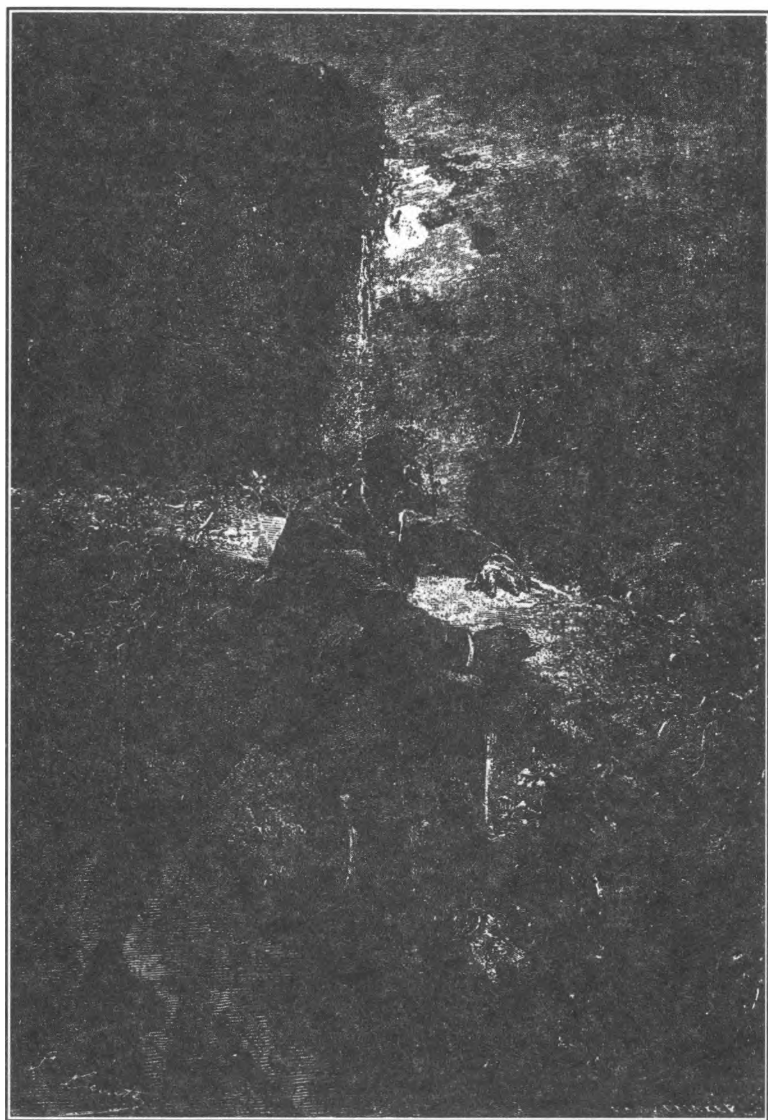
Tačiau mergina toliau stovi, nors daina nutrūksta tuo pačiu taktu, ta pačia nata... Stila ima šaukti... Šį šūksnį Francas girdėjo tą tragišką vakarą...

Bet dainininkė stovi nejudėdama, įsmeigusi į grafą mylintį, švelnumo kupiną žvilgsnį...

Francas puolė prie jos... Jis išsives ją iš šios salės, iš šios pilies...

Ir čia jis žvilgsniu susitiko su baronu, kuris pašokęs iš krėslo garsiai riktelėjo.

– Francas de Telekas! – sušuko jis. – Francas de Telekas paspruko iš vienutės!..

Bet grafas, neatsakydamas, puolė prie pakylos.

– Stila... brangioji Stila, tu gyva!..

– Gyva... Ji gyva! – murmėjo baronas fon Hortcas.

Jis ištarė šiuos žodžius su pašaipa ir staiga ėmė kvatoti – pergalingai, piktai.

– Gyva!.. – kartojo Rudolfas fon Hortcas. – Pabandykite ją iš manęs atimti, Francai de Telekai!

Francas ištiesė ranką tiesiai į jį žvelgiančiai Stilai...

Rudolfas fon Hortcas pakėlė peilį, kuris iškrito iš rankų Francui, ir nužingsniavo prie nejudančios Stilos... Francas puolė prie barono, norėdamas atremti smūgį, skirtą nelaimingajai...

Vėlu... Peilis įsmigo į pačią širdį...

Pasigirdo dūžtančio stiklo žvangesys, ir tūkstančiai šukių pasklido po kambarį, – Stila dingo...

Francas, nieko nesuprasdamas, sustingo vietoje... Nejau jis taip pat pamišo?

– Stila vėl paliko Francą de Teleką!..– džiūgavo Rudolfas fon Hortcas. – Man... man vienam liks jos balsas... Niekas jo daugiau nebeišgirs! Niekada!..

Francas buvo pasiruošęs pulti baroną, bet jį apleido jėgos, ir jis, netekęs sąmonės, pargriuvo pakylos papėdėje.

Nekreipdamas į jį dėmesio, Rudolfas fon Hortcas griebė ant stalo stovėjusią skrynutę ir iškūrė iš kambario. Nusileidęs į pirmąjį bokšto aukštą, jis išbėgo į galeriją. Tuojau už jo nugaros užsivers durys...

Staiga pasigirdo šūvis.

Tai ant pylimo stovėjęs Rocko iššovė į baroną.

Kulka nekliudė barono, tačiau pataikė į skrynelę, kurią Rudolfas fon Hortcas spaudė prie krūtinės. Baronas suaimanavo.

– Balsas!.. Jos balsas! – nerišliai šnekėjo jis. – Stilos siela... Sudaužyta... sudaužyta!

Tarytum beprotis jis nubėgo terasa, garsiai šaukdamas:

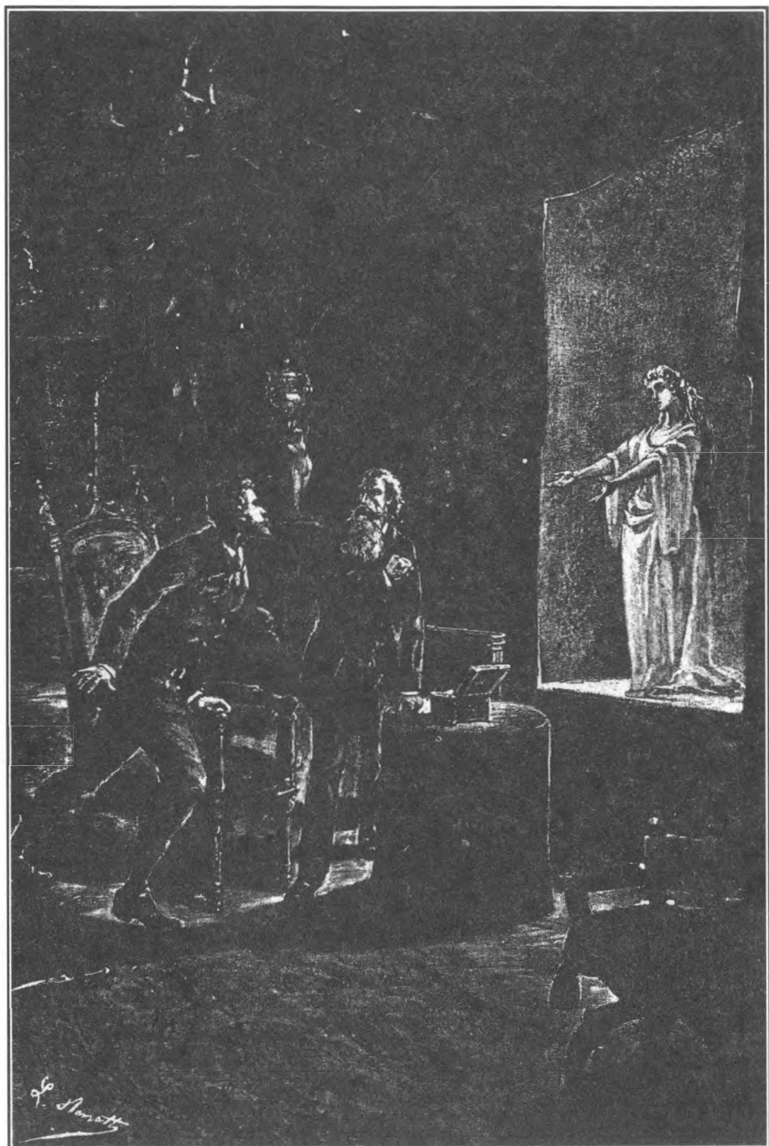
– Balsas!.. Jie sudaužė jos balsą! Tebūnie jie prakeikti!

Jis pradingo duryse kaip tik tą akimirką, kai Rocko ir Nikas Dekas, nelaukdami žandarų, puolė šturmuoti pilies sieną.

Baisus sprogimas sukrėtė visą Plezą. Liepsnos liežuviai šok-

telėjo iki pat debesų, akmenų lavina užvertė kelią, vedantį į Vulkaną.

Bastionai, kurtinos, bokštai... Iš Karpatų pilies, iš koplyčios, iš tvirtovės sienų beliko tik rūkstančių griuvėsių krūva.

Keturioliktasis skyrius

Skaitytojas tikriausiai prisimena pokalbį tarp barono ir Orfaniko: sprogimas turėjo nugriaudėti tik po to, kai Rudolfas fon Hortcas paliks pilį. Tačiau sprogimas nepaliko baronui laiko nusileisti į požeminį praėjimą. Iš sielvarto ir nusivylimo beveik praradęs protą, vos suprasdamas, ką daro, Rudolfas fon Hortcas susprogdino pilį ir pats tapo pirmąja katastrofos auka. Matyt, baronas nutarė taip pasielgti tuo momentu, kai Rocko kulka suskaldė skrynelę.

Laimei, žandarai tuo metu buvo dar toli ir liko gyvi bei sveiki. Gal tik vieną kitą apdraskė iki jų atšvilpusios nuolaužos. Rocko bei girininkas buvo netoli nuo kurtinos, ir akmenų griūtis tik per stebuklą nepalaidojo jų po storu nuolaužų sluoksniu.

Sprogimas atvėrė kelią Rocko, Nikui Dekui bei žandarams. Jie be ypatingo vargo praėjo per spragas sienoje ir perlipo per nuolaužomis užpiltą griovį.

Už penkiasdešimties žingsnių nuo kurtinos, tarp griuvėsių, buvo aptiktas vyriškio kūnas. Tai būta Rudolfo fon Hortco. Keletas senbuvių, tarp kurių buvo ir teisėjas Koltcas, atpažino jį.

O tuo metu Rocko bei Nikas Dekas ieškojo jaunojo grafo. Jeigu Francas nepasirodė, vadinasi, jis nesuspėjo išeiti iš pilies.

Rocko buvo įsitikinęs, jog grafas tapo sprogimo auka. Ištikimasis tarnas graudžiai pravirko, ir Nikas Dekas nežinojo, kaip jį paguosti.

Tačiau po kiek laiko jie surado jaunuolį pirmame bokšto aukšte – dalis skliauto uždengė Francą ir tuo pačiu išgelbėjo jam gyvybę.

– Šeimininke, vargšas mano šeimininke!..

– Pone grafe!..

Šiuos žodžius vienu metu ištarė Rocko ir Nikas Dekas, pasilenkę virš Franco. Jie pamanė, jog grafas žuvo, tačiau pasirodė, kad jis tebuvo viso labo apalpęs.

Kai Francas atvėrė akis, jis nepažino Rocko ir nesuprato, kas jam sakoma.

Nikas Dekas pakėlė grafą nuo žemės ir pabandė su juo kalbėti, bet jaunuolis nieko neatsakė.

„Innamoràta... Voglio morire...” – vos girdimai sukuždėjo Francas.

Grafas de Telekas išprotėjo.

Penkioliktasis skyrius

Niekas nesuprato, kas įvyko Karpatų pilyje, koks ten suvaidintas spektaklis.

Keturias dienas Orfanikas, kaip ir buvo sutarta, laukė barono fon Hortco Bistricoje... Kai baronas nepasirodė sutartu laiku, mokslininkas pamanė: ar tik jo globėjas nežuvo sprogimo metu? Smalsumo bei nerimo kamuojamas fizikas paliko miestą, pasuko į Verstą ir ėmė klaidžioti pilies apylinkėse.

Vyriškiui nepasisekė: policininkai iš karto jį suėmė Rocko, kuris pažino Orfaniką, nurodymu.

Fiziką pristatė į pagrindinį komitato miestą ir apklausė valdžios atstovų akivaizdoje. Orfanikas nesigynė.

Reikia pastebėti, jog liūdnas barono Rudolfo fon Hortco galas ne itin nuliūdino egoistą maniaką, mąstantį tik apie savo išradimus.

Visų pirma Rocko sužinojo iš Orfaniko, kas vis tiktai nutiko Stilai. Ji iš tikrųjų mirė ir prieš penketą metų buvo palaidota Santo Kampo Nuovo kapinėse Neapolyje.

Tačiau jeigu viskas taip, tai kokiu būdu grafas de Telekas girdėjo jos balsą didžiojoje smuklės salėje, po to matė bastiono aikštelėje, o ir vėliau regėjo bei girdėjo ją bokšte?..

Mes pasistengsime paaiškinti šiuos keistus bei nesuprantamus faktus.

Pats laikas prisiminti, kokia neviltis apėmė Rudolfą fon Hortcą, kai pasklido gandas, jog Stila nutarė palikti teatrą, kad galėtų tapti grafiene de Telek. Puikų balsą, tapusį vieninteliu džiaugsmu niūriame barono gyvenime, kažkas nori atimti iš jo!

Štai tada Orfanikas ir pasiūlė nuliūdusiam melomanui surinkti fonografais įrašytas geriausias arijas iš Stilos repertuaro, kurias ji dainavo atsisveikinimo koncertuose. Tuo laiku, apie kurį kalbame, fonografai buvo patobulinti, o Orfaniko rankose esantys taip puikiai įrašydavo žmogaus balsą į plokštelę, kad jis skambėdavo lyg gyvas.

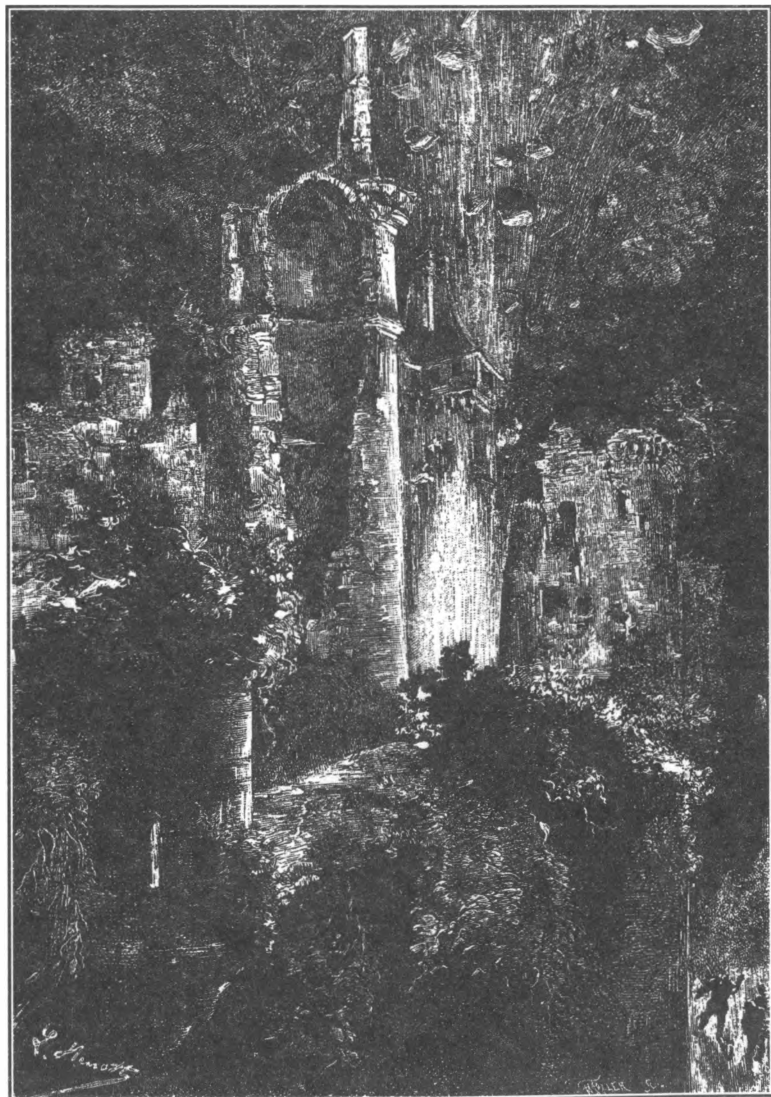
Baronas fon Hortcas priėmė jo pasiūlymą. Fonografai paslapčia buvo įrengti teatro ložėje, pačioje jos gilumoje, o ložė apkalta grotelėmis. Tokiu būdu į plokšteles bei ritinius buvo įrašytos kavatinos (*Kavatina – dainingą lyrinė operos arija, skirta pademonstruoti atlikėjo balsui bei vokalinei technikai)*, operos arijos bei romansai, tarp jų ir Stefano melodija bei finalinė arija iš „Orlando", kainavusi dainininkei gyvybę.

Pasiėmęs su savimi visus įrenginius, baronas fon Hortcas užsidarė Karpatų pilyje ir kiekvieną vakarą klausydavosi Stilos dainavimo... Tačiau jis ne tik klausėsi Stilos kaip teatre savo ložėje, bet – tai jau visai nesuprantama – matė ją: tarytum gyva dainininkė stovėjo priešais jo akis.

Tai tapo įmanoma optinių prietaisų dėka. Priminsime, kad Rudolfas fon Hortcas dar Neapolyje užsisakė puikų dainininkės portretą. Ji buvo nutapyta visu ūgiu, vilkinti balta Andželikos iš „Orlando" suknele, nuostabiais palaidais plaukais. Su veidrodžių, pasuktų tiksliai apskaičiuotu kampu, ir galingo šviesos šaltinio, apšviečiančio portretą, pagalba atsirasdavo „gyva" Stila pačiame savo grožio zenite. Kaip tik šiuo įrengimu, naktį pastatytu bastiono aikštelėje, Rudolfas fon Hortcas atgaivino dainininkės paveikslą, norėdamas įvilioti Francą de Teleką į spąstus. Šio aparato dėka grafas vėl išvydo Stilą bokšte, kai fanatiškasis dainininkės gerbėjas gėrėjosi jos balsu.

Visa tai Orfanikas papasakojo tardomas Karlsburgo policijoje. Su neslepiamu pasididžiavimu jis pareiškė, jog yra visų tų išradimų, kuriuos ištobulino, autorius.

Nors Orfanikas nuodugniai išaiškino visus fantastiškus reiškinius, o tiksliau – triukus, jis niekaip negalėjo suprasti vieno – kodėl baronas fon Hortcas dar iki sprogimo nepasitraukė į požeminę eigą. Tačiau vos Orfanikui buvo pasakyta, jog į skry-

nutę, kurią nešėsi Rudolfas fon Hortcas, pataikė kulka, jam iš karto viskas paaiškėjo. Tai buvo fonografo ritinėlis su paskutinės Stilos arijos įrašu. Maniakas, prieš susprogdindamas pilį, panoro dar kartą ją išgirsti. O kadangi ritinys buvo sudaužytas, sudužo ir barono gyvenimas. Pakvaišęs iš nevilties, jis nutarė baigti savo dienas po griuvėsiais.

Su derama pagarba, kurios nusipelno senos giminės palikuonis, Rudolfas fon Hortcas buvo palaidotas Versto kapinėse. O grafas de Telekas kartu su Rocko sugrįžo į Krajovos pilį, kur atsargos kareivis ėmėsi pasiaukojamai jį slaugyti. Orfanikas gera valia atidavė fonografo ritinėlius, kuriuose buvo įamžintos likusios Stilos arijos; kai Francas išgirdo didžiosios artistės balsą, jis atgijo ir ėmė klausytis su vis didėjančiu susidomėjimu. Praeities atsiminimai išgydė jo sielą, ir ji vėl nurimo.

Po keleto mėnesių grafas atgavo sveiką protą ir galėjo papasakoti apie visas tos nakties, kai buvo susprogdinta Karpatų pilis, negandų detales.

Gražuolės Miriotos bei Niko Deko vestuvės buvo atšvęstos netrukus po pilies sugriovimo. Po to, kai šventikas iš Vulkano kaimo palaimino jaunuosius, jie sugrįžo į Verstą, ir teisėjas Koltcas atidavė jiems geriausiąją savo namo dalį.

Bet nors paslaptingieji reiškiniai buvo visai suprantamai paaiškinti, jaunoji moteris toliau tikėjo nelabąja jėga, kuri esą darbavosi pilyje. Kad ir kaip stengėsi Nikas Dekas bei Jonas, rūpinęsis savo įstaigos reputacija, – jiems nepavyko įtikinti Miriotos, kaip, beje, ir jos tėvo, piemens Friko, magistro Ermodo ir kitų Versto gyventojų. Dar daug laiko turės praeiti, kol tie šaunūs žmonės atsisakys savo prietarų.

O daktaras Patakas kaip ir anksčiau gyrėsi, nesiliaudamas kartoti kiekvienam, kuris būdavo pasirengęs jo klausyti:

– Aš gi sakiau! Kokie dar ten vaiduokliai? Nebuvo toje pilyje jokių šmėklų ir apskritai nieko nebuvo!..

Tačiau kaimiečiai nenorėjo jam pritarti, tuo labiau kad besigirdamas daktaras peržengdavo visas ribas.

Magistras Ermodas per pamokas ir toliau pasakojo Transilvanijos legendas. Dar ilgai jaunoji Versto kaimo karta tikės,

jog naktimis Karpatų pilies griuvėsiuose pasirodo dvasios, atkeliavusios iš kito pasaulio.

Pabaiga

1892 m.

TURINYS

Žiulis Vernas
KARPATŲ PILIS
Romanas

Serijos redaktorius **A. Kutkus**
Redaktorius **V. Venclovas**
Dailininkas **V. Oržekauskas**
Tech. redaktorius **A. Kutkus**

SL 1467. 1998 05 19. 7 leid. apsk. l.
Užsak. Nr. 491
"ANBO" leidykla, Servitutų 3a-2, 3002 Kaunas.
Tel. (8-27) 740216
"Spindulio" spaustuvė, Gedimino 10, 3000 Kaunas.

Numatomų išleisti Žiulio Verno kūrinių sąrašas

Pirmoji serija:

„Čensleris"
Penkios savaitės oro balionu
Archipelagas ugnyje
Tėvynės vėliava
Drama ore
Žiemojimas ledynuose
Plaukiojanti sala
Kailių sala
Hektoras Servadakas
Meteorą besivejant
Drama Livonijoje
Pietų žvaigždė
Kelionė į Žemės centrą
Vilhelmo Štorico paslaptis
Nukentėjusieji iš paskendusio „Džonatano"

Jau išleista:

1. ROBŪRAS UŽKARIAUTOJAS
2. PASAULIO VALDOVAS
3. JUODOJI INDIJA
4. PENKI ŠIMTAI BEGUMOS MILIJONŲ
5. KARPATŲ PILIS

Leidimo eigoje galimi pakeitimai bei papildymai.

LEIDYKLA "ANBO"

ISBN 9986-507-07-3